

SK

SK

SK

EURÓPSKA KOMISIA

V Bruseli 8. 12. 2010
SEK(2010) 1489 v konečnom znení

PRACOVNÝ DOKUMENT ÚTVAROV KOMISIE

AKČNÝ PLÁN

Sprievodný dokument k

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Stratégia Európskej únie pre podunajskú oblasť

{KOM(2010) 715 v konečnom znení}
{SEK(2010) 1490 v konečnom znení}
{SEK(2010) 1491 v konečnom znení}

Obsah

Úvod	3
A) Prepojenie podunajskej oblasti.....	6
1) <i>Zlepšiť mobilitu a multimodalitu.....</i>	<i>9</i>
2) <i>Podporiť udržateľnejšiu energetiku .....</i>	<i>18</i>
3) <i>Podporovať kultúru a cestovný ruch, kontakty medzi ľuďmi.....</i>	<i>26</i>
B) Ochrana životného prostredia v podunajskej oblasti.....	32
4) <i>Obnoviť a udržať kvalitu vôd .....</i>	<i>35</i>
5) <i>Riadiť environmentálne riziká .....</i>	<i>41</i>
6) <i>Chrániť biodiverzitu, krajinu a kvalitu ovzdušia a pôd .....</i>	<i>48</i>
C) Rozvíjanie prosperity v podunajskej oblasti	55
7) <i>Rozvíjať znalostnú spoločnosť prostredníctvom výskumu, vzdelávania a informačných technológií.....</i>	<i>59</i>
8) <i>Podporovať konkurencieschopnosť podnikov vrátane rozvoja zoskupení.....</i>	<i>65</i>
9) <i>Investovať do ľudí a zručností.....</i>	<i>71</i>
D) Posilnenie podunajskej oblasti.....	77
10) <i>Zvýšiť inštitucionálnu kapacitu a spoluprácu.....</i>	<i>80</i>
11) <i>Spolupracovať s cieľom podporiť bezpečnosť a riešiť organizovanú a závažnú trestnú činnosť.....</i>	<i>85</i>

Príloha:

Úloha Európskej investičnej banky (EIB) v stratégii EÚ pre podunajskú oblasť

ÚVOD

„Stratégia EÚ pre podunajskú oblasť“ je opísaná v týchto dvoch dokumentoch: 1) oznámenie Európskej komisie ostatným inštitúciám EÚ a 2) sprievodný akčný plán, ktorý dopĺňa oznámenie.

Tento akčný plán je jedným z výstupov prístupu v rámci stratégie. Jeho cieľom je prejsť od „slov k činom“ tým, že sa určia konkrétne priority pre tento makroregión. Po zahrnutí opatrenia alebo projektu do akčného plánu by príslušné krajiny a zainteresované strany mali pristúpiť k ich vykonávaniu. Projekty slúžia na ilustráciu a poskytujú príklady typov projektov alebo prístupov, ktoré by sa mali všeobecnejšie podporovať.

Organizácia akčného plánu

Organizácia akčného plánu je zameraná na jasné stanovenie priorít a na presné určenie subjektov zodpovedných za ich vykonávanie a sledovanie. Ďalej sa zameriava na priradenie zodpovednosti rôznym administratívnym úrovňam a subjektom v rámci tejto oblasti za podpory ďalších partnerov, najmä inštitúcií EÚ. Štruktúru tvoria tieto zložky:

- **Piliere:** Zamerané sú na hlavné problémy, napr. „prepojenie podunajskej oblasti“. Sú ústrednými prvkami stratégie a sú nevyhnutné pre úspešnosť práce v rámci tejto stratégie a s tým súvisiacej komunikácie.
- **Prioritné oblasti:** Predstavujú hlavné oblasti, v ktorých makroregionálna stratégia môže prispieť k zlepšeniam (buď riešením hlavných výziev, alebo využívaním hlavných možností). V akčnom pláne sa pre každú prioritnú oblasť predstaví problematika a uvedú hlavné problémy. *Príklady: Podporovať konkurencieschopnosť podnikov atď.*

Koordinácia každej prioritnej oblasti bude priradená koordinátorovi prioritnej oblasti. Koordinátori majú hlavnú zodpovednosť za fungovanie stratégie a za jej úspešnosť. Pracujú na jej plnení v úzkom kontakte s Komisiou, so všetkými zainteresovanými stranami, najmä v iných krajinách, ale aj s regionálnymi, miestnymi, medzivládnyimi a mimovládnyimi orgánmi.

- Každú prioritnú oblasť je potrebné posudzovať spolu s inými oblasťami politiky. Stratégia podporuje integrovaný prístup (napr. životné prostredie ↔ mobilita ↔ hospodársky rozvoj ↔ rozvoj ľudských zdrojov atď.). Napríklad zmierňovanie zmeny klímy a adaptácia na túto zmenu majú vplyv na politiky v oblasti dopravy, energetiky, cestovného ruchu, výskumu atď., pričom aj výskum má vplyv na zmenu klímy. Na realizáciu každej prioritnej oblasti je preto dôležité zapájanie orgánov a inštitúcií zastupujúcich iné oblasti politiky. **Opatrenia:** Opatrenie je dôležitá vec, ktorá si na plnenie cieľa prioritnej oblasti vyžaduje intervenciu krajín a zapojených zainteresovaných strán. Opatrenie môže spočívať v novom prístupe, väčšej koordinácii pri tvorbe politík, podporovaní už prebiehajúceho procesu, iniciatívach na vytváranie sietí a pod. Opatrenie nemusí nevyhnutne vyžadovať financovanie. Všetky opatrenia by sa mali chápať tak, že nebudú zasahovať do existujúcich právomocí EÚ a nebudú dotknuté požiadavky *acquis* EÚ. *Príklady: Nový prístup: „Prijať na príslušnej úrovni právne predpisy na obmedzenie prítomnosti fosfátov v detergentoch“; – zvýšená*

koordinácia pri tvorbe politik: „Vypracovať spoločné stanovisko oblasti týkajúce sa zmien, ktoré by sa mohli zaviesť v rámci revízie politiky TEN-E“; – Cieľ, v prípade ktorého sa krajiny môžu rozhodnúť, že ho dosiahnu vlastným spôsobom: „Podporovať tvorivosť a podnikavosť“; – podporovanie už prebiehajúceho procesu: „Plne realizovať plán manažmentu povodia Dunaja“.

- **Projekty:** Projekt je konkrétny, má svoj dátum začiatku a ukončenia. Spravidla si vyžaduje financovanie, vedúceho projektu a partnerov projektu. V akčnom pláne sú projekty prezentované formou príkladov na podnietenie ďalších iniciatív v rámci postupu stratégie a so zreteľom na nové nápady, ktoré sa objavajú. Zámerom je tiež objasniť to, čo je potrebné. *Príklady:* „Odstrániť vraky lodí, trosiek mostov a nevybuchnuté zbrane z koryta Dunaja“; „Realizovať dohodnuté projekty infraštruktúry“, „Zvýšiť úroveň používania elektronických podpisov“ a pod. Tieto projekty možno financovať z národných/regiónálnych finančných prostriedkov, prostredníctvom fondov EÚ, napr. štrukturálnych fondov¹, nástroja predvstupovej pomoci (IPA) a nástroja európskeho susedstva a partnerstva (ENPI), medzinárodných finančných inštitúcií alebo súkromných investorov v súlade s príslušnými rámcami a postupmi.

Časový rámec opatrení a projektov sa líši. Niektoré možno realizovať v krátkom čase (1 – 2 roky) a niektoré si budú vyžadovať dlhšiu dobu. Vo všeobecnosti by pre každý projekt mala byť stanovená vedúca organizácia/krajina a termín ukončenia. Ak nie sú stanovené v čase prijatia stratégie Komisiou, koordinátori prioritných oblastí by mali zabezpečiť, aby o tom rozhodli krajiny.

Pri identifikácii opatrení a projektov navrhnutých v akčnom pláne sa zohľadnili tieto faktory:

- **Riešiť by sa mali identifikované priority a mali by mať podporu.** Krajiny, zainteresované strany a útvary Komisie by mali dať jasne najavo, že opatrenie alebo projekt sú potrebné. Okrem toho podpora týchto partnerov je obzvlášť dôležitá aj pri realizácii a o návrhoch sa s nimi podrobne diskutuje. Existujúce politiky EÚ, napr. Európa 2020, územná súdržnosť, transeurópske siete (doprava a energetika), energie a budúce dopravné komunity alebo vykonávanie smerníc by sa vo všeobecnosti mali posilniť. Zapojiť by sa napokon mali aj existujúce nadnárodné orgány, ako napr. Medzinárodná komisia na ochranu Dunaja (ICPDR), Dunajská komisia, Rada pre regionálnu spoluprácu, Proces dunajskej spolupráce (DCP), Rada miest a regiónov v podunajskej oblasti, Komisia pre cestovný ruch na Dunaji a v prípade potreby iné podobné organizácie.
- **Mali by mať vplyv na makroregión (alebo na jeho podstatnú časť).** Mnohé projekty by preto mali byť nadnárodné. Mohol by sa však zahrnúť aj národný projekt, ak má priamy vplyv na makroregión (napr. výstavba čistiare odpadových vôd, ktorá zlepšuje kvalitu vody v riekach, alebo rozšírenie prístavu, ktorým sa sprístupní regionálna dopravná sieť) a prispieva k politickému cieľu stratégie (napr. obnova mesta v rámci siete na prítiahnutie turistov). Väčšina opatrení a projektov, ktoré budú mať vplyv na makroregión, však bude zahŕňať viaceré krajiny, ktoré si želajú spolupracovať. Vplyv by mal byť vyjadrený formou ukazovateľa vplyvu, ktorý možno hodnotiť v priebehu času. Pozornosť by sa mala venovať údajom, ktoré sa budú musieť zhromažďovať na účely hodnotenia vplyvu (vrátane stanovenia východiskovej situácie).

---

¹ Štrukturálne fondy sú dostupné pre členské štáty. Riadené sú prostredníctvom operačných programov dohodnutých a spravovaných členskými štátmi, regiónmi a Komisiou.

- **Mali by byť realistické.** Mali by byť uskutočniteľné (technicky i finančne) a medzi krajinami, zainteresovanými stranami a Komisiou by mala existovať celková dohoda o ich hodnote. Predovšetkým by sa mal určiť reálny zdroj financovania. Navrhnutie projektu do akčného plánu v skutočnosti nie je žiadosťou o financovanie a zaradenie do plánu nie je zárukou financovania, stanovená by však mala byť uskutočniteľnosť a nákladová efektívnosť projektu.
- **Mali by byť koherentné a mali by sa vzájomne podporovať.** Opatrenia a projekty musia byť vzájomne zlučiteľné a musia byť prínosom pre všetky strany. Napríklad dopravné projekty a iniciatívy v oblasti energetickej účinnosti nemôžu ohrozovať plnenie environmentálnych cieľov.

Akčný plán by sa po určitú dobu nemal meniť. V priebehu rokov však môže dochádzať k vývoju v oblasti priorít a na základe toho sa opatrenia a projekty môžu aktualizovať, meniť alebo nahrádzať. Akčný plán je teda „priebežným“ plánom a bude sa pravidelne revidovať.

A) PREPOJENIE PODUNAJSKEJ OBLASTI

PREPOJENIE PODUNAJSKEJ OBLASTI

Tento pilier je zameraný na oblasť dopravy, energetiky a kultúry/cestovného ruchu. Celkovým cieľom je zlepšiť prepojenosť v rámci podunajskej oblasti a so zvyškom Európy z hľadiska infraštruktúr, systémov a ľudí. Možno to dosiahnuť lepšou koordináciou pri budovaní infraštruktúry, zlepšením prevádzky dopravných a energetických systémov, výmenou skúseností v oblasti čistej energie a podporou kultúry a cestovného ruchu v podunajskej oblasti.

Zameraný bude na tri prioritné oblasti: 1) zlepšenie mobility a multimodality (zahŕňa cestné, železničné a letecké spojenia, ako aj vnútrozemské vodné cesty), 2) podporovanie udržateľnejších zdrojov energie (zahŕňa energetickú infraštruktúru, trhy a čistú energiu) a 3) podpora kultúry a cestovného ruchu, vzájomné kontakty medzi ľuďmi.

Tento pilier významne podporuje stratégiu Európa 2020:

1. Jeho cieľom je prispievať k inteligentnému rastu. Podmienkou pre inovácie (pritiahnutie kvalifikovaných výskumných a ostatných pracovníkov) je lepšia dopravná a energetická infraštruktúra. Inovatívne riešenia môžu znížiť náklady, zvýšiť účinnosť a podporiť udržateľné riešenia. Ukazuje sa, že moderný, udržateľný cestovný ruch má tiež veľký potenciál v tejto oblasti.
2. Jeho cieľom je prispievať k udržateľnému rastu. Podporuje znižovanie spotreby energie, zvyšovanie energie z obnoviteľných zdrojov, modernizáciu sektora dopravy, aby bol ohľadupľnejší k životnému prostrediu (napr. podporovaním multimodality) a účinnejší a podporuje ekologický cestovný ruch. Zámerom je tiež zlepšiť podnikateľské prostredie a tým aj konkurencieschopnosť podnikov.
3. Jeho cieľom je prispievať k inkluzívnemu rastu. Energie môžu byť bezpečnejšie a dostupnejšie. Môže dochádzať k tvorbe nových pracovných miest. Územná súdržnosť je podporovaná napríklad lepšími prepojeniami, ktoré umožňujú ľuďom a podnikom modernizáciu aj vo vzdialenejších regiónoch. Budovanie kultúry podunajskej oblasti znamená zblížovanie rozmanitosti ľudí v tejto oblasti.

Prioritné oblasti je potrebné posudzovať spolu s inými oblasťami politiky. Stratégia podporuje integrovaný prístup. Napríklad, ak zlepšovanie dopravnej infraštruktúry má pozitívny vplyv na také aspekty, ako podnikateľské prostredie, atraktivita miest a regiónov a kvalita života občanov, má vplyv aj na krajinné prostredie, biodiverzitu a znečistenie ovzdušia. Tieto aspekty nemožno brať samostatne, ale musia byť vzájomne vyvážené, aby sa dalo dosiahnuť čo najudržateľnejšie riešenie.

Príklady financovania vzťahujúceho sa na oblasť

Výdavky vyčlenené zo štrukturálnych fondov² v rokoch 2007 – 2013³

Doprava 24,8 mld. EUR

Cesty a diaľnice	13,5 mld. EUR
Železnice	8,5 mld. EUR
Prístavy a vnútrozemské vodné cesty	0,7 mld. EUR
Multimodálne uzly	0,5 mld. EUR
Letiská	0,2 mld. EUR
Iné (mestská, cyklistická a pod.)	1,4 mld. EUR

Energetika 3,0 mld. EUR

Energetická účinnosť	1,5 mld. EUR
Energia z obnoviteľných zdrojov	1,2 mld. EUR
Ostatné (elektrina, plyn a pod.)	0,3 mld. EUR

Cestovný ruch 6,7 mld. EUR

Obnova miest a vidieka	3,0 mld. EUR
Prírodné a kultúrne dedičstvo	1,4 mld. EUR
Kultúrne služby a služby cestovného ruchu	1,2 mld. EUR
Kultúrna infraštruktúra	0,6 mld. EUR
Iné	0,5 mld. EUR

Iné zdroje financovania

K tomuto pilieru prispievajú ďalšie programy EÚ, najmä: transeurópske dopravné a energetické siete (TEN-T a TEN-E), 7. rámcový program pre výskum, nástroj predvstupovej pomoci (IPA) vnútroštátna, cezhraničná spolupráca a programy pre viaceré prijímajúce krajiny, niektoré programy nástroja európskeho susedstva a partnerstva (ENPI) (napr. regionálne programy alebo programy cezhraničnej spolupráce), Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV), Európsky fond pre rybné hospodárstvo (EFRH) a program pre konkurencieschopnosť a inovácie. Dôležité projekty sa financujú aj prostredníctvom národných, regionálnych a miestnych politik. Okrem toho značné finančné prostriedky sa už poskytujú na veľký počet projektov prostredníctvom pôžičiek a/alebo spolufinancovania z rôznych medzinárodných a bilaterálnych finančných inštitúcií, ako napr. Európskej investičnej banky (EIB), Európskej banky pre obnovu a rozvoj (EBOR), Svetovej banky, Rozvojovej banky Rady Európy (RBRE) alebo iných úverových inštitúcií. Najnovšie sa v prospech krajín západného Balkánu uskutočňuje ďalšie úsilie na lepšiu koordináciu a kombináciu nástrojov pre granty a pôžičky prostredníctvom investičného rámca pre západný Balkán⁴ (WBIF). Podobný nástroj ako WBIF, investičný nástroj susedskej politiky, funguje pre Moldavskú republiku a Ukrajinu.

² Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR) vrátane cezhraničnej spolupráce, Kohézny fond a Európsky sociálny fond pre členské štáty. Nástroj predvstupovej pomoci a nástroj európskeho susedstva a partnerstva (ENPI) nie sú zahrnuté.

³ Využívanie štrukturálnych fondov však závisí od konkrétnych operačných programov vypracovaných a dohodnutých na začiatku programového obdobia 2007 – 2013 v úzkej spolupráci medzi Európskou komisiou a jednotlivými členskými štátmi/regiónmi. Tieto fondy by mali poskytnúť možnosti financovania konkrétnych opatrení/projektov v závislosti od priorit a opatrení/aktivít uvedených v príslušných operačných programoch.

⁴ Investičný rámec pre západný Balkán (WBIF) je nástroj na kombináciu grantov a pôžičiek pre kandidátske krajiny a potenciálne kandidátske krajiny.

1) ZLEPŠIŤ MOBILITU A MULTIMODALITU

Predstavenie problematiky

Mobilita prekračuje rámec technických aspektov a infraštruktúry. Zahŕňa organizačné otázky, riešenie celkového dopytu po doprave a riešenie sezónnych/každodenných dopravných špičiek, priestorové plánovanie, životné štýly, inovácie a pod. Spolu s vnútrozemskými vodnými cestami, cestnou a železničnou dopravou zabezpečuje v oblasti dôležité medzinárodné spojenia. Čiernomorské prístavy a prístavy severného Jadranského mora, ale aj železnice a letiská sú bezprostrednými vstupnými miestami k povodiu zo zahraničia. Vhodná dopravná politika musí zohľadňovať všetky tieto aspekty, podporovať multimodalitu a prihliadať aj na životné prostredie, hospodársky rast a sociálny rozvoj.

Všeobecná udržateľná mobilita je jasným cieľom stratégie Európa 2020 aj spoločnej európskej dopravnej politiky. Vzhľadom k tomu, že vnútrozemská vodná doprava má pomerne malý vplyv na životné prostredie (uvolňuje sa pri nej 3,5-krát menej CO₂ na tonokilometer než pri nákladných autách), predstavuje významný druh dopravy. Rieky Rýn a Dunaj spojené dunajsko-mohanským prieplovom priamo spájajú jedenásť krajín od Severného mora až po Čierne more v dĺžke 3 500 km. Dunaj je teda chrbtovou kosťou oblasti⁵. Rozvoj vodných ciest ako plavebných koridorov však musí ísť ruka v ruke s budovaním moderných a efektívnych intermodálnych prístavov integrujúcich vodnú, železničnú aj cestnú dopravu.

Špecifiká podunajskej oblasti

Panuje všeobecná zhoda v tom, že dobré, vzájomne prepojené a udržateľné dopravné systémy sú pre oblasť dôležité. Koordinované zlepšovanie dopravy na základe komplexných a integrovaných koncepcií rozvoja spolu s rozvojom a využívaním vhodných technických, ekologicky udržateľných riešení môže zvýšiť atraktivitu Dunaja ako nákladovo efektívneho koridoru, ktorý efektívne zabezpečuje udržateľný regionálny rozvoj a mobilitu. Konkrétnejšie, multidisciplinárny prístup k projektom infraštruktúry vodných ciest môže zabezpečiť zachovanie a obnovu cenného ekosystému Dunaja. Toto je potrebné doplniť modernizáciou železníc. Rozhodujúcu úlohu v tejto súvislosti zohráva predovšetkým zavedenie koridorov pre železničnú nákladnú dopravu v rámci európskej železničnej siete pre konkurencieschopnú nákladnú dopravu⁶. Podunajská oblasť disponuje viacerými koridormi pre nákladnú železničnú dopravu, ktoré budú realizované v nasledujúcich 3 až 5 rokoch.

V tejto súvislosti je zabezpečenie interoperability železníc v oblasti, napr. schopnosti lokomotív prechádzať cez hranice, nevyhnutné na zvýšenie konkurencieschopnosti železničnej dopravy.

---

⁵ Splavná dĺžka Dunaja od mesta Kelheim v Nemecku po mesto Sulína v rumunskej delte rieky je 2 414 km s viac než 40 prístavmi medzinárodného významu. Ročný objem prepravy po celom Dunaji je asi 50 miliónov ton, čo zodpovedá 2,5 miliónom nákladných automobilov a 62 500 uceleným vlakom. S 10 pobrežnými štátmi a 1 025 km spoločných hraníc je Dunaj aj najväčšou medzinárodnou riekou na svete. Spolu s pozemnými trasami prechádzajúcimi oblasťou predstavuje dôležité spojenie medzi východom a západom a zároveň je aj križovatkou mnohých trás zo severu na juh.

⁶ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 913/2010 z 22. septembra 2010 o európskej železničnej sieti pre konkurencieschopnú nákladnú dopravu

Systémom ERTMS⁷ majú byť vybavené predovšetkým trate zmodernizované s podporou z fondov EÚ.

Dunaj, železničné nákladné koridory a prípojné trate môžu vďaka prepojeniu pomocou účinných intermodálnych terminálov zmierniť dopravné zápchy a prispieť k účinnému dopravnému systému a environmentálne udržateľnejšiemu rozdeleniu využívania jednotlivých druhov dopravy.

Pokiaľ ide o vnútrozemskú vodnú dopravu, úplný potenciál Dunaja sa jednoznačne nevyužíva. Objem nákladu prepravovaného po Dunaji sa pohybuje len od 10 % do 20 % (v závislosti od použitých parametrov) v porovnaní s objemom prepravovaným po Rýne. Tento potenciál by sa dal lepšie využiť napríklad posilnením multimodality, zlepšením infraštruktúry, zlepšením riadenia logistiky alebo lepším vybavením (napr. inovačne navrhované plavidlá, moderné počítačové prostriedky pre vodnú dopravu). V priebehu roka infraštruktúra vodných ciest na niektorých úsekoch siete čiastočne obmedzuje konkurencieschopnosť vodnej dopravy po Dunaji (najmä v prípade dlhších období nízkeho stavu vody). Prístavy je potrebné modernizovať a prispôbiť požiadavkám multimodality. V posledných desaťročiach sa do riečnej flotily málo investovalo a uskutočnilo sa málo inovácií. Nedostatok personálu (najmä kapitánov a pilotov) je výsledkom nedostatku vzdelávacích zariadení, migračných tendencií a vysokého podielu osôb nad 50 rokov.

Pokiaľ ide o cesty a železnice, infraštruktúra často nie je efektívna alebo jednoducho chýba, najmä v prípade cezhraničných prepojení (ktorým vnútroštátne orgány neprikladajú prioritu). Do cezhraničných prepojení sa málo investuje čiastočne z toho dôvodu, že v nedávnej minulosti došlo k významným zmenám štátnych hraníc v povodí Dunaja, pričom sa prerušili spojenia (odstránenie ciest, mostov, zbúranie mostov a likvidácia železničných tratí). Výsledkom je, že sídlam s veľkým potenciálom na vzájomnú spoluprácu v rozšírenej EÚ stále chýbajú potrebné spojenia a pre zastaranú infraštruktúru veľmi často dochádza k obmedzeniu rýchlosti.

Letiská musia byť ľahko dostupné, bezpečné a spoľahlivé. V niektorých častiach podunajskej oblasti letiská prechádzajú procesom privatizácie a/alebo procesom decentralizácie riadenia a je potrebné, aby mali silný a efektívny systém riadenia. Do popredia sa dostáva potenciál regionálnych letísk vďaka „point-to-point“ letom, t. j. priamym letom bez prestupov, a rastu nákladnej dopravy. K takémuto rastu musí dochádzať harmonicky a bez obmedzení.

Problémy zväčša súvisia s nedostatočne koordinovaným plánovaním, financovaním a realizáciou. Existujúce medzivládne inštitúcie potrebujú podporu, aby mohli dosiahnuť dostatok konkrétnych výsledkov. Vzhľadom na to, že mobilita a dostupnosť si vyžadujú nákladné investície, dôležité je plánovať tak, aby sa potenciál týchto investícií využil v plnej miere (napr. spoločné investície naplánované na nadnárodnej úrovni so spoločnými nákladmi a prínosmi).

Multimodálne uzly musia zohrávať významnú úlohu nielen z hľadiska dostupnosti, ale aj ako optimálne miesta sústreďovania obchodu a priemyslu. Už spomínané koridory železničnej nákladnej dopravy zahŕňajú aj intermodálne terminály, ktoré ako logistické centrá v podunajskej oblasti zabezpečujú efektívne rozhranie medzi tromi druhmi dopravy – vnútrozemskými vodnými cestami, železnicami a cestami.

Mobilita a dostupnosť sa spájajú aj s inými oblasťami politiky, ako napr. životné prostredie a sociálno-ekonomický rozvoj. Integrovaný prístup znamená reálnejšie hodnotenie celkových prínosov tak, aby zahŕňali prínosy pre všetky príslušné krajiny a odvetvia. Pokrok v oblasti moderných technológií (napr. IKT) umožňuje celkové preskúmanie potrieb mobility.

---

⁷ Európsky systém riadenia železničnej dopravy

Opatrenia

Vnútrozemská vodná doprava

EÚ sa zaviazala, že bude smerovať k cieľu presunu dopravy k menej energeticky náročným, čistejším a bezpečnejším druhom dopravy. Vnútrozemská vodná doprava môže pri dosahovaní cieľov v tejto súvislosti zohrávať dôležitú úlohu.

Na úplné využitie trhového potenciálu vnútrozemskej vodnej dopravy a zatriktívnenie jej využívania sú potrebné konkrétne opatrenia. Vzhľadom na to, že vnútrozemská vodná doprava väčšinou predstavuje druh medzinárodnej dopravy, potrebné sú opatrenia tak na vnútroštátnej úrovni, ako aj na úrovni EÚ.

Opatrenia a projekty spomenuté v tejto kapitole dopĺňajú už prebiehajúce aktivity v podunajskej oblasti a vychádzajú z nich. Sú v súlade s cieľmi stanovenými v Európskom akčnom programe pre vnútrozemskú vodnú dopravu (NAIADES). Časový výhľad súčasného programu NAIADDES sa skončí v roku 2013, preto na zabezpečenie, aby bolo možné splniť príslušné dlhodobé ciele v oblasti dopravy v povodí Dunaja, je potrebné pripraviť nadväzujúci program.

Zlepšenie infraštruktúry a ekonomickej výkonnosti vodnej dopravy

- ***Opatrenie – „Dokončiť realizáciu prioritného projektu 18 v rámci TEN-T načas a environmentálne udržateľným spôsobom“.*** Pokračujú práce na identifikácii environmentálne udržateľných riešení pre lepšiu splavnosť s cieľom odstrániť existujúce prekážky pre vodnú dopravu. Mal by sa zohľadniť aj možný vplyv zmeny klímy, ochrana fungujúcich ekosystémov a usmernenia týkajúce sa plánovania uvedené v „Spoločnom vyhlásení k rozvoju vnútrozemskej lodnej dopravy a ochrane životného prostredia v povodí Dunaja“⁸ a „Príručke osvedčených postupov pri plánovaní udržateľných vodných ciest“⁹. Ukázalo sa, že projekty TEN-T sa realizujú v Nemecku, Rakúsku, na Slovensku, v Maďarsku, Bulharsku a Rumunsku. Cieľom je odstrániť existujúce prekážky splavnosti na rieke, ktorá do roku 2015 musí byť vhodná na celoročnú prevádzku lodí kategórie VIB¹⁰.
- ***Opatrenie – „Investovať do infraštruktúry vodných ciest Dunaja a jeho prítokov a rozvíjať prepojenia“.*** Na umožnenie hospodárskych prepojení v spádovej oblasti je potrebné zlepšiť existujúce siete vodných ciest v povodí Dunaja. Toto opatrenie by malo zahŕňať posúdenie infraštruktúry v prípade chýbajúcich spojení a tiež aj to, ako čo najlepšie rozvíjať ďalšie spojenia až po Čierne more a ďalej.

---

⁸ „Spoločné vyhlásenie k rozvoju vnútrozemskej lodnej dopravy a ochrane životného prostredia v povodí Dunaja“ pripravila Medzinárodná komisia na ochranu Dunaja, Dunajská komisia a Medzinárodná komisia pre povodie rieky Sáva. V týchto usmerneniach sa požaduje, aby integrovaný plánovací tím spolu s hlavnými zainteresovanými stranami posúdil na základe jednotlivých prípadov potreby vodnej dopravy a vodného prostredia a aby zahrnul v čo možno najväčšej miere také opatrenia, ktoré sú prínosné pre všetky strany, na zlepšenie tak splavnosti, ako aj ekologického stavu.

⁹ Táto príručka bola vypracovaná v rámci iniciatívy PLATINA a je zameraná na prezentáciu osvedčených postupov pri plánovaní udržateľných vodných ciest. Tento dokument poskytuje usmernenia na plánovanie projektov rozvoja vodných ciest, ktoré sú zlučiteľné s požiadavkami ochrany životného prostredia, vytvorenie súladu, kde víťazmi sú všetky strany. Poskytuje všeobecné rady pre projekty infraštruktúry vodných ciest a je zameraný na projektantov a iné zainteresované strany, ktoré sa chcú zapojiť do procesu plánovania budovania vodných ciest.

¹⁰ V medzinárodnej klasifikácii európskych vnútrozemských vodných ciest (UNECE/TRANS/120/Rev.4, s. 28/29) v Európskej dohode o hlavných vnútrozemských vodných cestách medzinárodného významu (AGN) sa klasifikujú parametre motorových plavidiel a tlačných lodných zostáv. V súčasnom texte sa kategória VIB týka výlučne tlačných lodných zostáv a plavidiel vnútrozemskej vodnej dopravy s ponorom do 2,5 m.

- ⇒ *Príklad projektu – „Odstrániť vraky lodí, trosiek mostov a nevybuchnuté zbrane z koryta Dunaja“. Na niektorých úsekoch spodného toku Dunaja spôsobujú tieto prekážky prerušenia a majú dlhodobý vplyv na splavnosť Dunaja. Aj keď sa dosiahol veľký pokrok, ešte stále bránia prevádzke a na niektorých úsekoch ohrozujú bezpečnosť vodnej dopravy, najmä v období nízkeho stavu vody.*
- ⇒ *Príklad projektu – „Vybudovanie kanálu Dunaj – Bukurešť“. K hlavným cieľom, ktoré sa sledujú pri komplexnom rozvoji systému kanálu Dunaj – Bukurešť, patrí: prepojenie hlavného mesta Rumunska s Dunajom vodnou cestou, ochrana 11 lokalít a 30 000 hektárov poľnohospodárskej pôdy pred záplavami, výroba elektrickej energie, vytvorenie potrebných podmienok na rekreáciu a cestovný ruch, zabezpečenie priaznivých ekologických vplyvov a ďalších podobných aspektov, zabezpečenie vody potrebnej na zavlažovanie, zabezpečenie pitnej vody pre okolité lokality a akvakultúru. (Vedenie: Rumunsko)*
- **Opatrenie – „Modernizácia dunajskej flotily s cieľom zlepšiť výsledky v environmentálnej oblasti a ekonomickú výkonnosť“.** Výsledky v environmentálnej oblasti a ekonomickú výkonnosť v prípade vodnej dopravy po Dunaji možno zlepšiť inováciami, dôkladnou modernizáciou flotily a optimalizovanými opatreniami pre nakladanie s odpadmi. Na tento účel by sa mal stanoviť spoločný prístup k modernizácii vnútrozemských plavidiel. Technologický vývoj v oblasti inovatívnych plavidiel, motorov a optimalizovanej spotreby paliva (napr. dodatočné vybavenie filtrom na tuhé častice, používanie nízkoemisného paliva, používanie elektrickej energie z brehu počas doby v prístave) a logistické operácie môžu vnútrozemské plavby zatriktívniť poskytovaním osobitných zvýhodnení.
- ⇒ *Príklad projektu – „Nadviazať na projekt nakladania s odpadom pre vnútrozemskú vodnú dopravu po Dunaji (WANDA)“. Projekt WANDA je zameraný na vytvorenie udržateľného, environmentálne vhodného a nadnárodne koordinovaného prístupu pri nakladaní s odpadom z lodí pozdĺž Dunaja prostredníctvom 1) vypracovania národných koncepcií nakladania s odpadom z lodí, 2) realizácie pilotných aktivít a 3) vypracovania finančného modelu pre operačný systém založený na zásade „znečisťovateľ platí“. (Vedenie: Via Donau; termín: marec 2012)*

Skvalitnenie organizačného rámca a ľudských zdrojov pre plavbu po vnútrozemských vodných cestách

- **Opatrenie – „Koordinovať vnútroštátne dopravné politiky v oblasti plavby v povodí Dunaja“.** V európskom akčnom programe NAIADES (Európsky akčný program pre vnútrozemskú vodnú dopravu) je stanovený komplexný súbor opatrení na účely využitia plného potenciálu vnútrozemskej plavby. V súvislosti s vytváraním súvislých prepojení v podunajskej oblasti sa vnútroštátne orgány vyzývajú, aby vyvíjali koordinované úsilie o aktívne začlenenie vnútrozemskej vodnej dopravy do svojich národných stratégií a politik pre dopravu.
- ⇒ *Príklad projektu – „Nadviazať na platformu pre vykonávanie programu NAIADES (PLATINA)“. V tomto projekte sú identifikované potrebné politické opatrenia, vytvárajú sa potrebné prepojenia medzi zainteresovanými stranami (pracovné skupiny, stretnutia odborníkov) a rozvíjajú sa potrebné znalosti a nástroje. Hlavní odborníci a zainteresované strany pripravujú technické návrhy pre politické opatrenia v piatich oblastiach aktivít programu NAIADES. (Vedenie: Via Donau; termín: máj 2012)*
- **Opatrenie – „Podporiť Dunajskú komisiu pri dokončovaní procesu revízie Belehradského dohovoru“.** Revízia dohovoru je takmer dokončená, ale ešte nie je podpísaná a ratifikovaná. Dokončením tohto procesu by sa posilnila úloha Dunajskej komisie a umožní sa tiež

pristúpenie Európskej komisie ako člena.

- **Opatrenie – „Rozvíjať prístavy v povodí Dunaja do multimodálnych logistických centier“.** Cieľom je zlepšiť možnosti spájania tokov nákladu pre vnútrozemskú vodnú dopravu a znížiť negatívne externality dopravy na iných miestach. Krajiny povodia Dunaja a príslušné zainteresované strany by mali vypracovať koncepciu koordinovaného a harmonizovaného rozvoja multimodálnych prístavov. Základom tejto aktivity budú národné plány rozvoja prístavov, ktoré sa vypracujú alebo preskúmajú so zreteľom na ich integráciu do stratégií miestneho a regionálneho rozvoja.
- **Opatrenie – „Zlepšiť komplexný manažment vodných ciest Dunaja a jeho prítokov“.** Národné orgány manažmentu vodných ciest sú zodpovedné za priebežnú údržbu infraštruktúry vodných ciest (napr. prieskum a hĺbenie) a často aj za vykonávanie protipovodňovej ochrany a ekologických opatrení (napr. požadovaných rámcovou smernicou EÚ o vode). Tieto orgány budú pokračovať v posilňovaní svojej spolupráce, najmä vytváraním spoločných kritérií pre manažment vodných ciest¹¹ v povodí Dunaja.
  - ⇒ *Príklad projektu – „Nadviazať na projekt siete správ dunajskej vodnej cesty (NEWADA). Cieľom tohto projektu je umožniť koordináciu aktivít a budúcich plánov a výmenu skúseností medzi organizáciami, ktoré sú zodpovedné za správu vodných ciest pozdĺž Dunaja. V nadväznosti na to druhý krok bude spočívať v identifikácii modelových aktivít a realizácii pilotných projektov zameraných na zvýšenie účinnosti manažmentu vodných ciest. (Vedenie: Via Donau; termín: marec 2012)*
- **Opatrenie – „Podporovať udržateľnú nákladnú dopravu v podunajskej oblasti“.** Na posilnenie existujúcich hospodárskych väzieb a podporu súdržnosti v oblasti by sa medzi vnútrozemskou nákladnou dopravou po Dunaji a železničnou nákladnou dopravou malo zriadiť intermodálne rozhranie. Projekt by mal prispieť k zvýšeniu multimodálnej nákladnej dopravy a viesť k rovnomernejšej a efektívnejšie rozšírenej doprave cez existujúce infraštruktúry.
  - ⇒ *Príklad projektu – „Rozvíjať kontajnerovú dopravu na Dunaji“.* Cieľom tohto nadnárodného projektu je úzka spolupráca medzi prístavmi a partnermi zo súkromného sektora (napr. logistika) s cieľom využiť potenciál kontajnerovej vodnej dopravy. Nevyhnutná je modernizácia potrebnej infraštruktúry, aby sa mohli rozvíjať najdôležitejšie partnerské prístavy a v rámci týchto prístavov je tiež potrebné zriadiť sieť. Hlavné aktivity v tejto oblasti by mohli zahŕňať prípravu štúdií realizovateľnosti, prepojenie prístavov, prípravu a realizáciu projektov. Projekt by mal prispieť aj k zvýšeniu využívania multimodálnej dopravy. (Vedenie: Mesto Viedeň/Prístav Viedeň; termín: určí koordinátor prioritnej oblasti)
  - ⇒ *Príklad projektu – „Zriadiť prístup a webovú platformu na poskytovanie kompletných informácií v reálnom čase o plavbe po Dunaji a prepojeniach so všetkými druhmi dopravy“.*
- **Opatrenie – „Zaviesť harmonizované riečne informačné služby (RIS)“.** Riečne informačné služby významne prispievajú k zvýšeniu bezpečnosti, účinnosti a šetrnosti vnútrozemskej vodnej dopravy k životnému prostrediu. Prevádzkovatelia lodnej dopravy, prístavy a poskytovatelia logistických služieb môžu optimalizovať logistické operácie a znížiť tak celkové náklady na dopravu. Plný potenciál RIS sa však môže realizovať len vtedy, ak budú zavedené po celej dĺžke Dunaja aj s jeho hlavnými splavnými prítokmi a kanálmi.

---

¹¹ Toto je v súlade aj s „Plánom manažmentu povodia Dunaja na rok 2009“, v ktorom je stanovené zavedenie „spoločného programu opatrení“ v krajinách podunajskej oblasti.

⇒ *Príklad projektu – „Nadviazať na projekty IRIS Európa – podporovať koordinované zavádzanie riečnych informačných služieb (RIS) v Európe“. Projekt IRIS Európa II je zameraný na ďalšie vylepšenie a doladenie hlavných technológií, služieb a aplikácií týkajúcich sa RIS, ako napr. medzinárodná výmena údajov. K novým oblastiam patrí realizácia dohodnutých európskych úrovni služieb.*

➤ **Opatrenie – „Investovať do vzdelávania a pracovných miest v sektore lodnej dopravy po Dunaji“.** Lodná doprava po Dunaji v súčasnej dobe čelí nedostatku plavebného personálu, čo je tiež výsledkom obmedzenia možností odbornej prípravy a vzdelávania v podunajských krajinách. Existujúce vzdelávacie inštitúcie používajú rozdielne učebné osnovy. Na účely zlepšenia dostupnosti pracovných síl a mobility na európskej úrovni by sa mali vytvoriť spoločné profily vzdelávania a odbornej prípravy. Na základe tohto rámca by podunajské krajiny mohli pritiahnúť a vzdelávať mladých ľudí na výkon povolania člena posádky na Dunaji. Spoločnosti podieľajúce sa na vnútrozemskej vodnej doprave (prístavy, lodné spoločnosti, zákazníci atď.) a vzdelávacie a výskumné inštitúcie by mali zriadiť vzdelávacie platformy a siete na zvýšenie konkurencieschopnosti a kompetencií všetkých zúčastnených.

⇒ *Príklad projektu – „Zriadiť siete spolupráce pre vzdelávanie v oblasti logistiky a plavby zamerané na vnútrozemsú vodnú dopravu v povodí Dunaja podporovanú inovatívnymi riešeniami (NELI)“. Hlavným cieľom projektu je zlepšiť vzdelávanie a odbornú prípravu v oblasti vnútrozemskej vodnej dopravy v podunajskej oblasti. Cieľom partnerov projektu NELI v spolupráci s existujúcimi sieťami, ako napr. EDINNA (európske vzdelávanie zamerané na lodnú dopravu), je umožniť výmenu a budúcu spoluprácu v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy. Konkrétne výsledky zahŕňajú služby elektronického vzdelávania pre vnútrozemsú lodnú dopravu, koncepciu a zavádzanie informačných a vzdelávacích centier a podporu špecifických aktivít mladých ľudí. (Vedenie: Rumunské centrum námorného vzdelávania; termín: marec 2012)*

Železničná, cestná a letecká doprava

Aj keď potenciál vnútrozemskej vodnej dopravy v podunajskej oblasti je značne nevyužitý, ostatné druhy dopravy si tiež vyžadujú pozornosť. Moderná, dobre prepojená cestná infraštruktúra je nevyhnutná, musí byť však doplnená železničnou dopravou, aby sa zabránilo preťaženiu a aby sa zabezpečil účinný a environmentálne udržateľný systém dopravy, pričom letecká doprava je tiež veľmi dôležitá na zabezpečenie, aby táto oblasť mohla v globalizovanom svete plne zohrávať svoju úlohu. Navrhované opatrenia a projekty zohľadňujú aj celkové potreby mobility.

Zlepšenie prístupu a prepojenosti

➤ **Opatrenie – „Dokončiť prioritné projekty TEN-T (železničné a cestné) prechádzajúce podunajskou oblasťou, zvládanie ťažkostí a prekážok vrátane environmentálnych, ekonomických a politických, najmä na cezhraničných úsekoch¹²“.** Realizácia projektu by

¹² Príklady:

- prioritný projekt 22 (železničný): z Norimbergu/Drážďan do Konstance a Atén cez Prahu, Viedeň, Budapešť a Arad cez celú oblasť. Západná časť, od Álp do Podunajskej nížiny vrátane oblasti Viedeň – Bratislava prostredníctvom železničného prioritného projektu 17, ktorý spojí Paríž s Viedňou a Bratislavou,
- prioritný projekt 7 (cestný): tento projekt sa ťahne čiastočne súbežne s tokom Dunaja vo východnej časti po diaľnici PP-7, ktorá spája Budapešť s Konstancou pri Čiernom mori a gréckymi mestami Solún, Atény a Igoumenitsa,
- prioritný projekt 23 (železničný): tento projekt vedie z Gdanska do Viedne cez Varšavu, Brno a Bratislavu,
- prioritný projekt 25 (cestný): tento projekt spája Baltské more s Dunajom cez mestá Gdansk–Brno/Bratislava-Viedeň,
- prioritný projekt 6 (železničný): tento projekt vedie z Lyonu k ukrajinskej hranici spája Pyrenejský polostrov s východnou časťou Európy i za jej hranice cez mestá Terst-Divača/Koper-Divača-Lubľana-Budapešť.

mala byť zameraná na dokončenie existujúcich projektov, na odstránenie prekážok. Na účely rozvoja a modernizácie železničného systému by sa mali určiť udržateľné spôsoby financovania a mala by sa zlepšiť koordinácia, najmä medzi jednotlivými železničnými spoločnosťami. Väčšina prioritných projektov sa už realizuje a hlavný dôraz sa teraz musí klásť na včasné dokončenie. Na účely dosiahnutia tohto cieľa by sa mohlo zahrnúť opatrenie **„Zriadiť spoločnú platformu na koordináciu prác v oblasti dopravy v podunajskej oblasti na účely urýchlenia realizácie projektov“**. Toto opatrenie by sa malo uskutočňovať v úzkej spolupráci s európskymi koordinátormi TEN-T.

⇒ *Príklad projektu – „Vybudovať dva nové mosty cez Dunaj“. Dva mosty budú postavené na úseku Dunaja medzi Rumunskom a Bulharskom. Jeden z mostov by spájal Bechet (RO) a Oriahovo (BG), zatiaľ čo druhý by spájal Calarasi (RO) a Silistra (BG).*

➤ **Opatrenie – „Realizovať koridory železničnej nákladnej dopravy, ktoré sú súčasťou európskej železničnej siete konkurencieschopnej nákladnej dopravy¹³“**. Z deviatich počiatočných koridorov majú štyri¹⁴ priame prepojenie s podunajskou oblasťou. Realizácia by mala byť zameraná na zabezpečenie dostatočnej kapacity pre kvalitné a spoľahlivé služby železničnej nákladnej dopravy a na zlepšenie a harmonizáciu noriem železničnej infraštruktúry relevantných pre nákladnú dopravu, najmä zaťaženie náprav, dĺžky vlakov a obrýsnice. Osobitná pozornosť by sa mala venovať aj rozvoju moderných intermodálnych terminálov spájajúcich Dunaj so železničnou sieťou, čím sa položia základy pre efektívnu spoluprácu dvoch druhov dopravy s malým vplyvom na životné prostredie.

➤ **Opatrenie – „Posilniť spoluprácu medzi zainteresovanými stranami v oblasti leteckej dopravy s cieľom pripraviť plán na zavedenie kratších leteckých trás“**. Lepšia koordinácia medzi „funkčnými blokmi vzdušného priestoru“ (FAB) (najmä FAB CE a FAB Danube) v podunajskej oblasti môže zabezpečiť potrebný prechod od opatrení vnútroštátneho manažmentu leteckej prevádzky k integrovanejšiemu európskemu rozmeru, termín realizácie je rok 2012.

⇒ *Príklad projektu – „Realizovať v podunajskej oblasti program SESAR, technologickú časť Jednotného európskeho neba“*. Inteligentné dopravné systémy v sektore leteckej dopravy prispievajú k znižovaniu ekologickej stopy letísk a minimalizácii škodlivých vplyvov, ako napr. hluk a znečistenie ovzdušia. Technologické nástroje môžu prispieť k účinnejšiemu manažmentu letov tak na zemi (systémy manažmentu letiska), ako aj vo vzduchu (funkčné bloky vzdušného priestoru).

Vyššie uvedené prioritné projekty by mali byť doplnené prepojeniami s nečlenskými štátmi EÚ na účely dokončenia dopravnej siete v povodí Dunaja. V rámci toho sa na účely homogénneho rozvoja dopravného systému časť koridorov začlenení do prioritných projektov siete TEN-T.

¹³ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 913/2010 z 22. septembra 2010 o európskej železničnej sieti pre konkurencieschopnú nákladnú dopravu.

¹⁴ Štyri koridory železničnej nákladnej dopravy s priamym spojením s podunajskou oblasťou:

- koridor Orient spájajúci Prahu cez Viedeň a Bratislavu s Bukurešťou a Konstancou pri Čiernom mori so Sofiou, Solúnom a Aténami,
- koridor Balt-Med spájajúci Gdyniu na pobreží Baltského mora cez južné Poľsko, Slovensko a Českú republiku s Viedňou a Bratislavou a pokračujúci do Slovinska, severného Talianska a k pobrežiu Jadranského mora,
- Centrálny severo-južný koridor spájajúci Švédsko cez Hamburg, južné Nemecko a Innsbruck s Talianskom a končiaci v Palerme,
- Stredozemný koridor spájajúci Španielsko a južné Francúzsko pozdĺž pobrežia Stredozemného mora so severným Talianskom, Slovinskom, Budapešťou v Maďarsku až po hranicu s Ukrajinou v Záhony.

- **Opatrenie – „Zabezpečiť udržateľné systémy metropolitnej dopravy a mobilitu“.** Toto opatrenie prispieva ku konkurencieschopnosti a atraktivite metropolitných regiónov v podunajskej oblasti a zároveň bude výrazne prispievať k ochrane klímy a zlepšovaniu zdravia v mestských/veľkomestských oblastiach tejto oblasti. IKT pomôžu znížiť náklady súvisiace s informáciami a zlepšiť všetkým prístup k udržateľným druhom dopravy. K tomu patrí ďalší rozvoj elektronickej mobility prostredníctvom rozvíjajúcich sa trhov a infraštruktúry v husto obývaných oblastiach v spolupráci s podnikmi. Verejné a súkromné dopravné spoločnosti z mestských oblastí budú môcť spolupracovať v rámci verejného obstarávania na vozidlách ohľaduplných k životnému prostrediu a na príprave štandardizovaných kvalitných internetových informačných platforiem pre dopravu a mobilitu, ktoré budú slúžiť občanom. Opatrenie by malo umožniť zužitkovanie celého radu projektov EÚ, ktoré sa už zaoberajú mestskou mobilitou a pomôcť pri realizácii akčného plánu EÚ pre mestskú mobilitu (2009).
  - ⇒ *Príklad projektu – „Zriadiť spoje rieka-autobus a iné spoje medzi mestskými centrami pozdĺž Dunaja (projekt Dunajský expres)“.* Cieľom projektu je zriadiť autobusové spoje medzi veľkými metropolami na Dunaji a ich satelitmi. Koncepcia rieka-autobus by mala byť riešením najmä pre potreby cestovania pozdĺž rieky a pre oblasti, kde chýbajú mosty cez Dunaj. Zlepšila by sa tým mobilita ľudí a tieto spoje by sa mohli využívať aj na účely cestovného ruchu. Projekt by mal prispieť k zvýšeniu intermodálnej prepravy cestujúcich, čo by viedlo k optimálnemu a udržateľnému využívaniu zdrojov.
- **Opatrenie – „Zlepšiť regionálnu/miestnu cezhraničnú infraštruktúru a prístup k vidieckym oblastiam“.** Regionálne a miestne cezhraničné dopravné spoje by sa mali posilniť cezhraničnou dopravnou infraštruktúrou (malé mosty, prechody, prípoje na verejnú dopravu). Ďalšou dôležitou skutočnosťou je, že v podunajskej oblasti je podiel obyvateľov žijúcich vo vidieckych oblastiach oveľa vyšší ako vo zvyšku Európy, a preto je sprístupnenie týchto oblastí prvoradé.
  - ⇒ *Príklad projektu – „Rozšíriť spoje verejnej dopravy“.* Ide o program na povzbudenie spoločností prevádzkujúcich verejnú dopravu v Podunajskej nížine (autobusovú a železničnú), aby rozšírili existujúce spoje a pritom účtovali miestne ceny cestovných lístkov a prepojili sídla po oboch stranách hranice.

Multimodálne spoje

- **Opatrenie – „Ďalej rozvíjať plánovanie uzlov na účely multimodality“.** Kolidovanie jednotlivých spojov nákladnej a osobnej dopravy vedie v mnohých uzloch k dopravným zápcham a strate produktivity. Infraštruktúra terminálových riešení na kombináciu jednotlivých druhov dopravy chýba alebo je málo rozvinutá. V tejto súvislosti rozhodujúcu úlohu môže zohrávať letecká doprava, ktorá by umožnila prístup k odľahlým oblastiam. K zvýšeniu kapacity môže v niektorých prípadoch prispieť koridor VII, Dunajská os, oddelenie jednotlivých druhov dopravy odstránením prekážok na príjazdových cestách. Tým by sa zároveň zlepšili podmienky pre rozvoj lokality na mieste a presun prepravovaných objemov k energeticky účinnejším a environmentálne ohľadupľnejším druhom dopravy, ako železničná a vodná doprava. Medzi zúčastnenými stranami by sa mali vytvoriť siete na zlepšenie kvality dopravného systému a logistických reťazcov medzi uzlami a v rámci nich – s dôrazom na udržateľné druhy dopravy, akými sú železničná a vodná doprava.
  - ⇒ *Príklad projektu – „Realizovať projekt Severo-južná os (SoNorA)“:* Cieľom tohto projektu je rozvíjať dostupnosť medzi Jadranským a Baltským morom realizáciou siete prostredníctvom podpory na dokončenie dopravnej infraštruktúry, aktiváciou a zlepšovaním logistických služieb multimodálnej nákladnej dopravy, prípravou

nadnárodných akčných plánov pre budúce realizácie a podporovaním nových regionálnych možností rozvoja vyplývajúcich zo zlepšení dopravnej siete.

➤ **Opatrenie – „Ďalej rozvíjať inteligentné dopravné systémy využívaním technológií ohľaduplných k životnému prostrediu, najmä v mestských oblastiach“.** Kvalita dopravných uzlov závisí vo veľkej miere od výkonnosti dopravného systému. Existujúce problémy, ako dopravné zápchy či prekážky, možno riešiť aj zavedením účinného systému riadenia dopravy na optimalizáciu existujúcej kapacity. Napríklad zavedenie intermodálneho plánovača trás v reálnom čase by sa mohlo rozšíriť na väčšie časti podunajskej oblasti, najmä na jej dôležité uzly, ako hlavné mestá a regióny, v ktorých sa nachádzajú významné prístavy.

⇒ *Príklad projektu – „Realizovať Európsku digitálnu sieť dopravnej infraštruktúry pre inteligentné dopravné systémy (EDITS)“.* Lepšie informácie o dopravnom systéme umožňujú efektívnejšie riadenie existujúcej dopravnej infraštruktúry, znižujú preťaženie a poškodzovanie životného prostredia. Toto je celkovým cieľom projektu EDITS (napr. riadenie dopravy, plánovanie a modelovanie dopravy, dopravné informácie) za pomoci dopravných geodát harmonizovaných na nadnárodnej úrovni. Viedenský región môže slúžiť ako príklad osvedčeného postupu. Na účinnejšie riadenie existujúcej dopravnej infraštruktúry poslúži aj podporovanie dopravných plánovačov. Miestnym/regionálnym/národným správnym orgánom sa poskytnú technické usmernenia. (Vedenie: Asociácia verejnej dopravy viedenského regiónu)

2) PODPORIŤ UDRŽATELENEJŠIU ENERGETIKU

Predstavenie problematiky

Energetické systémy pozostávajú z energetických sietí a trhov s energiou, ktoré sú navzájom späté, keďže siete sú nevyhnutné na účinné fungovanie trhov. Otvorenie trhov s elektrinou v EÚ uskutočňované v rámci tretieho balíka pre vnútorný trh prispeje nielen k hospodárskej súťaži, ale aj k bezpečnosti dodávok, čo umožní zriadenie „Európskej siete prevádzkovateľov prenosových sústav pre elektrinu¹⁵“ a „Agentúry pre spoluprácu regulačných orgánov v oblasti energetiky¹⁶“. Najmä v odvetví zemného plynu je potrebné zlepšiť prepojenie medzi trhmi jednotlivých štátov a krajiny v tejto oblasti musia získať prístup k novým externým zdrojom. Posilnenie infraštruktúry prepravných sietí pre zemný plyn bude zásadné na zamedzenie prípadného prerušenia dodávok v budúcnosti. Pre energetickú bezpečnosť, diverzifikáciu a efektívne fungovanie energetiky sú potrebné dobre fungujúce siete, prepojenia a interoperabilita.

Okrem toho všetky krajiny podunajskej oblasti majú politiky na podporu využívania energie z obnoviteľných zdrojov. Mnohé majú rozsiahly prírodný potenciál na rozvoj energie z obnoviteľných zdrojov (najmä slnečnej a veternej). Majú tiež potenciál na zlepšovanie, pokiaľ ide o energetickú účinnosť v obytných budovách a diaľkové vykurovanie.

Smernica o obnoviteľných zdrojoch energie (2009/28/ES) stanovuje ambiciózne ciele pre všetky členské štáty na zabezpečenie, aby EÚ do roku 2020 dosiahla 20 % podiel energie z obnoviteľných zdrojov a 10 % podiel energie z obnoviteľných zdrojov najmä v sektore dopravy. Členské štáty by mali smernicu zaviesť do decembra 2010. EÚ podporuje tieto ciele politiky prostredníctvom významného príspevku k investíciám na energie z obnoviteľných zdrojov¹⁷.

Špecifiká podunajskej oblasti

---

¹⁵ V treťom balíku pre vnútorný trh sa plánovali a následne boli zriadené dva subjekty „Európske siete prevádzkovateľov prenosových sústav pre elektrinu“ (ENTSO): (1) ENTSO-e pre elektrickú prenosovú sústavu a ENTSO-g pre prenosovú sústavu na zemný plyn.

¹⁶ Európska únia nedávno zriadila „Agentúru pre spoluprácu regulačných orgánov v oblasti energetiky“ (so sídlom v Lubľane, Slovinsko), ktorá začne fungovať v marci 2011. Agentúra bude koordinovať prácu vnútroštátnych regulačných orgánov, prijímať – za určitých podmienok – záväzné individuálne rozhodnutia o cezhraničnej infraštruktúre a monitorovať a zverejňovať vývoj na európskych trhoch s energiou.

¹⁷ Štrukturálne fondy a Kohézny fond a Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV) predstavujú najdôležitejšiu rozpočtovú podporu Európskej komisie (9 miliárd EUR je pridelených na energetickú účinnosť a využívanie energie z obnoviteľných zdrojov v rámci štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu v období rokov 2007 – 2013). Ďalšie možnosti financovania v oblasti energetickej účinnosti a energie z obnoviteľných zdrojov v existujúcich budovách boli umožnené zmenou a doplnením nariadenia o Európskom fonde pre regionálny rozvoj (EFRR) v máji 2009. Mohlo by to činiť ďalších 5 až 8 miliárd EUR, ktoré budú dostupné pre investície v oblasti udržateľnej energie do budov. Na základe zmeny a doplnenia nariadenia o EFRR sú výdavky na zlepšenie energetickej účinnosti a na využívanie energie z obnoviteľných zdrojov v existujúcom sektore bývania pre všetky členské štáty oprávnené až do 4 % z celkových pridelených rozpočtových prostriedkov z EFRR. Keďže všetky členské štáty sú povinné konať v súlade so smernicami EÚ, ktoré sa uplatňujú na sektor bývania, najmä so smernicou o energetickej hospodárnosti budov (EHB) a dodržiavať súvisiace požiadavky na využívanie energie z obnoviteľných zdrojov v budovách, ktoré sú uvedené v smernici o obnoviteľných zdrojoch energie, takéto prerozdelenie by slúžilo dvojakému cieľu, keďže v podunajskej oblasti by sa zároveň vytvorili pracovné miesta súvisiace s nízkouhlíkovým hospodárstvom.

V podunajskej oblasti sú ceny energií vysoké¹⁸. Veľká časť energií sa dováža, ich preprava je nákladná a trhy sú fragmentované. Energetické infraštruktúry nie sú dobre prepojené. Okrem toho podunajská oblasť je obzvlášť zraniteľná, pokiaľ ide o bezpečnosť dodávok, ako sa ukázalo v januári 2009, keď došlo k prerušeniu dodávok plynu. Výroba a spotreba energie je takisto významným zdrojom znečistenia.

Hlavnou prioritou sú investície do infraštruktúry. Nevyhnutná je spolupráca v oblasti plánovania, financovania a realizácie¹⁹. Na podporu energetiky slúžia viaceré politiky EÚ, najmä program transeurópskych energetických sietí (TEN-E), Európsky energetický program pre obnovu²⁰, tretí energetický balík, smernica o obnoviteľných zdrojoch energie, nástroj „Green for Growth Fund Southeast Europe²¹“ a stratégia Európa 2020. Okrem toho štrukturálny fond a Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka poskytujú dobré možnosti financovania projektov, najmä pre decentralizovanú výrobu energie z miestnych obnoviteľných zdrojov a pre výskumné siete. Zlepšenia energetickej účinnosti a zvýšené využívanie energie z obnoviteľných zdrojov sú dôležité pre celú oblasť. Podunajská oblasť má vysoký potenciál na zvyšovanie energetickej účinnosti, napríklad v oblasti obytných budov a diaľkového vykurovania, ako aj kombinovanej výroby tepla a zariadení na výrobu elektriny. Je tu tiež priestor na širšie využívanie geotermálnych zdrojov na vykurovanie a chladenie, ako aj na výrobu energie. Niektoré krajiny vybudovali osobitý know-how v oblasti účinnosti a obnoviteľných zdrojov energie, ktoré by sa teraz v podunajskej oblasti mohli účinne uplatniť a rozšíriť, keďže odborné znalosti často chýbajú.

V súvislosti s organizáciou trhu spolupráca pomáha zaistiť bezpečnosť dodávok, efektívnejšie nastoliť rovnováhu medzi ponukou a dopytom a realizovať úspory z rozsahu, pokiaľ ide o investície. Pokiaľ ide o energetickú účinnosť a energiu z obnoviteľných zdrojov, obmedzením energetických potrieb a zvýšením podielu vyrobenej energie (vrátane výroby energie v malom rozsahu na miestnej úrovni) možno zvýšiť bezpečnosť dodávok. Pokiaľ ide o jadrovú energiu, musia sa dodržiavať stanovené vysoké úrovne bezpečnosti, najmä ak rieka slúži ako dôležitý zdroj chladiacej vody.

Opatrenia

Energetické systémy

Energetická infraštruktúra

Pokiaľ ide o energetickú infraštruktúru, cieľom je koordinovať dlhodobé energetické politiky, ako aj národné investičné stratégie (elektrárne, siete, plynovody, prepojenia plynárenských sústav

---

¹⁸ Medzi jednotlivými trhmi v oblasti existujú veľké rozdiely v úrovni cien. Navyše, najmä vo východnej časti tejto oblasti ceny energií korigované indexom kúpnej sily sú vysoké.

¹⁹ Pri posilňovaní siete TEN-E (najmä v súvislosti s nadchádzajúcou revíziou) a vykonávaní plánu energetickej obnovy za pomoci štrukturálnych fondov je potrebné postupovať koordinovane.

²⁰ Z Európskeho energetického programu pre obnovu (EEPR), ktorý bol prijatý v roku 2009, sa poskytne 1 440 mil. EUR na projekty týkajúce sa zemného plynu, z čoho 510 mil. EUR je určených na projekty v podunajskej oblasti. Najväčší samostatný projekt – plynovod Nabucco, na ktorý je vyčlenených 200 mil. EUR, prispieva k budovaniu južného koridoru pre zemný plyn. Projekt Nabucco umožní prepravu nového zemného plynu, ktorý pochádza z oblasti Kaspického mora a Blízkeho východu, do podunajskej oblasti a na ďalšie európske trhy so zemným plynom. V strednej a juhovýchodnej Európe sa na niektoré ďalšie prepojenia plynárenských sústav poskytla podpora vo výške 310 mil. EUR.

²¹ Nástroj „Green for Growth Fund Southeast Europe“ (Fond pre juhovýchodnú Európu - Zelenou energiou k rastu) vytvorený v roku 2009 z iniciatívy Európskej investičnej banky (EIB) je zameraný na opatrenia týkajúce sa úspory energie a energetickej účinnosti v oblasti Balkánu a poskytuje financovanie prostredníctvom bankového sektora, ako aj priame pôžičky spolu s technickou pomocou. Do roku 2014 sa plánujú investície z tohto fondu vo výške približne 400 mil. EUR.

a pod.) s prihliadnutím podľa potreby na strategické posudzovanie vplyvov na životné prostredie. Stratégia by mala prispieť k 10-ročnému plánu rozvoja siete, ako sa navrhuje v internom energetickom balíku.

- **Opatrenie – „Vypracovať spoločné stanovisko oblasti k zmenám, ktoré by sa mohli zaviesť v rámci revízie politiky TEN-E, a k postupom nástroja EÚ pre energetickú bezpečnosť a infraštruktúru, najmä v súvislosti s nedostatočnou energetickou infraštruktúrou“.** V záujme oblasti bude zabezpečiť, aby tento nástroj podporoval projekty a koncepcie zásadného významu pre túto oblasť, ako napr. prepojenie plynárenských sústav sever-juh, investície do plynárenských sietí, investície do trás dodávok plynu v prospech oblasti atď.
- **Opatrenie – „Zabezpečiť, aby opatrenia boli v súlade so všeobecným prístupom Energetického spoločenstva²² a hľadať synergie medzi Energetickým spoločenstvom a postupmi Dunajskej stratégie“.** Energetické spoločenstvo sa zameriava na rozšírenie vnútorného trhu EÚ s energiou do juhovýchodnej Európy (strany: Albánsko, Bosna a Hercegovina, Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko, Čierna Hora, Chorvátsko, Moldavsko, Srbsko a Kosovo²³; účastníci: Bulharsko, Cyprus, Česká republika, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Maďarsko, Nemecko, Rakúsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Spojené kráľovstvo a Taliansko, ako aj Európska únia).
- **Opatrenie – „Presadzovať regionálnu spoluprácu s cieľom rozvíjať a realizovať projekty prepojenia plynárenských sústav sever-juh“.** Strategická koncepcia prepojenia plynárenských sústav zemného plynu medzi severom a juhom spočíva v spojení oblasti Baltského mora (Poľsko) s Jadranským a Egejským morom a ďalej s Čiernym morom a zahŕňa tieto členské štáty EÚ (Bulharsko, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko, Slovensko, Rakúsko a Českú republiku). Zabezpečila by sa tým úplná flexibilita pre celý región strednej a východnej Európy (CEE), aby sa mohol vytvoriť prosperujúci, dobre fungujúci vnútorný trh a aby sa mohla posilniť hospodárska súťaž. V rámci koncepcie by sa čo najlepšie využívali existujúce a nové dovozné infraštruktúry, ako napr. nové zariadenia na skvapalňovanie a splyňovanie a projekty južného koridoru.
- **Opatrenie – „Rozvíjať kapacity na skladovanie zemného plynu“.** V záujme bezpečných dodávok energie pre Európu sa nemožno spoliehať len na výstavbu plynovodov. Nutné je tiež zvýšiť flexibilitu pomocou kapacity skladovania. Podporiť by sa mala realizácia projektov skladovania²⁴ na zabezpečenie, aby všetky krajiny strednej a východnej Európy mali primeraný prístup k týmto zariadeniam. Regionálny prístup k plánovaniu skladovacích zariadení by sa

---

²² Cieľom Energetického spoločenstva, je a) vytvoriť stabilný regulačný a trhový rámec schopný pritiahnúť investície do výroby energie a sietí s cieľom zabezpečiť stabilné a nepretržité dodávky energie, ktoré sú nevyhnutné na hospodársky rozvoj a sociálnu stabilitu, b) vytvoriť integrovaný trh s energiou umožňujúci cezhraničný obchod s energiou a integráciu s trhom EÚ, c) zvýšiť bezpečnosti dodávok, d) zlepšiť stav životného prostredia v súvislosti s dodávkami energie v oblasti a e) posilniť hospodársku súťaž na regionálnej úrovni a využívať úspory z rozsahu.

²³ Na základe rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN 1244.

²⁴ Nové projekty skladovania by nemali byť obmedzené len na projekty zahrnuté do Európskeho energetického programu pre obnovu. Napríklad v roku 2010 EÚ prideliť prostredníctvom investičného nástroja susedskej politiky 2,5 milióna EUR na financovanie jedného projektu v tejto oblasti na Ukrajine. Projekt „Prípravné štúdie pre modernizáciu tranzitných koridorov zemného plynu a podzemných zásobníkov plynu na Ukrajine“ sa skladá z dvoch prípravných štúdií pre investície v sektore zemného plynu na Ukrajine vrátane posudzovania environmentálnych a sociálnych vplyvov. Zvýši sa tým energetická bezpečnosť európskych krajín a zároveň sa prispeje k väčšej regionálnej integrácii v oblasti energetiky vrátane cezhraničných prepojení s EÚ. Po tom, ako budú k dispozícii výsledky štúdií, projekt bude viesť Európska banka pre obnovu a rozvoj (EBOR) a spolufinancovať ho bude Európska investičná banka (EIB). Výška celkových nákladov sa odhaduje na 2 mld. EUR.

mal vzťahovať predovšetkým na zabezpečenie, aby sa nová infraštruktúra budovala čo najefektívnejším spôsobom.

⇒ *Príklad projektu – „Realizovať včas už dohodnuté projekty infraštruktúry, a to najmä projekty TEN-E a Európskeho energetického programu pre obnovu v tejto oblasti, najmä dôležité prepojenia plynárenských sústav a plynovody²⁵“.*

Trhy s energiou

Pokiaľ ide o trhy s energiou, cieľom je vytvoriť integrovaný a dobre fungujúci trh s energiou. K tomu by mala patriť lepšia koordinácia národných energetických stratégií, opatrenia na podporu diverzifikácie dodávok a opatrenia na zlepšenie fungovania trhu s energiou, primeraný právny rámec, finančné schémy založené na partnerstve verejného a súkromného sektora atď.

➤ **Opatrenie – „Využiť prípadné možnosti spolupráce s Energetickým spoločenstvom“** – sa zameriava najmä na vytvorenie integrovaného trhu s energiou umožňujúceho cezhraničný obchod s energiou a integráciu s trhom EÚ.

➤ **Opatrenie – „Spolupracovať na realizácii integrácie regionálnej siete a na projekte Novej európskej prenosovej sústavy (NETS) v súlade so štúdiou uskutočniteľnosti“.** Harmonizované fungovanie prenosových sústav jednotlivých štátov by mohlo zmeniť dynamiku trhov so zemným plynom v juhovýchodnej a strednej Európe, pokiaľ nebudú k dispozícii nové zdroje plynu (napr. cez južný koridor). Iniciatíva na vytvorenie jedinej sústavy zahŕňa Bulharsko, Maďarsko, Rumunsko, Srbsko, Slovensko, Slovinsko, Chorvátsko a Bosnu a Hercegovinu. V súčasnosti sa skúma uskutočniteľnosť koncepcie vrátane aspektov týkajúcich sa obchodných a regulačných záležitostí a riadenia, ktoré by sa mohli spájať s projektom NETS.

➤ **Opatrenie – „Vybudovať pracovný vzťah s Európskym fórom krajín strednej a východnej Európy na integráciu energetického trhu, čo by sa mohlo rozšíriť na susedné krajiny“.** Integrácia trhov s elektrinou a trhové platformy, ako aj riešenie kapacity výroby elektriny v oblasti si vyžadujú osobitnú harmonizáciu právnych predpisov a trhových pravidiel, čo sa dá najlepšie koordinovať na regionálnej úrovni. Potrebne je ďalej rozvíjať „Európske fórum krajín strednej a východnej Európy pre integráciu energetického trhu“ (Česká republika, Maďarsko, Nemecko, Poľsko, Slovensko, Slovinsko a Rakúsko) – „Sedemstranné fórum“.

⇒ *Príklad projektu – „Spolupracovať na zavedení Úradu pre koordinované aukcie“.* V rámci projektu Úrad pre koordinované aukcie (CAO) sa realizujú zásady nariadenia č. 1228/2003 týkajúce sa harmonizácie riadenia preťaženia a optimalizácie pridelovania cezhraničných kapacít. Očakáva sa, že Úrad pre koordinované aukcie v juhovýchodnej Európe bude v prevádzke v roku 2011. Tento úrad bude riadiť aukcie a toky výkonov pre

---

²⁵ Príklady:

- Prepojenia plynárenských sústav: prepojenia plynárenských sústav medzi Bulharskom, Rumunskom a Srbskom, projekty prepojenia elektrických sústav medzi Rumunskom a Bulharskom, Rumunskom a Moldavskom, Maďarskom a Chorvátskom, Maďarskom a Rumunskom, ako aj Rakúskom a Maďarskom (Wien-Győr), elektrické prenosové sústavy spájajúce Slovinsko a Maďarsko – prenos 2 x 400 kV medzi mestami Cirkovce a Pince, rumunsko-srbský projekt vysokonapäťového prepojenia; terminál na skvapalnený zemný plyn Adria na ostrove Krk (Chorvátsko), štúdia uskutočniteľnosti pre terminály na skvapalnený/stlačený zemný plyn v Rumunsku a Bulharsku, „Posilnenie siete na prenos energie“ medzi Ukrajinou a EÚ (spolufinancované z investičného nástroja susedskej politiky).
- Plynovody: plynovod Nabucco, plynovod Konstanca-Terst (PEOP) vrátane možnosti paralelného plynovodu, plynovod Bratislava-Schwechat, plynovod spájajúci Slovinsko a Rakúsko, modernizácia ropovodu Družba (aj jeho prepojení), plynárenský okruh Energetického spoločenstva.

celý región juhovýchodnej Európy. Pokiaľ ide o operácie, bude sa uplatňovať zásada jednotného kontaktného miesta.

Energetická účinnosť a energia z obnoviteľných zdrojov

- **Opatrenie – „Rozšíriť využívanie biomasy (napr. dreva, odpadov), slnečnej, geotermálnej, vodnej a veternej energie“**, najmä pomocou výskumu a výmeny skúseností/osvedčených postupov/šírenia informácií o súvisiacich činnostiach vykonávaných na vnútroštátnej úrovni. Znamenalo by to vytváranie sietí a spoluprácu medzi vnútroštátnymi orgánmi s cieľom podporiť informovanosť o obnoviteľných zdrojoch energie.

⇒ *Príklad projektu – „Podporovať trvalo udržateľné využívanie biomasy na základe projektu 4Biomass“*. Podunajská oblasť má veľký potenciál, pokiaľ ide o biomasu. Na rozdiel od iných obnoviteľných zdrojov energie množstvo biomasy je obmedzené, čo znamená nebezpečenstvo neudržateľnosti výroby. Okrem toho vzniká konkurencia v dôsledku jej používania na potravinárske a nepotravinárske účely. Projekt 4Biomass bude zameraný na plnenie národných akčných plánov pre biomasu a politik v oblasti bioenergetiky sústredovaním odborných poznatkov o využívaní obnoviteľných zdrojov energie a energetickej účinnosti. Tento projekt teda významne prispeje k cieľu 20 % podielu energie z obnoviteľných zdrojov na zásobovaní energiou v Európe. (Vedenie: Nemecko; termín: september 2011)

- **Opatrenie – „Posilniť Karpatský dohovor na účely výmeny osvedčených postupov v oblasti využívania biomasy na energetické účely.“** Karpatský dohovor obsahuje ustanovenie, že strany vykonávajú politiky zamerané na zavedenie metód ohľaduplných k životnému prostrediu na výrobu, distribúciu a využívanie energie, ktoré minimalizujú negatívny vplyv na biodiverzitu a krajinu vrátane, podľa potreby, opatrení na širšie využívanie energie z obnoviteľných zdrojov a úsporu energie.

⇒ *Príklad projektu – „Zriadiť sieť na výmenu skúseností (a na testovanie pilotných projektov alebo opakovanie existujúcich osvedčených postupov) v oblasti renovácie a modernizácie malých vodných elektrární²⁶“*. Praktické skúsenosti jasne ukázali, že rekonštrukciou a modernizáciou zariadení na mieste sa môže zvýšiť výroba vodnej energie a zároveň môžu byť dodržané moderné environmentálne normy na základe vybavenia vhodnými rybovodmi a reziduálnou vodou. (Vedenie: ICPDR a Rakúsko, Spolkové ministerstvo poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, životného prostredia a vodného hospodárstva; termín: december 2013)

⇒ *Príklad projektu – „Vytvoriť mechanizmus spolupráce medzi regiónmi Alpského dohovoru a regiónmi Karpatského dohovoru na transfer osvedčených postupov, najlepších dostupných technológií a know-how v environmentálnej a sociálnej oblasti.“*

- **Opatrenie – „Plniť národné akčné plány pre energiu z obnoviteľných zdrojov a pripraviť akčný plán podunajskej oblasti pre energiu z obnoviteľných zdrojov“**. Tieto plány by sa mali podľa potreby pripravovať so zreteľom na strategické environmentálne hodnotenie²⁷.

---

²⁶ „Vyhlásenie vodohospodárskych riaditeľov – Rozvoj vodných elektrární podľa rámcovej smernice o vode“: http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/thematic_documents/hydromorphology/development_directivepdf/EN_1.0_&a=d

²⁷ Či pre národný akčný plán pre energiu z obnoviteľných zdrojov je, alebo nie je potrebné strategické environmentálne hodnotenie (SEA), závisí od konkrétneho obsahu plánu. Zo smernice o obnoviteľných zdrojoch energie vyplýva, že cieľom národného akčného plánu pre energiu z obnoviteľných zdrojov je pripraviť cestu tak, ako členské štáty plánujú dosahovať svoje záväzné ciele. V prípadoch, keď tieto národné plány nestanovujú

- **Opatrenie – „Preskúmať možnosť zvýšenia výroby energie pochádzajúcej z miestnych obnoviteľných zdrojov energie na zvýšenie energetickej nezávislosti“.** Energetická nezávislosť nielen znižuje závislosť na dovoze energie, ale prispieva aj k vytvoreniu nových pracovných miest, pretože sú potrebné nové systémy výroby energie a udržateľným spôsobom sa zvyšuje hodnota regionálnych pozitív, keďže každý región si vytvára dlhodobé zdroje energie bez toho, aby bol závislý od iných.
  - **Opatrenie – „Vypracovať komplexný akčný plán pre udržateľný rozvoj potenciálu výroby vodnej energie z Dunaja a jeho prítokov (napr. riek Sáva, Tisa a Mura)²⁸“.** Tento plán by pripravil cestu pre koordinovaný a udržateľný rozvoj nových elektrární v budúcnosti a modernizáciu existujúcich elektrární tak, aby sa minimalizoval vplyv na životné prostredie a na dopravnú funkciu riek (plavbu). Mali by sa preskúmať možnosti využívania vodnej energie s cieľom reagovať na výkyvy dopytu po elektrine – pomocou priehrad na udržanie vysokej hladiny vody pripravenej na najvyšší dopyt.
  - **Opatrenie – „Pripraviť a stanoviť mechanizmus plánovania prideľovania vhodných oblastí pre nové projekty vodných elektrární²⁹“.** Pomocou tohto mechanizmu plánovania a jeho kritérií by sa pripravila cesta pre nové vodné elektrárne a určili by sa najvhodnejšie lokality s vyváženou mierou ekonomických výhod a ochrany vôd. Potrebne je tiež zohľadniť vplyv zmeny klímy (napr. nižšia a vyššia hladina vody). Pri tomto je potrebné vychádzať z dialógu medzi jednotlivými príslušnými orgánmi, zainteresovanými stranami a mimovládnyimi organizáciami. Vo vhodných oblastiach by sa proces vybavovania povolení mohol zjednodušiť.
  - **Opatrenie – „Zvýšiť energetickú účinnosť a využívanie obnoviteľnej energie v budovách a vykurovacích systémoch vrátane renovácie diaľkového vykurovania a kombinovanej výroby tepla a energetických zariadení podľa požiadaviek smernice o energetickej hospodárnosti budov a smernice o obnoviteľných zdrojoch energie“.** Toto opatrenie by sa dalo vykonávať pomocou sietí osvedčených postupov (napr. výmenou skúseností s úspešným využívaním prostriedkov z EFRR na investície na podporu udržateľnej energie v oblasti bývania) a spolupracou s medzinárodnými finančnými inštitúciami pri umožňovaní investícií do udržateľnej energie v oblasti bývania. V tejto súvislosti by sa mali podporiť a rozsiahlo využívať inováčne nástroje financovania, ako napr. Európsky fond pre juhovýchodnú Európu (EFSE)³⁰, ako aj nedávno zavedený nástroj „Green for Growth Fund Southeast Europe“ (GGF).
- ⇒ **Príklad projektu – „Navrhnuť a realizovať program výskumu a vývoja (vrátane MSP) pre inovačné, udržateľné izolačné materiály a iné opatrenia na zlepšenie energetickej hospodárnosti budov“.** Tento projekt by sa mal vykonávať spolupracou v oblasti najlepšieho využívania existujúceho know-how v tomto regióne. Ekologické inovácie by

---

„rámec pre súhlas budúceho rozvoja projektov“ v zmysle článku 3 ods. 2 písm. a) smernice 2001/42/ES, sa hodnotenie SEA nevyžaduje. Ak sa však pri vykonávaní národného akčného plánu pre energiu z obnoviteľných zdrojov podľa potreby budú musieť stanoviť konkrétnejšie plány stanovujúce rámec pre budúce schválenie projektov, bude potrebné vykonať hodnotenie SEA.

²⁸ Plán by mal nadväzovať na dosiahnuté výsledky Medzinárodnej komisie pre ochranu Dunaja (ICPDR) a jej plánu manažmentu povodia Dunaja (v súlade s rámcovou smernicou o vode).

²⁹ Tento mechanizmus plánovania by bol plne v súlade s vyhlásením vodohospodárskych riaditeľov z roku 2010 a Dunajskou deklaráciou z roku 2010 prijatou na zasadnutí ministrov vo Viedni: <http://www.icpdr.org/icpdr-files/15216>.

³⁰ Vrátaťe jeho možnosti pre regióny v rámci susedstva – Ukrajinu a Moldavskú republiku: Európsky susedský fond (ENBF) spolufinancovaný EÚ s príspevkom vo výške 10 miliónov EUR z investičného nástroja európskej susedskej politiky.

mohli stimulovať hospodársky rozvoj s pozitívnym vplyvom na miestnu zamestnanosť, celý rad priemyselných odvetví a služieb, ako aj na životné prostredie.

⇒ *Príklad projektu – „Preskúmať rozsah udržateľného rozvoja vodných elektrární v časti povodia rieky Sáva spoločného pre Slovinsko a Chorvátsko“. Projekt prispeje k dosiahnutiu cieľov v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov klimaticko-energetického balíka EÚ, pričom sa budú dodržiavať právne predpisy na ochranu vody a prírody a budú sa zohľadňovať ďalšie vedľajšie ciele. (Vedenie: Slovinsko a Chorvátsko)*

➤ *Opatrenie – „Podporovať členov/pozorovateľov Energetického spoločenstva pri prijímaní a vykonávaní smernice o obnoviteľných zdrojoch energie“. Prebiehajú rokovania na zahrnutie smernice o obnoviteľných zdrojoch energie do *acquis communautaire* a aby ju v rámci Energetického spoločenstva vykonávali členovia tohto spoločenstva.*

➤ *Opatrenie – „Upaľiť vytváranie sietí a spoluprácu medzi vnútroštátnymi orgánmi s cieľom zvýšiť informovanosť o energii z obnoviteľných zdrojov a jej využívaní“ (biomasa, slnečná, vodná a veterná energia), najmä na základe výskumu a výmeny skúseností/osvedčených postupov/šírenia informácií o súvisiacich činnostiach vykonávaných na vnútroštátnej úrovni.*

⇒ *Príklad projektu – „Nadviazať na projekt regionálnej iniciatívy v oblasti udržateľného energetického rozvoja (SEDRI) na podporu energetickej účinnosti“. Projekt SEDRI je spoločným projektom stredoeurópskej iniciatívy (CEI) a Rady pre regionálnu spoluprácu (RCC). Jeho cieľom je zlepšiť legislatívny, inštitucionálny a regulačný rámec pre rozvoj sektora udržateľnej regionálnej energetiky, budovať malé udržateľné energetické zariadenia v krajinách juhovýchodnej a východnej Európy, posilniť rámec regionálnej spolupráce v oblasti udržateľného rozvoja energetiky vrátane zvyšovania informovanosti, vzdelávania, výskumnej a vedeckej spolupráce. (Vedenie: Stredoeurópska iniciatíva (CEI) a Rada pre regionálnu spoluprácu (RCC))*

➤ *Opatrenie – „Poskytovať miestnym orgánom, podnikom a občanom v podunajskej oblasti konzultačnú podporu v prípade záležitostí týkajúcich sa zmiernenia zmeny klímy a energetickej účinnosti“. Toto opatrenie by sa mohlo vykonať zriadením ústredných kompetenčných a poradenských centier (prispievajúcich ku koncepciám ochrany klímy, k hospodáreniu s energiou, transferu know-how, vzdelávaniu a práci v oblasti vzťahov s verejnosťou).*

⇒ *Príklad projektu – „Vytvoriť mechanizmus spolupráce miest a obcí v podunajskej oblasti zameranej na záväzok zníženia emisií skleníkových plynov, výmenu osvedčených postupov a skúšobných pilotných projektov v oblasti energetickej účinnosti a energie z obnoviteľných zdrojov“. Mestá a dediny majú osobitné energetické potreby vzhľadom na vysokú energetickú náročnosť na m². Cieľom je znížiť znečistenie ovzdušia na miestnej úrovni a napokon aj na globálnej úrovni. Zlepšenia by mohli spočívať napr. v systéme vykurovania založenom na spaľovní odpadov a vysoko účinných kogeneračných zariadeniach, vo vývoji technológie diaľkového chladenia, ako aj v realizácii inovačných projektov v oblasti geotermálnej energie. V tejto súvislosti by sa mohla venovať pozornosť širšej účasti na existujúcej iniciatíve Dohovor primátorov a starostov³¹, ďalšiemu rozvoju*

---

³¹ Dohovor primátorov a starostov udáva priekopníckym európskym mestám smer v oblasti zmiernenia zmeny klímy zavádzaním politik inteligentných opatrení na miestnej úrovni v oblasti udržateľnej energetiky, ktoré prispievajú k vytváraniu stabilných miestnych pracovných miest a zvýšeniu kvality života občanov. Takáto spolupráca by mohla prispieť aj k stanoveniu „novej mestskej politiky pre Európu“.

siete Klimatickej aliancie³² a rozvoju siete miest pracujúcich na obnoviteľných technológiách. Zvážiť by sa mal aj rozvoj poskytovania a inovatívneho využívania energie z obnoviteľných zdrojov vo vidieckych oblastiach. (Vedenie: Mesto Viedeň (má sa potvrdiť))

- ⇒ Príklad projektu – „**Nadviazať na projekt Spolupráca vidieckych oblastí v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov (RECORA)**“. Táto iniciatíva siedmich partnerov z piatich krajín (Rakúsko, Nemecko, Česká republika, Maďarsko a Grécko) je podporovaná v rámci programu EÚ INTERREG IIIC³³. Hlavný dôraz spočíva predovšetkým na hospodárskom využívaní energie z obnoviteľných zdrojov a na príprave projektov. Vytvorili sa nové pracovné miesta, spracované bolo alternatívne využívanie existujúcich poľnohospodárskych produktov, vyvinula sa a spoločne sa využívala analýza zložiek odpadov (drevo, tráva, bioodpad atď.) s ohľadom na ich využiteľnosť v procese výroby energie.

---

³² Cieľom „Klimatickej aliancie“ (1500 miest a obcí zo 7 podunajských krajín) je predovšetkým zníženie emisií skleníkových plynov. Na dosiahnutie tohto cieľa sa pripravujú a realizujú miestne klimatické stratégie, najmä v sektoroch energetiky a dopravy.

³³ INTERREG IIIC je program financovaný EÚ, ktorý pomáha krajinám a regiónom z rôznych krajín vytvárať partnerstvá a spolupracovať na spoločných projektoch (cezhraničných, nadnárodných a medziregionálnych projektoch).

3) PODPOROVAŤ KULTÚRU A CESTOVNÝ RUCH, KONTAKTY MEDZI EUĎMI

Predstavenie problematiky

Podunajská oblasť sa vyznačuje rozsiahlym dedičstvom početných a rôznorodých histórií, kultúr, etnických skupín, náboženstiev, trhov, komunit a štátov.

V súlade s medzinárodnými dohovormi v oblasti kultúry (s osobitným zreteľom na dohovory UNESCO) sa v rámci kultúry môžu presadzovať hodnoty inkluzívnosti, otvorenosti a akceptácie iných založené na vzájomnom rešpekte. Prijatie Ľubľanskej deklarácie v tejto oblasti je rozhodujúcim míľnikom pri ochrane kultúrneho dedičstva. Uznáva sa v nej hodnota sociálneho a ekonomického potenciálu kultúrneho dedičstva a jej rozhodujúca úloha v oblasti a záväzok krajín chrániť kultúrne dedičstvo. Môže umožňovať zmierenie medzi komunitami. Posilnením regionálnej spolupráce a dialógu medzi kultúrami sa môže posilniť sociálno-ekonomický rozvoj a zároveň zabezpečiť udržateľnosť a spoločné postupy.

Cestovný ruch aspoň čiastočne súvisiaci s kultúrou a dedičstvom čoraz významnejším spôsobom prispieva k rastu v oblasti. Udržateľnosť by všade mala byť dôležitým kritériom pri rozvoji cestovného ruchu v oblasti. Projektovo orientovaná spolupráca by mala fungovať ako katalyzátor pri výmene a úzkej spolupráci medzi susedmi v oblasti, najmä v záležitostiach týkajúcich sa kultúry a kultúrneho dedičstva.

V oblastiach rozvoja cestovného ruchu k obvyklým vzájomne súvisiacim témam patrí infraštruktúra cestovného ruchu a zlepšenie služieb v oblasti cestovného ruchu, kultúrne dedičstvo a medzikultúrny dialóg. Ťažia najmä z integrovaného prístupu, ktorý prináša stratégia.

Špecifiká podunajskej oblasti

Na Dunaji ako najväčšom medzinárodnom povodí na svete sa nachádzajú početné pozoruhodnosti v oblasti cestovného ruchu a kultúrneho dedičstva. Patria k nim významné mestá nachádzajúce sa pozdĺž Dunaja, ako aj atraktívne krajinné oblasti (napr. Dunajská delta, ktorá je zapísaná ako lokalita svetového dedičstva UNESCO). Siahajú od rozvinutej turistickej destinácie rakúskeho Wachau až po nové destinácie, ako napr. Železné vráta, Karpaty a Dunajská delta. Opatrenia by mali zabezpečiť dlhodobú konkurencieschopnosť a udržateľnosť odvetvia cestovného ruchu – posilnenú prostredníctvom spolupráce – ako aj výhody pre podunajskú oblasť na základe nového rozvoja a investícií.

Z hľadiska histórie a kultúry ľudia v rámci podunajskej oblasti majú spoločné dedičstvo. V rámci stratégie by sa mali podľa potreby využiť tieto väzby ako páky na podporu ďalšej spolupráce v oblasti kultúry a občianskej spoločnosti. Regionálna a miestna úroveň zohráva v tejto súvislosti dôležitú úlohu.

K realizácii tejto priority môže takisto prispieť rozvoj potenciálu cestovného ruchu v celej podunajskej oblasti prostredníctvom rozvoja spoločných turistických produktov a politiky propagácie.

Opatrenia

Kultúrne dedičstvo

- **Opatrenie – „Stavať na kultúrnej rozmanitosti ako silnej stránke podunajskej oblasti“.** Toto opatrenie možno vykonávať:
- chránením kultúrnych hodnôt podunajskej oblasti: spoluprácou v oblasti ochrany hodnôt a kultúrneho dedičstva, spoločným vedeckým výskumom, výmenou skúseností, kurzami, konferenciami, podujatiami, stážami, zachovaním vojenských pamätných miest,
  - posilnením kontaktov medzi ľuďmi, podporou medzikultúrneho dialógu, medzináboženskými dialógmi, jazykovými výmenami a pod.,
  - zlepšovaním podmienok pre výmeny mládeže,
  - organizovaním spoločných (kultúrnych) podujatí, festivalov, štipendijných programov,
  - vytvorením siete „tvorivých síl“ zahŕňajúcej účastníkov z umeleckej oblasti. Táto sieť môže stavať na skúsenostiach z rôznych festivalov v podunajskej oblasti,
  - podporou kultúrnej výmeny a výmeny v oblasti umenia, kultúrnymi aktivitami (napr. filmy, dokumentárne filmy, zábavné hry/súťaže týkajúce sa podunajskej oblasti), ktoré môžu významne prispieť k zvýšeniu informovanosti o podunajskej oblasti,
  - podporou súčasného umenia v oblasti,
  - podporovaním moderných podnikov v oblasti zábavy vrátane súčasnej televíznej tvorby, filmov, hudby a interaktívnych hier,
  - zriadením databázy so zhromaždenými údajmi o kultúrnom dedičstve a kultúrnych aktivitách.
- ⇒ *Príklad projektu – „Posilniť regionálny potenciál podunajskej oblasti prostredníctvom kultúrnej spolupráce“: organizovaním spoločných kultúrnych podujatí, programov, festivalov, oživením tradícií kultúrnej histórie, organizovaním podujatí kultúrnej histórie na miestach kultúrneho dedičstva, medzinárodnou spoluprácou, konferenciami, výmennými programami, spoločnými tábormi, tematickou spoluprácou na pôvodných historických lokalitách v podunajskej oblasti.³⁴*
- ⇒ *Príklad projektu – „Zabezpečiť obnovu a údržbu lokalít historického a kultúrneho významu, zachovanie a ochranu hmotného i nehmotného kultúrneho dedičstva a zabezpečiť prístup ku spoločnému kultúrnemu dedičstvu“.*
- ⇒ *Príklad projektu – „Ukončiť projekt IRPP/SAAH v kontexte ľubľanského procesu“ realizovaný spoločne Radou Európy a Európskou komisiou. Tento projekt zdôrazňuje integrovaný prístup k správe kultúrneho dedičstva. Predstavuje stimul k budovaniu mostov medzi rôznymi etnickými komunitami v celej oblasti, čo prispieva k podpore zmierenia, kultúrnej rozmanitosti a medzikultúrneho dialógu.*
- ⇒ *Príklad projektu – „Rozvíjať Balkánsky stimulačný fond pre kultúru“.* V rámci tohto projektu sa vytvorí informačná platforma, ktorá bude obsahovať údaje o multikultúrnych kultúrnych programoch a iniciatívach v oblasti a umožní výmenu skúseností a osvedčených postupov.
- **Opatrenie – „Posilňovať spoluprácu a kontakty medzi ľuďmi rôzneho pôvodu, podporovať kreativitu a stimulovať inovácie v oblasti kultúry a hospodársky rozvoj na základe dedičstva, tradícií a cestovnom ruchu“.** V rámci tohto opatrenia možno ťažiť z dobrej rovnováhy medzi tradíciou a modernizáciou. Rozmanitý medzikultúrny prístup tiež prispieva k zvýšeniu atraktivity oblasti pre miestnych obyvateľov a turistov. K tomuto môže patriť: spolupráca na propagácii a publicite, medzinárodné výstavy a podujatia, výmena v oblasti literatúry, hudby

³⁴ Napr. Spolupráca v rámci Medzinárodnej asociácie hudobných škôl a projektu výtvarného umenia DANUBIANA. Cieľom tohto projektu je predstaviť každý druhý rok výnimočne talentovaných mladých umelcov z tejto oblasti.

a umenia, spolupráca v oblasti výskumu a inovácií pri úlohách týkajúcich sa dedičstva, kultúry a cestovného ruchu a spolupráca v oblasti ochrany historických pamiatok.

⇒ *Príklad projektu – „Posilnenie centier tolerancie a zmierenia“³⁵.*

⇒ *Príklad projektu – „Ďalej podporovať aktivity pre konkrétne demografické skupiny, napr. projekt Danube-Networkers“. Tento projekt umožňuje spoločné aktivity starších ľudí zo susedných štátov pozdĺž Dunaja a snaží sa rozvíjať vzťahy s inými skupinami pracujúcimi v podobných oblastiach.*

Cestovný ruch

➤ **Opatrenie – „Rozvíjať podunajskú oblasť ako európsku ochrannú známku“** – v stratégii pre podunajskú oblasť by sa malo využívať pozitívne vnímanie tejto oblasti. Ukážkou tohto potenciálu sú regionálne a miestne podujatia, ktoré sa organizujú 29. júna na oslavu Dňa Dunaja. V prípade mnohých takýchto podujatí treba stanoviť celkový rámec a zamerať sa takisto na mobilizáciu zdrojov v sektore cestovného ruchu.

⇒ *Príklad projektu – „Vytvoriť značku kvality pre dunajský cestovný ruch“. – V záujme podpory konkurencieschopnosti a udržateľnosti dunajského cestovného ruchu (destinácie, ubytovanie, poskytovatelia služieb cestovného ruchu, služby ako výletné plavby, exkurzie a pod.) stanoviť kritériá pre kvalitný cestovný ruch. Pre destinácie by sa mohli použiť nové udržateľné kritériá pre cestovný ruch Generálneho riaditeľstva pre podnikanie a priemysel. Pre ubytovanie by sa mohla používať environmentálna značka EÚ („kvet“). V špeciálnych komunikačných nástrojoch, napr. on-line platformách na rezervácie, imidžových kampaniach a pod., by sa mal klásť dôraz najmä na kvalitu produktov cestovného ruchu.*

➤ **Opatrenie – „Vytvoriť z podunajskej oblasti významnú európsku turistickú destináciu“** vypracovaním stratégie cestovného ruchu ohľaduplného k životnému prostrediu pre celú oblasť (vrátane miest a obcí, kultúrneho dedičstva, prírody a hospodárstva)³⁶. Zaujímavé by mohlo byť najmä vytvorenie značky podunajskej oblasti (v nadväznosti na všeobecnejšie pripravovanú „ochrannú známku“), ktorá by mohla otvoriť medzinárodné trhy cestovného ruchu (napr. v USA, Ázii). K tomu by mohlo tiež patriť spoločné riadenie turistických destinácií prostredníctvom spoločného marketingu, spoločných akcií a medzinárodne uznávanej certifikácie kvality (najmä z ekologického hľadiska). V rámci toho sa môžu podporovať medzinárodné turistické projekty, ako napr. cyklistické a turistické chodníky od Čierneho lesa až k Čiernemu moru. Využívanie moderných komunikačných prostriedkov, ako napr. internet, môže napomôcť, aby sa Dunaj dostal do povedomia ako turistická destinácia a aby sa vytvorila nová turistická klientela. Karpaty by sa tiež mali podporovať ako turistická destinácia s infraštruktúrou a službami, ktoré sa budú ďalej rozvíjať.

⇒ *Príklad projektu – „Vytvoriť nadnárodné turistické balíky, napr. pre kombinované železničné-cyklistické-lodné zájazdy po Dunaji“.*

⇒ *Príklad projektu – „Zlepšiť udržateľnú mobilitu prostredníctvom dopravy a prepojenosti železničnej, autobusovej a lodnej dopravy v podunajských krajinách“ (projekt „Dunajská doprava“) po dosiahnutí politickej zhody na prispôsobenie cestovných poriadkov*

³⁵ Napr. Vukovarské centrum mieru a tolerancie slúži ako inštitúcia na podporu mieru a tolerancie v multietnickej Európe. Jeho cieľom je rozvíjať mierový proces a prechod od otvorených konfliktov ku konsolidácii.

³⁶ Príkladom osvedčeného postupu je spolupráca pracovnej skupiny Dunaj Rakúsko (ARGE Donau Österreich) pozostávajúcej z organizácií cestovného ruchu Horného Rakúska, Dolného Rakúska a Viedne) pri marketingu zameranom na podunajskú oblasť Rakúska.

a primeranej tarífnej politiky so zreteľom na potreby cyklistov (preprava bicyklov) a peších turistov. Cieľom je dospieť k podunajskej oblasti, ktorá bude pozitívne pristupovať k dopravnému ruchu a ku klientom, čo umožní jej strategické postavenie v oblasti cestovného ruchu a ľahkú mobilitu.

⇒ Príklad projektu – „**Monitorovať cestovný ruch v novovznikajúcich destináciách/citlivých oblastiach, najmä v Dunajskej delte**“ – Vypracovať metodiky monitorovania s cieľom zhromaždiť štatistické údaje o cestovnom ruchu, aktivitách, motívoch a pod. a systémy riadenia týkajúce sa návštevníkov, najmä v miestach problematických z ekologického hľadiska, napr. v Dunajskej delte.

⇒ Príklad projektu – „**Každoročne uskutočňovať a organizovať Deň dunajskej kultúry a cestovného ruchu na rôznych miestach v povodí Dunaja zameraný na podporu Dunaja ako atraktívnej turistickej destinácie a diskutovať s odborníkmi o rôznych témach**“.

➤ **Opatrenie – „Podporovať krátkodobé víkendové aj dlhodobejšie turistické a rekreačné pobyty“.**

➤ **Opatrenie – „Ďalej rozvíjať plavebný a prístavný systém pre výletné lode a súkromné jachty na Dunaji“** – zabezpečením plynulej a bezpečnej plavby s určitými kritériami pre prístavy a inú infraštruktúru súvisiacu s plavbou. Toto opatrenie by malo byť prepojené s opatreniami v rámci piliera prepojenosti. Malo by tiež zahŕňať lepšie zariadenia na kotvenie, lepšie pobrežné uvítacie a rekreačné zariadenia. Potrebne sú systémy nakladania s odpadmi ohľaduplné k životnému prostrediu. Integráciou Dunaja a Čierneho mora do „synergizovanej“ destinácie výletných lodí by sa vytvorila väzba aj s iniciatívou EÚ pod názvom Čiernomorská synergia.

➤ **Opatrenie – „Ďalej rozvíjať a zintenzívniť aktívnu turistiku“.** Vytvoriť pozdĺž Dunaja reťazce s atraktívnymi stanicami a ponukou turistického programu na viac dní (vlakom, autom, loďou, na bicykli a pešo).

➤ **Opatrenie – „Ďalej posilňovať prepojenosť a spoluprácu vo vzdelávaní a vedecko-výskumnej činnosti v oblasti cestovného ruchu“** (modernizácia učebných osnov profesijného a vysokoškolského vzdelávania pre povolania v oblasti cestovného ruchu, rozvoj spolupráce v oblasti výmeny učiteľov, študentov, žiakov a zamestnancov v programoch vzdelávania a odbornej prípravy v oblasti cestovného ruchu, vytváranie, organizovanie a realizácia programu celoživotného vzdelávania pre pracovné miesta v odvetví cestovného ruchu/turistiky).

➤ **Opatrenie – „Zlepšiť plánovanie a infraštruktúru cestovného ruchu“.** Toto opatrenie by malo zahŕňať ubytovacie a stravovacie zariadenia, prístavnú infraštruktúru pre potreby cestovného ruchu, turistické chodníky a cesty, informačné strediská, cyklistické trasy a ich prepojenie v podunajskej oblasti vrátane ich napojenia na sieť trás pozdĺž riek Sáva a Dráva. Dôraz by sa mal klásť aj na chránené územia a lokality prírodného a kultúrneho dedičstva, ako aj na tematické zábavné parky, vínne cesty, rozhľadne, pozemky a vybavenie pre šport a rekreáciu.

⇒ Príklad projektu – „**Zlepšiť úroveň cestovného ruchu v oblasti výletných plavieb na Dunaji**“ (Harmonizácia a koordinácia cestovných poriadkov autobusov, vlakov a lodí na turistické účely, Dunaj a Čierne more – destinácia pre výletné lode).

⇒ Príklad projektu – „**Realizovať Dunajský turistický chodník navrhnutý Komisiou**

pre cestovný ruch na Dunaji“.

- **Opatrenie – „Podporovať zlepšovanie kvality produktov cestovného ruchu“** a dodávateľského reťazca prostredníctvom rozvoja regionálnych stratégií udržateľného cestovného ruchu, stanovením kritérií kvality a prípravou environmentálnych značiek a certifikačných schém. K tomu môže patriť aj rozvoj turistických združení a príprava kampaní.
- **Opatrenie – „Podporovať udržateľný cestovný ruch“**, napríklad podporovaním možnosti prepravy vlakom/autobusom/bicyklom/loďou a ich kombináciou s turistickými atrakciami, ktoré nabádajú k návštevám prírodných a kultúrnych pamiatok.
  - ⇒ *Príklad projektu – „Podporovať ekologické spôsoby a cykloturistiku“ – Cykloturistika je formou udržateľného cestovného ruchu a často prispieva k cezhraničnému rozvoju európskych regiónov. Tento projekt je zameraný na využitie rastúceho významu cykloturistiky – napr. pozdĺž dunajského cyklistického chodníka alebo iných dlhých cyklotrás v rámci tejto oblasti, napr. plánovaná Cesta železnej opony. Už existuje celý rad úspešných regionálnych a medzinárodných cyklistických trás v oblasti, vrátane napr. Zelenej stezky Praha-Viedeň a Jantárového chodníka z Budapešti cez Slovensko do Krakova v Poľsku, ako aj trás na úrovni jednotlivých štátov alebo ich regiónov, napr. vínné cesty južnej Moravy a rakúskeho Weinviertel.*
- **Opatrenie – „Podporovať wellness turistiku v tejto oblasti“.**
  - ⇒ *Príklad projektu – „Podporovať zdravotnícke a wellness zariadenia vrátane kúpeľov, zvyšovania kvality a marketingu“.*
- **Opatrenie – „Zhromažďovať existujúce údaje o kultúrnych aktivitách a vytvoriť komplexnú databázu s prehľadom kultúrnych aktivít v podunajskej oblasti“.**
- **Opatrenie – „Podporovať kultúrnu výmenu a výmenu v oblasti umenia“.** Kultúrne aktivity (napr. filmy, dokumentárne filmy, zábavné hry/súťaže týkajúce sa podunajskej oblasti), ktoré môžu významne prispieť k zvýšeniu informovanosti o podunajskej oblasti.
  - ⇒ *Príklad projektu – „Realizovať Dunajskú kultúrnu trasu“: V mnohých podunajských krajinách čiastočne chýba informovanosť, finančné prostriedky a administratívny/právny rámec v oblasti ochrany, obnovy a využívania kultúrneho dedičstva. V súvislosti s rozvojom cestovného ruchu je potrebná rekonštrukcia, ochrana, rozvoj a podpora fyzického a nefyzického dedičstva. Potrebne je podporovať spoločné kultúrne projekty (rekonštrukcie zámkov a hradov a tradičného architektonického dedičstva, plavby loďami, oživovanie starých remesiel, výroba suvenírov, oživovanie tradičných a vytváranie nových zhromaždení a osláv, aktivity na podporu ducha spolupatričnosti obyvateľov podunajskej oblasti). Mohla by sa pripraviť moderná kultúrna mapa oblasti.*
  - ⇒ *Príklad projektu – „Zaviest’ Dunajskú kultúrnu kartu“: Vychádzať z existujúcich materiálov a v prípade potreby ich rozšíriť (ARGE Donauländer).*
  - ⇒ *Príklad projektu – „Realizovať Dunajskú mediálnu sieť“: Tento projekt sa týka mediálnych centier, rozhlasových a televíznych staníc, odborníkov, štátnych inštitúcií, niektorých mimovládnych organizácií a pod.*
  - ⇒ *Príklad projektu – „Ďalej rozvíjať Dunajský divadelný festival“.*

⇒ Príklad projektu – „**Propagovať Dunajský limes³⁷ ako svetové dedičstvo UNESCO, navrhla Dunajská komisia (už existujúci projekt financovaný v rámci programu európskej územnej spolupráce pre strednú Európu)**“.

---

³⁷ Tento program realizovaný v rámci spolupráce organizácií pracujúcich v oblasti ochrany kultúrneho dedičstva v Maďarsku a ďalších štyroch krajinách (Nemecko, Rakúsko, Slovensko a Poľsko), ako aj ďalších partnerov, má za cieľ pripraviť nomináciu na zaradenie do svetového dedičstva jednej z dôležitých a určite pozoruhodných častí hranice Rímskej ríše.

B) OCHRANA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA V PODUNAJSKEJ OBLASTI

OCHRANA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA V PODUNAJSKEJ OBLASTI

Životné prostredie je základnou zložkou všetkých ľudských činností. Ako také je zohľadnené v mnohých sektoroch, na ktoré sa vzťahuje táto stratégia, buď na dobrovoľnom základe, alebo v opačnom prípade na základe legislatívnych požiadaviek (napr. smernice o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, smerníc o vtáctve alebo biotopoch atď.) Napriek tomu je však pre túto ekologicky bohatú a často zraniteľnú oblasť nutný konkrétny pilier zameraný na životné prostredie v Dunajskej stratégii, aby sa zabezpečilo starostlivé monitorovanie pokroku v oblasti environmentálnych opatrení a projektov.

Navrhované opatrenia budú priamym príspevkom k stratégii Európa 2020. Zamerané sú najmä na ciele v oblasti boja proti výzvam súvisiacim so zmenou klímy, rozvoja udržateľného využívania zdrojov (ku ktorým patrí napríklad voda, príroda a pôda) a zabezpečenia kvality života. Okrem toho budú prispievať k dosiahnutiu cieľa EÚ do roku 2020 a vízie do roku 2050 pre biodiverzitu a k plneniu stratégie EÚ pre biodiverzitu po roku 2010 potom, ako bude prijatá.

Tento pilier bude zameraný na tri prioritné oblasti: 1) obnovenie a udržanie kvality vôd; 2) riadenie environmentálnych rizík a 3) ochrana biodiverzity, krajinných prostredí a kvality ovzdušia a pôdy.

Tieto prioritné oblasti je potrebné posudzovať spolu s inými oblasťami politiky. Stratégia podporuje integrovaný prístup. Napríklad, aj keď zlepšenie dopravnej infraštruktúry má pozitívny vplyv na podnikateľské prostredie, na atraktivnosť miest a regiónov alebo na mobilitu občanov, môže mať aj negatívny vplyv na krajinu, biodiverzitu, kvalitu ovzdušia, pôdy a vody. V energetickom sektore je potrebné zvýšiť výrobu energie z obnoviteľných zdrojov, ale nemôže to byť na úkor biodiverzity. Všetky tieto otázky je potrebné posudzovať spoločne so zreteľom na čo najudržateľnejšie riešenie.

Príklady financovania vzťahujúceho sa na podunajskú oblasť

Výdavky vyčlenené zo štrukturálnych fondov³⁸ v rokoch 2007 – 2013³⁹

Životné prostredie	19,5 mld. EUR
Biodiverzita	1,1 mld. EUR
Čistenie odpadových vôd	5,7 mld. EUR
Pitná voda	3 mld. EUR
Tuhý odpad	2,6 mld. EUR
Riziká	1,9 mld. EUR
Iné	5,2 mld. EUR

Iné zdroje financovania

K tomuto pilieru prispievajú ďalšie programy EÚ, najmä: 7. rámcový program pre výskum, program LIFE, nástroj predvstupovej pomoci (IPA) – národná cezhraničná spolupráca a programy pre viaceré prijímajúce krajiny, niektoré programy nástroja európskeho susedstva a partnerstva (ENPI) (napr. regionálne programy alebo programy cezhraničnej spolupráce), Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV), Európsky fond pre rybné hospodárstvo

³⁸ Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR) vrátane cezhraničnej spolupráce, Kohézny fond a Európsky sociálny fond pre členské štáty. Nástroj predvstupovej pomoci a nástroj európskeho susedstva a partnerstva (ENPI) nie sú zahrnuté.

³⁹ Využívanie štrukturálnych fondov závisí od konkrétnych operačných programov vypracovaných a dohodnutých na začiatku programového obdobia 2007 – 2013 v úzkej spolupráci medzi Európskou komisiou a jednotlivými členskými štátmi/regiónmi. Tieto fondy by mali poskytnúť možnosti financovania konkrétnych opatrení/projektov v závislosti od priorít a opatrení/aktivít uvedených v príslušných operačných programoch.

(EFRH) a finančný nástroj EÚ pre civilnú ochranu. Dôležité projekty sú financované aj prostredníctvom národných, regionálnych a miestnych politík. Okrem toho značné finančné prostriedky sa už poskytujú na veľký počet projektov prostredníctvom pôžičiek a/alebo spolufinancovania z rôznych medzinárodných a bilaterálnych finančných inštitúcií, ako napr. Európskej investičnej banky (EIB), Európskej banky pre obnovu a rozvoj (EBOR), Svetovej banky, Rozvojovej banky Rady Európy (RBRE) alebo iných úverových inštitúcií.

Najnovšie sa v prospech krajín západného Balkánu vyvíja ďalšie úsilie na lepšiu koordináciu a kombináciu nástrojov pre granty a pôžičky prostredníctvom investičného rámca pre západný Balkán⁴⁰ (WBIF). Podobný nástroj ako WBIF, investičný nástroj susedskej politiky, funguje pre Moldavskú republiku a Ukrajinu.

Kandidátskym a potenciálnym kandidátskym krajinám v oblasti životného prostredia poskytuje pomoc aj Regionálna environmentálna sieť pre prístupenie (RENA), ktorá im pomáha pri výmene informácií a skúseností týkajúcich sa prípravy na environmentálne aspekty prístupu vrátane oblasti strategických investícií a plánovania.

Na ilustráciu, značné investície smerovali do sektora vodného hospodárstva. EIB už napríklad poskytuje značnú podporu veľkému množstvu projektov, ktoré prispievajú k celkovému zlepšeniu kvality vody v povodí Dunaja. V Rakúsku, Bulharsku, Českej republike, Maďarsku, Rumunsku, Čiernej Hore, Bosne a Hercegovine, Chorvátsku, Srbsku EIB podporuje finančne aj technicky projekty, ktoré prebiehajú v oblasti spracovania odpadových vôd, kanalizácie alebo pitnej vody. V spolupráci s Európskou komisiou, EBOR a KfW sa EIB tiež podieľa na riadení iniciatívy Spoločná pomoc na podporu projektov v európskych regiónoch (JASPERS), ktorá v súčasnosti podporuje prípravu 36 veľkých projektov sektora vodného hospodárstva v členských štátoch EÚ v povodí Dunaja.

---

⁴⁰ Investičný rámec pre západný Balkán (WBIF) je nástroj na kombináciu grantov a pôžičiek pre kandidátske krajiny a potenciálne kandidátske krajiny.

4) OBNOVIŤ A UDRŽAŤ KVALITU VÔD

Predstavenie problematiky

Dostupnosť a kvalita zdrojov sladkej vody má zásadný význam. Potrebujeme pitnú vodu, vodu na zavlažovanie, pre priemysel, energetiku, dopravu a cestovný ruch. Ekosystémy musia byť kvalitné, aby dobre fungovali a aby sa zachovala alebo obnovovala biodiverzita.

V srdci podunajskej oblasti sa nachádza druhá najdlhšia rieka v Európe a najväčšie medzinárodné povodie na svete. Dunaj sa tiahne v dĺžke 2 800 km a vlieva sa do Čierneho mora potom, ako prejde cez 10 krajín a vleje sa do rozsiahlej delty, ktorá predstavuje najbohatšiu oblasť biodiverzity v Európe.

Povodie Dunaja sa rozprestiera na viac ako 800 000 km², tiahne sa cez 19 krajín, z ktorých zmluvnými stranami Dohovoru o ochrane Dunaja (DRPC) podpísaného v roku 1994 v Sofii je 14 krajín⁴¹. Okrem samotného Dunaja povodie zahŕňa aj ďalšie významné európske rieky, ako napr. Sáva, Tisa, Dráva a Prut a tiež menšie rieky, ako napr. Inn, Morava, Váh, Velika Morava a Siret. Povodie Dunaja ovplyvňujú aj dve hlavné horské pásma: Alpy a Karpaty.

Vodné hospodárstvo je preto ústrednou otázkou v súvislosti s podunajskou oblasťou, najmä preto, že voda nepozná hranice a jej manažment si vyžaduje úzku koordináciu a spoluprácu medzi krajinami a medzi sektormi. Toto je kľúčový praktický aspekt vyjadrujúci cieľ územnej súdržnosti, ktorý je teraz zakotvený v Lisabonskej zmluve.

Takáto koordinácia je už umožnená na základe Medzinárodnej komisie na ochranu Dunaja (ICPDR), ktorá je riadiacim orgánom DRPC, vznikla v roku 1998 a podporovaná je sekretariátom, ktorý slúži na účely vykonávania dohovoru a najnovšie na implementáciu cezhraničných aspektov rámcovej smernice EÚ o vode (RSV). Aj v oblasti hlavných prítokov sa začalo pracovať na posilnenej spolupráci a zriadila sa Medzinárodná komisia pre povodie Sávy (ISRBC), ktorej cieľom je vytvoriť udržateľné vodné hospodárstvo a zabezpečiť udržateľnú splavnosť Sávy. Spoluprácu v povodí Tisy koordinuje „skupina Tisza“ v rámci ICPDR.

Okrem toho vodné hospodárstvo v celej EÚ musí reagovať na množstvo legislatívnych aktov, ktoré vedú ku konkrétnym opatreniam a investíciám v jednotlivých členských štátoch. Všetky sú zamerané na zlepšenie kvality vody, čo má osobitný význam aj v podunajskej oblasti. Najmä vykonávanie rámcovej smernice o vode, smernice o čistení komunálnych odpadových vôd alebo smernice o dusičnanoch by samé o sebe zaručilo podstatné zlepšenie kvality vody.

Špecifiká podunajskej oblasti

Nedávne rozsiahle analytické práce vykonávané najmä v rámci ICPDR⁴² poskytli hodnoverný a spoľahlivý obraz o kvalite vody a otázkach manažmentu v rámci povodia Dunaja. Vytýčené je to v pláne manažmentu povodia Dunaja (PMPD), ktorý všetky zmluvné strany prijali v decembri

⁴¹ Krajiny, ktoré majú územie povodia väčšie ako 2 000 km², sa v súlade s ustanoveniami Dohovoru o ochrane Dunaja formálne považujú za súčasť povodia Dunaja.

⁴² Pozri informácie zo spoločného prieskumu Dunaja: <http://www.icpdr.org/icpdr-pages/jds2.htm> a medzinárodnú monitorovaciu sieť: <http://www.icpdr.org/icpdr-pages/tmn.htm>.

2009⁴³. Ako z tohto plánu manažmentu vyplýva, celé povodie čelí významným výzvam. Podnety pre ďalší výskum a identifikáciu sanačných a preventívnych opatrení poskytujú právne predpisy EÚ, ako napr. rámcová smernica o vode, smernica o vtáctve a smernica o biotopoch, smernica o povodniach atď.

Zdôraznené opatrenia budú riešiť najmä kľúčové otázky týkajúce sa kvality vody v povodí Dunaja a jeho hlavných čiastkových povodiach (prítokoch). Otázky súvisiace s vodou je však potrebné riešiť integrovaným spôsobom, čo znamená, že problémy ako povodne a nedostatok vody (ktoré sa riešia v kapitole venovanej environmentálnym rizikám) alebo nakladanie s tuhými odpadmi (ktoré je upravené v kapitole venovanej biodiverzite a krajine) sú rovnako dôležité.

Osobitný význam pre túto oblasť má kvalita vody vypúšťanej do Čierneho mora. Aj keď údaje týkajúce sa ďalších riek vtekajúcich do mora sú obmedzené, odôvodnene možno predpokladať, že značná časť znečisťujúcich látok pochádza z Dunaja, ktorý zodpovedá za veľkú časť záťaže fosfátmi z rieky, ktorá sa dostáva do mora. Z tohto dôvodu pozitívne opatrenie na zníženie znečistenia Dunaja bude mať priamy pozitívny vplyv na Čierne more a morské prostredie. Keďže Čierne more je podľa smernice o komunálnych odpadových vodách citlivou oblasťou, z právneho hľadiska všetky čistiarne komunálnych odpadových vôd pre aglomerácie EÚ s viac ako 10 000 EO hore po toku musia zabezpečiť modernejšie (terciárne) čistenie.

V pláne manažmentu povodia Dunaja a vo výskume, z ktorého vychádza, v monitoringu a analýze sú identifikované štyri problémy v súvislosti s kvalitou vody (povrchovej aj podzemnej, a to chemického aj ekologického stavu) v celom povodí Dunaja:

1. Organické znečistenie: spôsobené emisiami čiastočne čistenej alebo nečistenej odpadovej vody z aglomerácií, priemyslu a poľnohospodárstva. Organické znečistenie spôsobuje nerovnováhu v obsahu kyslíka v povrchových vodách a má priamy negatívny vplyv na vodné ekosystémy.
2. Znečistenie živinami: v dôsledku emisií fosfátov a dusíka z poľnohospodárstva (tak z obrábania pôdy – minerálne hnojivá, ako aj z chovu zvierat – maštalný hnoj) a vypúšťania nečistenej odpadovej vody z priemyslu a mestských oblastí. Znečistenie živinami spôsobuje hlavne eutrofizáciu, a tak vyvoláva zrýchlený rast rias a iných nežiaducich rastlín, ktoré ovplyvňujú iné organizmy a v konečnom dôsledku znižujú kvalitu vody. Smernica o dusičnanoch by sa v tejto oblasti mala uplatňovať v celom rozsahu.
3. Znečistenie nebezpečnými látkami: spôsobené najmä priemyselnými odpadovými vodami, vypúšťaniami z banskej činnosti a znečistením v dôsledku havárií. Znečistenie nebezpečnými látkami môže vážne poškodiť ekosystémy (vodné a pozemné) a môže mať priamy vplyv na zdravie ľudskej populácie.
4. Hydromorfologické zmeny riek a jazier: prerušenie kontinuity riek a biotopov, prerušenie spojenia s príľahlými mokraďami/záplavovými oblasťami a hydrologické zmeny majú významný vplyv na kvalitu vody. Dôležité je tiež zabezpečiť kontinuitu toku, aby si významné ohrozené druhy, ako napr. jeseter, dokázali zachovať samoudržateľné populácie. Ďalej sa musí posudzovať napríklad vplyv na ekologický stav vody a vyváženosť jej sedimentu.

Opatrenia

---

⁴³ Pozri: http://www.icpdr.org/icpdr-pages/danube_rbm_plan_ready.htm

- **Opatrenie – „V plnom rozsahu vykonávať plán manažmentu povodia Dunaja“** – v oblasti vodného hospodárstva spolupráca medzi podunajskými krajinami už značne pokročila, najmä prostredníctvom medzivládnych aktivít, ktoré sa konajú pod záštitou komisií ICPDR a ISRBC. V tomto akčnom pláne sa plne podporujú všetky opatrenia, ktoré krajiny schválili v rámci ich plánu manažmentu povodia Dunaja (DRBMP) a jeho sprievodného spoločného programu opatrení. Dunajská deklarácia, ktorú prijali ministri životného prostredia 16. februára 2010 s názvom „Povodie Dunaja: spoločné vody – spoločná zodpovednosť“⁴⁴, je preto neoddeliteľnou súčasťou tohto akčného plánu stratégie EÚ pre podunajskú oblasť a považuje sa za hlavný zdroj informácií na identifikáciu, stanovenie priorít a finančnú podporu dohodnutých opatrení v podunajských krajinách.
- **Opatrenie – „Výrazne posilniť spoluprácu na úrovni čiastkových povodi“**. Dunaj má množstvo významných, medzinárodných prítokov. Pre tieto prítoky je obzvlášť dôležité rozvíjať konkrétne plány manažmentu povodia (Tisa, Sáva a Prut). Ak sú už inštitúcie (napr. Komisia pre rieku Sáva, skupina Tisza) zavedené, potrebné je posilniť spoluprácu a výmenu informácií. Ak tomu tak v dostatočnej miere nie je (napr. Prut), tento proces by sa mal začať alebo by sa mal podporiť. Platí to aj pre potrebnú prácu v Dunajskej delte, kde sú potrebné dohody o spoločnom manažmente.
  - ⇒ *Príklad projektu – „Dokončiť a prijať plány manažmentu povodi prítokov Dunaja“ – tento projekt v súčasnej dobe prebieha v prípade riek Tisa a Sáva. V prípade Tisy Rumunsko, Slovensko, Maďarsko, Ukrajina a Srbsko v súčasnosti spolupracujú na základe memoranda o porozumení podpísaného v roku 2004 a koordinuje ich skupina Tisza založená v rámci ICPDR. Prvý návrh integrovaného plánu manažmentu povodia Tisy bol predložený na verejnú konzultáciu a mal by byť dokončený do konca roka 2010. Pokiaľ ide o Sávu, Bosna a Hercegovina, Chorvátsko, Srbsko a Slovinsko podpísali rámcovú dohodu o povodí rieky Sáva a zriadili Medzinárodnú komisiu pre povodie rieky Sáva (ISRBC). Úplný plán manažmentu povodia sa pripravuje s finančnou podporou Európskej komisie a mal by byť dokončený do konca roka 2011. (Vedenie: príslušný orgán zodpovedný za manažment rieky; termín: koniec roka 2011)*
  - ⇒ *Príklad projektu – „Dokončiť a prijať plán manažmentu Dunajskej delty“ – delta je jedným z čiastkových povodi identifikovaných v rámci širšej podunajskej oblasti. Ešte stále je potrebné veľa urobiť na prípravu spoločného zberu údajov, spoločného výskumu a spoločných iniciatív v oblasti manažmentu vôd delty. Napriek zložitým sociálno-ekonomickým a politickým problémom ovplyvňujúcim túto oblasť, tri krajiny (Rumunsko, Moldavsko a Ukrajina) začali s podporou ICPDR užšie spolupracovať. Mal by sa pripraviť a schváliť úplný plán manažmentu, prípadne s podporou projektu, ktorý bude financovaný z programu cezhraničnej spolupráce nástroja ENPI Rumunsko-Ukrajina-Moldavsko. (Vedenie: Rumunsko, Ukrajina a Moldavsko)*
- **Opatrenie – „Pokračovať v investíciách do systému zberu informácií, ktorý už vyvinula ICPDR, a v jeho podpore“**, aktivity, ako napr. databázy nadnárodnej monitorovacej siete, spoločného prieskumu Dunaja a GIS (geografický informačný systém), poskytujú dôležité informácie potrebné na identifikáciu kľúčových problémov a prijímanie opatrení na splnenie cieľov rámcovej smernice o vode. Tieto nástroje musia byť v súlade s opatreniami, právami a povinnosťami vyplývajúcimi zo smernice INSPIRE⁴⁵, zúčastnené krajiny ich musia ďalej podporovať a musia sa rozvíjať, aby mohli reagovať na nové výzvy a otázky súvisiace napríklad so scenármi zmeny klímy alebo s migráciou rýb. Mala by sa zlepšiť štandardizácia

⁴⁴ Pozri : <http://www.icpdr.org/icpdr-pages/mm2010.htm>.

⁴⁵ Smernica 2007/2/ES – Infraštruktúra pre priestorové informácie v Európskom spoločenstve.

metód odberu vzoriek a analytických metód a mali by sa stanoviť jasné záväzky na plnenie cieľov v oblasti odberu vzoriek a analýzy.

⇒ *Príklad projektu – „Vykonať ďalší spoločný prieskum Dunaja do roku 2013 a dokončiť prípravu existujúcej databázy GIS Dunaja“.* Mimoriadne dôležité v oblasti vodného hospodárstva je zhromažďovanie a analýza údajov a ďalšia harmonizácia iných národných metód monitorovania a vyhodnocovania, preto je potrebné doterajšiu už existujúcu prácu ďalej rozvíjať a kvalita vody sa musí neustále monitorovať. Pokiaľ ide o systém GIS, dôležité bude zladať ho tak, aby bol kompatibilný so systémom WISE, ktorý vypracovala EÚ, a sprístupniť výsledky ďalším dôležitými subjektom. (*Vedenie: ICPDR; termín: 2013*)

⇒ *Príklad projektu – „Vytvoriť a dokončiť úplný GIS rieky Sáva“ – stratégiu týkajúcu sa GIS rieky Sáva prijala ISRBC v roku 2008. Hlavným cieľom stratégie GIS rieky Sáva je vytvoriť efektívny a účinný (geo)informačný systém a infraštruktúru priestorových údajov na podporu celého radu aktivít pri plánovaní vodného hospodárstva. V decembri 2009 Európska komisia poskytla grant na podporu ISRBC v rámci prípravy a realizácie svojho plánu manažmentu rieky. Takýmto spôsobom sa pri príprave základných funkcií geoportálu rieky Sáva zhromaždené súbory údajov jednotlivých štátov spresnia a overia a uskutočnia sa počiatočné aktivity. (*Vedenie: ISRBC; termín: december 2013*)*

➤ **Opatrenie – „Pokračovať v podpore veľkých investícií do budovania a modernizácie zariadení na čistenie komunálnych odpadových vôd v celom povodí Dunaja vrátane opatrení na budovanie kapacít na regionálnej a miestnej úrovni na navrhovanie tejto infraštruktúry“.** Na zabezpečenie úplného primárneho, sekundárneho a terciárneho čistenia predkladaného v právnych predpisoch EÚ je potrebné splniť všetky požiadavky environmentálnych právnych predpisov EÚ a efektívne využívať možnosti financovania EÚ. Okrem toho podunajské krajiny, ktoré nie sú členmi EÚ, sa tiež vyzývajú, aby urýchlili svoje investície do čistiarní odpadových vôd (ČOV), k čomu sa zaviazali pri prijímaní plánu manažmentu povodia Dunaja koncom roka 2009. Táto potreba je obzvlášť naliehavá vo veľkých aglomeráciách, napr. v Belehrade. K dispozícii je úplný zoznam potrebných zariadení, ktorý vypracovala ICPDR⁴⁶.

⇒ *Príklad projektu – „Realizovať projekt spolupráce Modrý Dunaj na výmenu technológií, skúseností a pracovníkov v oblasti čistenia komunálnych odpadových vôd“.* Projekt na začiatku zahŕňa podunajské mestá Ulm a Vidin a skúma najmä nové technológie zamerané na odstraňovanie odpadu z farmaceutických výrobkov. (*Vedenie: Ulmská univerzita; termín: 2014*)

➤ **Opatrenie – Zriaďiť nárazníkové pásy pozdĺž riek na zadržanie živín a na podporu alternatívneho zberu a spracovania odpadov v malých vidieckych sídlach“.** Toto je dôležité opatrenie, na ktoré by sa malo nahliadať ako na doplnenie vplyvov dokončenia siete ČOV. Vždy, keď je to možné, by sa mali skúmať iné, menej nákladné a náročné metódy obmedzovania znečisťujúcich vypúšťaní do riek (alternatívne ozdravovanie). Príklady projektov sa uvádzajú v rámci priority „Environmentálne riziká“.

➤ **Opatrenie – „Podporovať a rozvíjať aktívny proces dialógu a spolupráce medzi orgánmi zodpovednými za poľnohospodárstvo a životné prostredie s cieľom zabezpečiť prijatie opatrení na riešenie poľnohospodárskeho znečistenia“.** Veľmi dôležitá je spolupráca kľúčových zainteresovaných strán z oblasti životného prostredia a poľnohospodárstva (ministerstvá, ale aj poľnohospodárske združenia a občianska spoločnosť), aby spoločne opätovne posilnili konkrétne opatrenia na obmedzenie znečistenia z hnojív a maštalného hnoja pomocou takých nástrojov ako osvedčené poľnohospodárske postupy a ekologické

⁴⁶ Pozri : http://www.icpdr.org/participate/sites/icpdr.org/participate/files/DRBMPmaps_all.pdf.

poľnohospodárstvo. Táto práca by sa mala rozšíriť, aby sa dosiahol súlad so smernicou o dusičnanech a aby viedla k úplnému splneniu komplexného/všeobecného plánu na obmedzenie vypúšťania živín v oblasti. V členských štátoch sa môže podporovať prostredníctvom 1. a 2. piliera spoločnej poľnohospodárskej politiky, kde takéto intervencie už existujú.

- **Opatrenie – „Prijať na príslušnej úrovni právne predpisy na obmedzenie prítomnosti fosfátov v detergentoch“.** Na toto dôležité opatrenie sa nahliada ako na veľmi účinnú iniciatívu na kontrolu znečisťovania, pomocou ktorej sa môže rýchlo a účinne obmedziť znečistenie živinami v podunajskej oblasti.
- **Opatrenie – „Čistiť nebezpečné látky a kontaminovaný kal pomocou najnovších a najlepšie dostupných technológií a rozvíjať a podporovať sanačné opatrenia v prípade priemyselných areálov, ktoré predstavujú nebezpečenstvo alebo sú opustené, a skládok odpadu“** – Dôležité je investovať do výskumu a inovácií s cieľom znížiť riziká spojené s výrobou nebezpečných látok a ich zneškodňovaním, ktoré môžu mať katastrofálne dôsledky na kvalitu povrchových a podzemných vôd.
- **Opatrenie – „Zabezpečiť vhodnú kontrolu a postupné nahrádzanie látok, ktoré sa považujú za problematické pre podunajskú oblasť“** a ktoré sú podľa nariadenia REACH⁴⁷ identifikované ako látky vzbudzujúce veľmi veľké obavy na základe prípravy dokumentácie podľa prílohy XV na identifikáciu takýchto látok a na účely ich prípadného zaradenia do prílohy XIV nariadenia REACH.
- **Opatrenie – „Obmedziť existujúce prerušenie kontinuity tokov na umožnenie migrácie rýb v povodí Dunaja“.** ICPDR identifikovala 900 miest, v ktorých sú vodné toky prerušené v takej miere, že bránia migrácii rýb. V súčasnom pláne manažmentu povodia Dunaja sa schválilo vybudovanie 108 pomôcok pre migráciu, čo je dobrý začiatok, avšak v budúcich rokoch bude potrebné tento súbor rozšíriť. Dôležité je tiež úplne realizovať spoločne dohodnutý akčný plán na ochranu jesetera⁴⁸ a investovať do ďalšieho výskumu migračných trás rýb a ich správania.
  - ⇒ *Príklad projektu – „Vykonať štúdiu uskutočniteľnosti pre obnovenie kontinuity v Železných vrátach“.* Populácie jesetera a ďalších rýb klesajú v dôsledku existencie veľkých priehrad, ktoré bránia rybám v migrácii a tým aj ich reprodukciu. Jednou z najväčších prekážok je priehrada pre vodnú elektrárňu Železné vráta medzi Rumunskom a Srbskom. Mala by sa vykonať štúdia o možnostiach migrácie rýb cez priehradu. (Vedenie: Rumunsko a Srbsko; termín: koniec roka 2012)
  - ⇒ *Príklad projektu – „Vykonať hodnotenie na účely obnovenia rovnováhy sedimentov v Dunaji“.* Potrebné je nájsť cezhraničné riešenia problému odhaľovania riečného dna a nedostatku sedimentov. Vodné priehrady a bagrovanie na Dunaji spôsobujú vážne problémy v rovnováhe sedimentov riečného systému, ktoré spôsobujú prehĺbenie koryta v úseku toku s voľným prúdením. Koordinácia v rámci stratégie pomôže zabezpečiť identifikovanie a realizáciu najlepších riešení. Tento projekt je tiež dôležitý v súvislosti s protipovodňovou prevenciou.
  - ⇒ *Príklad projektu – „Preskúmať biodiverzitu a environmentálny stav sedimentov, vody a bioty v povodí Sávy“* – Projekt by mal byť zameraný najmä na integráciu environmentálnych smerníc EÚ v krajinách, ktorými rieka Sáva preteká. Vytvorí sa systém na efektívnu výmenu údajov a zabezpečí sa transfer know-how medzi partnermi projektu

⁴⁷ Nariadenie 1907/2006.

⁴⁸ Pozri: <http://www.iad.gs/docs/reports/SAP.pdf>.

a ďalšími príslušnými inštitúciami v povodí Sávy. Na základe zhromaždených údajov sa bude hodnotiť ekologický stav povodia Sávy. Výsledky projektu budú slúžiť ako základ na uplatňovanie smerníc EÚ a udržateľné činnosti v oblasti vodného hospodárstva, ktoré sú kľúčové pre plán manažmentu povodia Sávy, ako aj manažmentu prírodného bohatstva a chránených území. (Vedenie: ISRBC; termín: 2014)

- **Opatrenie – „Podporovať opatrenia na obmedzenie odberu vody“** – Keďže z rozličných dôvodov dochádza ku konkurenčnému zápasu o vodu na rôzne účely (pitná voda, zavlažovanie, priemysel, energetika) a so zreteľom na možné zníženie množstva dostupnej vody v budúcnosti by sa mali pripraviť opatrenia na vytvorenie koncepcie riadenia odberu vody s osobitným dôrazom na riadenie dopytu po vode, napr. podpora účinných zavlažovacích techník v poľnohospodárstve, zníženie spotreby vody v priemysle a podpora kultúry šetrenia vodou, ako sa uvádza v oznámení Európskej komisie o nedostatku vody a suchách v EÚ⁴⁹.
- **Opatrenie – „Posilňovať všeobecné povedomie a uľahčovať výmenu osvedčených postupov v oblasti integrovaného vodného hospodárstva v povodí Dunaja medzi subjektmi s rozhodovacou právomocou na všetkých úrovniach a medzi obyvateľstvom oblasti“** – Veľmi dôležité je, aby obyvateľstvo ako celok, a najmä mladí ľudia, boli informovaní o problémoch v oblasti so zreteľom na kvalitu vody a vodné hospodárstvo. Nadviazať by sa malo na existujúce iniciatívy a mohli by sa aj rozšíriť, ako napr. Deň Dunaja a „Danube box“.
- **Opatrenie – „Podporovať opatrenia zamerané na obmedzenie chýbajúcich poznatkov a na vývoj a transfer nástrojov, metód a usmernení týkajúcich sa zabezpečenia zásobovania pitnou vodou“**. Zásobovanie pitnou vodou v tejto oblasti je výzvou a medzi existujúcimi infraštruktúrami existujú veľké rozdiely, pričom niektoré siete sú postihnuté nadpriemernou mierou úniku a podpriemernou úrovňou kvality vody. Zlepšiť by sa to dalo podporovaním intenzívnej spolupráce medzi dodávateľmi pitnej vody. Mali by sa prediskutovať spôsoby, ako realizovať zásadu návratnosti nákladov a všeobecné otázky týkajúce sa ceny vody a skúsenosti by sa mali vymieňať.
- **Opatrenie – „Ďalej posilňovať na západnom pobreží Čierneho mora postupy integrovaného manažmentu pobrežných oblastí (ICZM) a námorného priestorového plánovania (MSP)“** – V pobrežných a morských oblastiach sa ľudské aktivity obvykle rozvíjajú spoločne, pričom sa dostávajú do vzájomného konfliktu a aj do konfliktu s ochranou biotopov a krajiny. Integrovaný manažment pobrežných oblastí a námorné priestorové plánovanie by sa mali podporovať ako plánovacie nástroje na rozvrhnutie priestorového a časového rozdelenia ľudských aktivít v pobrežných a morských oblastiach a mala by sa zaviesť výmena skúseností a vychádzať by sa malo aj z pilotných projektov pripravených v rámci projektu PlanCoast. Vzhľadom k tomu, že mnohé problémy presahujú hranice jednotlivých štátov, všetky prínosy integrovaného manažmentu pobrežných oblastí a námorného priestorového plánovania sa môžu preukázať len vtedy, ak všetky pobrežné oblasti zavedú takéto systémy, použijú kompatibilné a porovnateľné systémy a poučia sa zo vzájomných skúseností. Tieto aktivity sa budú vykonávať so zreteľom na rámcovú smernicu o morskej stratégii, na odporúčanie EÚ o integrovanom manažmente pobrežných oblastí a na aktivity v oblasti ICZM bukureštského dohovoru o ochrane prostredia Čierneho mora.

---

⁴⁹ KOM(2007) 414 v konečnom znení.

5) RIADIŤ ENVIRONMENTÁLNE RIZIKÁ

Predstavenie problematiky

Zmena klímy predstavuje veľké výzvy pre všetky časti Európskej únie a ako sa uvádza v bielej knihe Európskej komisie z apríla 2009, bude si vyžadovať špecifické reakcie. K extrémnym prejavom počasia pravdepodobne bude dochádzať častejšie v celej Európe, a teda aj v podunajskej oblasti. Keďže voda zohráva v tejto oblasti rozhodujúcu úlohu (pretože územie sa prekrýva s hydrologickým povodím druhej najväčšej rieky v Európe), môžeme predpokladať, že tieto prejavy povedú k zvýšenej miere zmien vodnej hladiny, ktoré budú priamo ovplyvňovať občanov a podniky v tejto oblasti.

Frekvencia a závažnosť povodní na jednej strane, ale aj sucho, lesné požiare, búrky, erózie, námrazy a nedostatok vody na strane druhej, môžu v budúcich rokoch predstavovať významné výzvy. Značné problémy spôsobuje aj nadmerné teplo a nedostatok vody, a to nielen z hľadiska každodenného pôsobenia na ľudí, ale aj z hľadiska vplyvu na poľnohospodárstvo, priemysel a rekreačné aktivity.

Okrem toho oblasť povodia Dunaja je charakteristická prítomnosťou veľkého počtu rizikových priemyselných lokalít, ktoré predstavujú neustále nebezpečenstvo pre životné prostredie a občanov. Príklady závažného znečistenia z minulosti potvrdzujú, že k haváriám dochádza a že poznatky o potenciáli rizík, pripravenosti, ako aj mechanizmoch rýchlej reakcie sú nevyhnutné, aby sme škodám mohli predchádzať, mohli byť na ne pripravení a vedeli ich obmedziť.

V roku 2001 bol na európskej úrovni rozhodnutiami Rady 2001/792/ES, Euratom⁵⁰ a 2007/779/ES, Euratom⁵¹ zriadený európsky mechanizmus civilnej ochrany na podporu naliehavej pomoci v prípade veľkých katastrof. Mechanizmus možno aktivovať ako reakciu na akýkoľvek typ prírodnej katastrofy alebo katastrofy spôsobenej ľudskou činnosťou, napr. zemetrasenia, povodne, lesné požiare, technologické alebo radiačné havárie, znečisťovanie mora v dôsledku havárií alebo teroristické útoky. V súčasnej dobe sa na ňom zúčastňuje 31 krajín, a to: 27 členských štátov plus Island, Lichtenštajnsko, Nórsko a Chorvátsko. Mechanizmus je otvorený pre kandidátske krajiny a uskutočňuje sa v rámci neho spolupráca aj s ďalšími regionálnymi organizáciami a tretími krajinami.

V oblasti civilnej ochrany Európska komisia a zainteresované štáty prijímajú integrovaný prístup k zvládnutiu katastrof vrátane prevencie, pripravenosti a reakcie. Dohodnuté priority v oblasti prevencie zahŕňajú: rozvoj politík predchádzania katastrofám založených na znalostiach (šírenie osvedčených postupov, rozvoj spoločných usmernení týkajúcich sa posudzovania a mapovania rizík) a vytváranie väzieb medzi subjektmi a politikami v rámci celého cyklu riadenia katastrof (rozvíjanie získaných poznatkov, posilnenie nástrojov včasného varovania).

Špecifiká podunajskej oblasti

V súčasnej dobe sa len v obmedzenej miere vykonávajú práce na skúmanie rôznych možných scenárov zmeny klímy a dokonca ešte menej na prípravu zmysluplnej a účinnej reakcie na úrovni

⁵⁰ Pozri: http://eur-lex.europa.eu/pri/en/oj/dat/2001/l_297/l_29720011115en00070011.pdf.

⁵¹ Pozri: http://ec.europa.eu/environment/civil/prote/legal_texts.htm.

povodia. Dunajská stratégia poskytne vhodnú príležitosť na zavedenie požadovaných prvkov, na ktorých sa čo najskôr bude môcť zakladať Dunajská stratégia pre adaptáciu. Základom bude, aby bola úplne prierezová s integrovaným prístupom k zmene klímy, ktorá môže ovplyvniť veľký počet sektorov (pitná voda, poľnohospodárstvo, plavba, cestovný ruch a pod.).

Medzičasom všetky krajiny podunajskej oblasti vyjadrili svoj spoločný úmysel posilniť spoluprácu v oblasti prevencie, pripravenosti a reakcie na prírodné katastrofy a katastrofy spôsobené ľudskou činnosťou, ako napr. rozsiahle povodne alebo priemyselné havárie. Tieto udalosti majú negatívny vplyv na prírodné prostredie a biodiverzitu, ale spôsobujú aj straty na životoch a škody v hospodárskej oblasti a na sociálnych infraštruktúrach. Mimoriadne dôležitá je protipovodňová prevencia.

Smernica EÚ o povodniach poskytuje právny rámec pre koordinovaný prístup k posudzovaniu a manažmentu povodňových rizík. To znamená, že akčné plány protipovodňovej ochrany je potrebné formulovať na úrovni čiastkových povodí, aby napokon viedli k prijatiu jediného plánu manažmentu povodní v celej podunajskej oblasti. V ministerskej deklarácii prijatej podunajskými krajinami v rámci ich spolupráce v oblasti vodného hospodárstva sa uvádza, že „protipovodňová prevencia a ochrana nie sú krátkodobé úlohy, ale trvalé úlohy najvyššej priority“. Deklarácia zaväzuje signatárov „vytvoriť jediný medzinárodný plán manažmentu povodňových rizík alebo súbor plánov manažmentu povodňových rizík na základe akčného programu ICPDR pre udržateľnú ochranu pred povodňami. Tieto práce v súčasnosti prebiehajú. Protipovodňové akčné plány sú už prijaté pre 17 čiastkových povodí⁵² a po nich budú nasledovať plány manažmentu povodňových rizík, ktoré by mali byť dokončené do roku 2015 v súlade so smernicou o povodniach.

Mnohé regióny v podunajskej oblasti sú obzvlášť ohrozené rizikom povodní, ako potvrdzujú katastrofy v roku 2006. Táto povodňová katastrofa postihla horný (Nemecko, Rakúsko), stredný (Slovensko, Maďarsko, Srbsko, Chorvátsko) a dolný tok (Rumunsko, Bulharsko, Moldavsko) Dunaja, ako aj niektoré jeho prítoky (Česká republika). Povodne si vyžiadali 10 životov, 30 000 ľudí pripravili dočasne o prístrešie a spôsobili škody vo výške 500 miliónov EUR. Okrem extrémne vysokých zrážok katastrofu spôsobil aj úbytok povodňových retenčných oblastí, akými sú záplavové oblasti a mokrade. Nedávno došlo k ďalším záplavám, konkrétne na Slovensku, v Maďarsku, Českej republike, Rumunsku, Moldavsku, na Ukrajine, v Slovinsku a Chorvátsku v roku 2010.

Rovnováha medzi dopytom po vode a jej dostupnosťou sa v mnohých oblastiach Európy dostala na kritickú úroveň (nedostatok vody). Okrem toho viac oblastí je nepriaznivo ovplyvnených zmenami v kolobehu vody a zrážkových charakteristikách (nárast aridity a frekvencie období sucha). Zmena klímy takmer určite zhorší tieto negatívne vplyvy v budúcnosti, pričom sa očakáva výskyt častejších a závažnejších období sucha v celej Európe a susedných krajinách.

Za posledných tridsať rokov došlo v EÚ k výraznému nárastu období sucha, čo do počtu aj intenzity. Odhaduje sa, že počet oblastí a ľudí postihnutých suchom vzrástol v období rokov 1976 až 2006 takmer o 20 %, že k dnešnému dňu je najmenej 11 % európskej populácie a 17 % územia Európy postihnutých nedostatkom vody. Celkové finančné náklady, ktoré si obdobia sucha vyžiadali za posledných tridsať rokov, sa odhadujú na 100 miliárd EUR. Odhady nákladov sa však zakladajú na individuálne hlásených škodách a zahŕňajú len priame náklady bez ekologických a sociálnych nákladov.

---

⁵² Týka sa to týchto 17 čiastkových povodí: horný Dunaj – Inn – rakúsky Dunaj – Morava, Váh, Hron a Ipel' – panónsky stredný Dunaj – Dráva a Mura – Sáva – Tisa – panónsky južný Dunaj – Banát – Velika Morava – bulharské prítoky – prítoky južného a stredného Rumunska – koridor dolného Dunaja – Prut a Siret – liman Dunajskej delty

Ako potvrdzujú úniky z priemyselných havárií (arzén, kyanid, alkalický kal) v roku 2000 v mestách Baia Mare a Baia Borsa a v roku 2010 v meste Ajka, obavy vyvolávajú prípady závažného znečistenia. Vážne nebezpečenstvo predstavujú najmä rôzne ťažobné aktivity, ktoré prebiehajú v Karpatoch. Dochádza aj k únikom zo starých priemyselných zariadení alebo kontaminovaných lokalít. V celej podunajskej oblasti je potrebné pracovať na predchádzaní týmto udalostiam a na ich rýchlom a účinnom riešení. Zoznam vysoko rizikových a kontaminovaných lokalít už existuje. Tento zoznam sa musí rozšíriť a priebežne aktualizovať a mohol by prispieť k rozvoju procesu mapovania a hodnotenia rizík v tejto oblasti spolu s posilňovaním monitorovacej infraštruktúry na účely včasného varovania, ktorá slúži na identifikáciu a zdokumentovanie hrozieb. ICPDR tento proces monitoruje⁵³.

Európsky mechanizmus civilnej ochrany bol viackrát aktivovaný v núdzových situáciách v podunajskej oblasti vrátane nedávnych záplav v Maďarsku (máj – jún 2010), závažnej respiračnej infekcie H1N1 v Bulharsku a na Ukrajine (2009), potenciálneho kolapsu odkaliska v kaluškejskej oblasti (Ukrajina, 2010), krízy v dôsledku nedostatku plynu v Moldavsku (2009), záplav na Ukrajine (2008), záplav v Rumunsku a Moldavsku (2008, 2010) a priemyselnej havárie v Ajke v Maďarsku (október 2010).

Opatrenia

- ***Opatrenie – „Pripraviť a prijať jediný všeobecný plán manažmentu povodní na úrovni povodia alebo súbor plánov manažmentu povodňových rizík koordinovaných na úrovni medzinárodného povodia“*** – Na základe tohto všeobecného plánu alebo súboru plánov by sa mala stanoviť spoločná dohoda na úrovni celého povodia v súvislosti s plánovanými opatreniami a spoločnými riešeniami, aby sa zabránilo, že sa problémy budú „vyvážať k susedom“. Opatrenie by malo podporiť zelenú infraštruktúru a ekosystémové prístupy poskytovaním dlhodobých, udržateľných riešení často za nižšie náklady na investície a údržbu, zabezpečením priestorovej a funkčnej prepojenosti a poskytovaním riešení prospešných pre všetky strany.
- ⇒ ***Príklad projektu – „Dokončiť a plne využívať výstupy projektu DANUBE FLOODRISK , ktorý práve prebieha (Program európskej územnej spolupráce juhovýchodná Európa)“***. – Mnohé podunajské orgány na národnej, regionálnej a miestnej úrovni, ako aj občianska spoločnosť, poukazujú na význam tohto prebiehajúceho projektu a vyzývajú príslušné subjekty s rozhodovacou právomocou, aby v plnej miere využili budúce výstupy projektu. Výsledkom cezhraničnej spolupráce bude súbor jednotných máp nebezpečenstiev a povodňových rizík pre záplavové oblasti Dunaja, ktoré poskytnú základ pre vhodné riadenie rizík a plánovanie. Bude sa to dať uskutočniť len na základe lepšej harmonizácie údajov. Metodika sa bude testovať na troch pilotných projektoch na vykonávanie konkrétnych opatrení na miestnej úrovni na základe vytvorených máp. (Vedenie: Ministerstvo životného prostredia, Rumunsko; termín: apríl 2012)
- ⇒ ***Príklad projektu – „Podporiť nadnárodnú ochranu zvyšných záplavových oblastí po celej dĺžke Dunaja dokončením existujúcich iniciatív a podporovaním nových, vrátane tých, ktoré sa uskutočňujú pozdĺž prítokov“*** – v rôznych častiach povodia Dunaja existujú vynikajúce príklady ochrany alebo obnovy záplavových oblastí, ktoré by sa mali byť dokončené, alebo rozšírené. K príkladom patrí úsek medzi mestami Neuburg a Ingolstadt alebo Modrá stužka biodiverzity podporovaná organizáciou Bund Naturschutz v Bavorsku, alebo Zelený koridor na dolnom Dunaji. (Vedenie: Bavorsko a Bulharsko)

---

⁵³ Pozri: http://www.icpdr.org/icpdr-pages/accidental_pollution.htm.

➤ **Opatrenie – „Podporovať obnovu mokradí a záplavových oblastí ako účinný prostriedok na zvýšenie ochrany pred povodňami a všeobecnejšie, analyzovať a určiť najlepšiu reakciu na povodňové riziká (vrátane „zelenej infraštruktúry“)“.** Ochrana pred povodňami vyžaduje prijatie konkrétnych opatrení, ktoré sa môžu líšiť v rámci regiónu na základe celého radu geografických alebo hydromorfologických prvkov. Budovanie posilnených hrádzi a brehov nie je vždy najudržateľnejším spôsobom na ochranu územia pred prípadnými záplavami. Mokrade a záplavové oblasti (poskytujúce rieke priestor) tiež významne prispievajú k ochrane a zachovaniu biodiverzity a ekosystémov, majú pozitívny vplyv na filtrovanie vody a zabraňujú erózii. Okrem toho ponúkajú veľký potenciál pre ekologický cestovný ruch. Tento prístup by sa mal v rámci 17 čiastkových povodí Dunaja systematickejšie preskúmať.

⇒ *Príklad projektu – „Podporiť iniciatívy povodia Morava-Dyje“– Mokrade Dunaja-Moravy-Dyje sú jedinou trojstrannou ramsarskou lokalitou na celom svete. Uskutočňuje sa významný projekt spolupráce s cieľom zabezpečiť ochranu mokradí „Donau March-Thaya-Auen“, ktorý vedie k zníženiu povodňových rizík v oblastiach záplav a k zlepšeniu stavu koryt vodných tokov v mestských oblastiach. Zahŕňa aj budovanie platformy, v rámci ktorej by sa pripravil trojstranný plán manažmentu a stratégie na podporu „lahkého“, kvalitného cestovného ruchu ohľaduplného k životnému prostrediu vrátane rekreačných plavieb. Niektoré prvky projektu sú už podporované v rámci programu cezhraničnej spolupráce Rakúska a Slovenska. (Vedenie: Rakúsko, Česká republika a Slovensko)*

➤ **Opatrenie – „Rozšíriť pokrytie európskym systémom varovania pred povodňami (EFAS) na celé povodie Dunaja, aby sa zvýšila pripravenosť na regionálnej úrovni (vrátane lepšieho vzájomného poznania národných systémov) a ďalej podporovať spoločné reakcie na prírodné katastrofy a najmä povodne vrátane systémov včasného varovania“.** – V oblasti cezhraničnej alebo nadnárodnej prevencie núdzových situácií a reakcií na ne už existuje rad iniciatív okrem európskeho mechanizmu civilnej ochrany. Systém EFAS je systémom včasného varovania v prípade povodní a jedným z opatrení pre celé povodie v súčasnom protipovodňovom akčnom pláne ICPDR. Čoskoro bude uvedený do prevádzky. Potrebne je však v celej oblasti zdokonaľiť systém varovania a koordináciu v oblasti civilnej ochrany z miestnej úrovne na nadnárodnú/európsku úroveň.

⇒ *Príklad projektu – „Po celej dĺžke rieky rozmiestniť súbor snímačov a ovládačov a vytvoriť ich sieť prostredníctvom širokopásmovej infraštruktúry, ktorá umožní sledovanie javov a prevenciu rizík“.* Bezdrôtové identifikovateľné zariadenia a využívanie technológií internetu vecí v ekologických aplikáciách a ochrane životného prostredia sú jedným z najslubnejších aplikačných scenárov pre zosietené a širokopásmové moderné komunikačné siete v budúcnosti a bezdrôtové identifikovateľné zariadenia sa budú na celom svete vo zvýšenej miere používať v programoch ohľaduplných k životnému prostrediu. Pri tomto možno vychádzať zo skúseností nadobudnutých v rámci projektov SENSEI, WISEBED, architektúry internetu vecí, SmartSantander a IERC – Internet vecí Európsky výskumný klaster. Klaster je tiež s podobnými prístupmi a projektmi napojený na ázijské krajiny, ako napríklad Čínu a Japonsko, kde sú v dôsledku rozsiahlych domácich katastrof a oblastí s potenciálnym rizikom zemetrasenia zavedené prísne vykonávacie postupy. Zároveň dve európske podporné opatrenia internetu vecí tiež slúžia na informovanie o možnostiach zosieteného súboru snímačov a ovládačov a zapájanie miestnych orgánov a podnikov. Aj keď existujú malé testovacie prostredia a výsledky sa dosiahli na podobných mobilných zosietených zariadeniach, potrebné je podporiť rozsiahle rozmiestnenie a vývoj zodpovedajúcich počítačových systémov. (Termin: 2013)

➤ **Opatrenie – „Posilniť operačnú spoluprácu medzi orgánmi zodpovednými za reakciu**

v núdzových situáciách v podunajských krajinách a zlepšiť interoperabilitu medzi dostupnými prostriedkami“. – V prípade rizík, ktoré sú spoločné pre značný počet krajín v tejto oblasti (napr. povodne), je dôležité posilniť cezhraničnú spoluprácu a zabezpečiť, aby orgány civilnej ochrany vzájomne dobre rozumeli systémom, dostupným prostriedkom a potenciálnym nedostatkom, pracovným postupom a aby tímy mohli tiež fungovať v prípade rozsiahlych núdzových situácií, ktoré si vyžadujú reakciu na dvojstrannej, európskej alebo medzinárodnej úrovni. Zohľadniť by sa mala aj príprava a využívanie spoločných usmernení/postupov na mapovanie a hodnotenie rizík, správy včasného varovania a reakcie na núdzové situácie. Potrebné je tiež zamerať sa na rozvoj kapacít na sledovanie a reakcie na ohrozenie verejného zdravia medzinárodného významu, ako aj na ohrozenie zdravia cezhraničného významu. Tento bod patrí k požiadavkám v rámci ustanovení nových medzinárodných zdravotných predpisov (IHR)⁵⁴.

⇒ *Príklad projektu – „Rozvíjať stratégie na zvýšenie odolnosti miestnych komunít voči prírodným katastrofám v rámci existujúceho projektu MONITOR II, ktorý v súčasnosti prebieha (Program európskej územnej spolupráce juhovýchodná Európa)“ – Manažment prírodných rizík predstavuje spoločnú výzvu v krajinách juhovýchodnej Európy. Ani mapovanie nebezpečenstiev, ani havarijné plány neboli doposiaľ dostatočným spôsobom nadnárodne koordinované a vymedzené. Tieto nedostatky sa budú riešiť v projekte MONITOR II prípravou spoločnej metodiky a systému kontinuálneho prehľadu o situácii umožňujúceho pravidelné aktualizácie máp nebezpečenstiev a havarijných plánov a následne ich používanie v reálnom čase pri katastrofách. K zainteresovaným stranám patrí verejnosť, politici, pohotovostné služby a odborníci. (Vedenie: Rakúske spolkové ministerstvo poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, životného prostredia a vodného hospodárstva; termín: máj 2012)*

➤ **Opatrenie – „Pribežne aktualizovať existujúcu databázu lokalít s rizikom havárie (zoznam lokalít s rizikom havárie), kontaminovaných miest a miest používaných na skladovanie nebezpečných látok**“ – vyžaduje si spoluprácu s inštitúciami/organizáciami na zníženie rizika na minimálne úrovne a malo by zahŕňať harmonizáciu bezpečnostných štandardov, zvýšenie informovanosti a kapacít v prípade reakcie na havárie a spoločný krízový manažment.

➤ **Opatrenie – „Pripraviť postupy rýchlej reakcie a plány v prípade havarijného priemyselného znečistenia riek**“ – by malo zahŕňať posilnenie existujúceho Dunajského systému včasného varovania (Danube AEWS), dostupnosť zariadení špecifických pre jednotlivé intervencie, napr. sorpčné prostriedky pre úniky, norné steny a pod., harmonizáciu prípravy havarijných plánov a propagáciu spoločných cvičení. Toto všetko by sa malo zakladať na informáciách, ktoré už zhromaždila ICPDR⁵⁵ a ktoré by sa mali ďalej rozšíriť s cieľom stanoviť účinnosť existujúcich opatrení a podniknúť kroky, keď preukáže, že sú nedostatočné. Práce v rámci tohto opatrenia úzko súvisia s prácou v rámci mechanizmu EÚ v oblasti civilnej ochrany (t. j. z hľadiska mobilizácie zariadení a prostriedkov na rýchly zásah, harmonizovaného havarijného plánovania a postupov reakcie, spoločných cvičení a vzdelávania)⁵⁶.

⇒ *Príklad projektu – „Realizovať komplexný projekt cezhraničného riadenia rizík v Dunajskej delte“ – Spoločná zodpovednosť za ochranu osôb, životného prostredia a klímy pred, počas a po priemyselnej havárii v Dunajskej delte je mimoriadne dôležitá. Transfer technológií a informácií do krajín východnej a juhovýchodnej Európy by mal*

⁵⁴ Pozri: <http://www.who.int/ihr/en/>.

⁵⁵ Pozri: http://www.icpdr.org/icpdr-pages/accidental_pollution.htm.

⁵⁶ Pozri: „Smerovanie k účinnejšej európskej reakcii na katastrofy: úloha civilnej ochrany a humanitárnej pomoci“ – KOM(2010) 600, 26.10.2010.

pomôcť výrazne znížiť riziko havárií a prispieť k cezhraničnej havarijnej pripravenosti. Projekt pod vedením Nemecka s Rumunskom, Moldavskom a Ukrajinou je zameraný na vytvorenie nadnárodného manažmentu havárií, zlepšenie prevencie priemyselného rizikového potenciálu, rozvoj harmonizovaných bezpečnostných noriem pre priemyselné podniky a minimalizáciu vplyvov v prípade havárie prostredníctvom spoločného krízového manažmentu. Na plnenie týchto cieľov sa prijímajú opatrenia na prípravu zavedenia bezpečnostných technológií v týchto krajinách, najmä so zreteľom na skúsenosti získané v tejto oblasti v Nemecku. (Vedenie: Nemecko a Rumunsko; termín: 2013)

⇒ *Príklad projektu – „Posilniť operačnú spoluprácu medzi orgánmi zodpovednými za reakciu na núdzové situácie v podunajských krajinách a zlepšiť interoperabilitu dostupných aktív s cieľom znížiť škody, chrániť občanov a zabezpečiť primeranú reakciu na núdzové situácie“ – Na dosiahnutie týchto cieľov je potrebné, aby projekt zahŕňal identifikáciu rizík spoločného záujmu a charakterizáciu ich špecifik pre jednotlivé štáty, zoznam/mapovanie dostupných prostriedkov na aktíva na vnútroštátnej úrovni a identifikáciu prípadných nedostatkov, všeobecné a špecifické vzdelávanie, rozvoj spoločných interoperabilných pracovných postupov (vrátane včasných varovaní a operácií v rámci reakcie), cvičenia (doplnené stretnutiami na výmenu získaných poznatkov).*

➤ **Opatrenie – „Predvídať regionálne a miestne vplyvy zmeny klímy na základe výskumu“.** Iniciatívy v tejto oblasti výskumu by mali byť zamerané na konkrétne otázky záujmu v podunajskej oblasti. Mali by sa iniciovať výskumné projekty o vplyvoch zmeny klímy na infraštruktúru, zdravie, bezpečnosť potravín a životné prostredie. Okrem toho by sa mala podporovať medzinárodná vedecká spolupráca v tejto oblasti, pričom by sa mala zabezpečiť úzka koordinácia s celkovými opatreniami na úrovni EÚ. Prípravné opatrenie „Klíma Karpatskej kotliny“ sa začne pred koncom roka 2010. Toto opatrenie prispeje k štúdiu regionálnej variability klímy a zmeny klímy a k aplikovanej klimatológii. Bude tiež zahŕňať analýzu zraniteľnosti vôd a ekosystémov regiónu na vplyvy zmeny klímy a ďalšie tlaky v dôsledku ľudskej činnosti na identifikáciu prípadných adaptačných opatrení v oblasti vodného hospodárstva a ekosystémových prístupov. Tieto práce by sa mali vykonávať na úrovni povodia.

⇒ *Príklad projektu – „Podporovať nadnárodnú spoluprácu prostredníctvom ICPDR s cieľom rozvíjať stratégiu adaptácie na zmenu klímy pre podunajskú oblasť“ vrátane navrhnutia a realizácie politického záväzku, ako bolo uvedené prostredníctvom ICPDR, na celkovú stratégiu adaptácie na zmenu klímy pre oblasť, ktorá bude pripravená pod vedením ICPDR. Táto stratégia by sa mala zakladať na prístupe spočívajúcom v postupných krokoch a mala by zahŕňať prehľad príslušného výskumu a zhromaždených údajov, hodnotenie zraniteľnosti a zabezpečiť, aby opatrenia súvisiace s plavbou, poľnohospodárstvom, energetikou boli odolné voči klimatickým podmienkam. (Vedenie: ICPDR; termín: 2012)*

⇒ *Príklad projektu – „Vypracovať a realizovať plán adaptácie v oblasti vody a klímy pre povodie Sávy“ – Podľa posledných zistení týkajúcich sa zmeny klímy sa predpokladá, že povodie Sávy bude vystavené vyšším teplotám a extrémnejším zrážkam a obdobiam sucha. Tieto zmeny budú mať vplyv na manažment vodných zdrojov, zásobovanie vodou, vodnú energetiku, poľnohospodárstvo, plavbu a ochranu pred povodňami. Vplyvy zmeny klímy budú mať významné dôsledky na investície do vodných systémov súvisiacich s vodohospodárskymi službami a vodným hospodárstvom. Na vyplnenie medzier v poznatkoch o vplyvoch zmeny klímy na sektor vodného hospodárstva a na informovanie sektora s rozhodovacou právomocou (napr. vlády a iné vnútroštátne orgány) o tom, ako*

posilniť odolnosť voči klimatickým podmienkam investícií do kritickej infraštruktúry vodného hospodárstva a integrovaného manažmentu vodných zdrojov, Svetová banka spustila projekt Plán adaptácie v oblasti vodného hospodárstva a klímy pre povodie Sávy (WATCAP). (Vedenie: ISRBC; termín: júl 2011)

➤ **Opatrenie – „Rozvíjať priestorové plánovanie a stavebné činnosti v súvislosti so zmenou klímy a zvýšenou hrozbou povodní“.** Činnosti týkajúce sa povodňovej prevencie si vyžadujú spoluprácu národných, regionálnych a miestnych orgánov v oblasti využívania pôdy a územného plánovania. Potrebne je rozvíjať infraštruktúru priestorových údajov pre podunajskú oblasť prostredníctvom užšej spolupráce, koordinácie a výmeny údajov v súlade s požiadavkami smernice INSPIRE. Potrebne je integrovaným spôsobom identifikovať a schváliť primerané využitie územia a v celej oblasti povodia Dunaja je potrebné prijať prioritné opatrenia, ako napr. podpora riadneho obhospodarovania lesov a pastvín, minimalizácia ornej pôdy na svahoch kopcov alebo ochrana biodiverzity a obnova ekosystémov a prírodných riečnych tokov. V rámci mestskej a bytovej výstavby je potrebné zohľadniť faktory zmeny klímy. Veľkomestá a mestá v povodí by sa mali vyzvať k výmene skúseností a osvedčených postupov v tejto oblasti.

⇒ **Príklad projektu – „Vyhodnotiť vplyvy zmeny klímy na dostupnosť a bezpečnosť verejného zásobovania pitnou vodou na základe existujúceho projektu CC-Waters (Program európskej územnej spolupráce juhovýchodná Európa), ktorý v súčasnosti prebieha“** – Potrebne sú medzinárodné opatrenia na prípravu krajín juhovýchodnej Európy na výzvu spojenú so zabezpečením zásobovania vodou pre spoločnosť na niekoľko desaťročí. Tvorcovia politik a dodávatelia vody musia pripraviť postupy udržateľného manažmentu vodných zdrojov so zreteľom na súčasné a budúce vplyvy zmeny klímy. V rámci projektu CC-WaterS štátne orgány, dodávatelia vody a výskumné inštitúcie krajín juhovýchodnej Európy spolupracujú a spoločne realizujú vypracované riešenia. Dobrý základ poskytnú doplňujúce poznatky partnerov posilnené o ďalšie vhodné výsledky z minulých projektov. (Vedenie: Vienna City Waterworks, Rakúsko; termín: apríl 2012)

⇒ **Príklad projektu – „Pripraviť a realizovať pre povodie Sávy havarijný plán manažmentu znečistenia vody“** – Projekt je zameraný na efektívne poskytovanie opatrení v prípade havarijného úniku látok, ktoré by mohli ovplyvniť používanie vody na rôzne účely (pitná voda, chovné vody, zavlažovanie, priemysel, plavba a pod.), ako aj kvalitu riek a vodného ekosystému, najmä v oblastiach osobitného významu. Na účely efektívneho a účinného manažmentu sa pripraví modelovanie a platforma na výmenu informácií, prostredníctvom ktorých všetky zodpovedné orgány a inštitúcie dostanú varovanie o prípadnom úniku škodlivých látok, budú sledovať vývoj situácie a koordinovať a zosúladať príslušné reakcie. Skutočnosť, že vodné toky slúžia v prípade havarijného znečistenia ako dopravné médium s rozsiahlym cezhraničným rozmerom, znamená, že projekt je potrebné zamerať na všetky krajiny v povodí Sávy. Projekt sa má financovať z Programu európskej územnej spolupráce juhovýchodná Európa. (Vedenie: ISRBC; termín: 2014)

6) CHRÁNIŤ BIODIVERZITU, KRAJINU A KVALITU OVZDUŠIA A PÔD

Predstavenie problematiky

Podunajská oblasť je vzájomne prepojeným a vzájomne závislým ekosystémom s bohatou a jedinečnou flórou a faunou⁵⁷. Táto oblasť je rozmanitá a zahŕňa nielen bezprostrednú rieku Dunaj, jej prítoky, nížiny a pozoruhodnú deltu, ale aj veľkú časť Karpát, Balkán a časť Álp.

Príroda a ekosystémy v podunajskej oblasti poskytujú neoceniteľné environmentálne tovary a služby (potraviny, vlákna a sladká voda, regulácia klímy a množstva vody na území, ochrana pôdy, recyklovanie živín, asimilácia odpadov). Okrem toho rozmanité krajinné prostredia s nedotknutými mokraďami a lesmi môžu vplyvy zmeny klímy zmierniť. Môžu tiež absorbovať niektoré znečistenia a odpady. Je to nevyhnutné pre sociálno-ekonomický rozvoj a blahobyt ľudí. Kľúčovou úlohou pre spoločnosť je teda starostlivosť o dobrý stav životného prostredia. Vzhľadom na hodnotu a potenciálnu zraniteľnosť podunajskej oblasti vysoká priorita sa prikladá ochrane a obnove jej prírodného bohatstva, ako aj budovaniu zelenej infraštruktúry.

Znečistenie kontaminovaných lokalít alebo zneškodňovanie odpadov v tomto regióne má významný vplyv na kvalitu vody. Okrem toho erózia ornej pôdy je hlavným zdrojom poľnohospodárskeho difúzneho znečistenia v povodí Dunaja. Existuje niekoľko zásad, ktoré treba dodržiavať pri zachovaní biodiverzity a krajinných prostredí.

Aby environmentálne opatrenia mohli byť účinné, mali by sa plánovať v spojitosti s potenciálnym rozvojom, napr. v sektoroch cestovného ruchu, energetiky, stavebníctva, dopravy a poľnohospodárstva. Zohľadniť by sa mala aj migrácia ľudí, kultúrne odlišnosti, rozvoj miest/vidieka a regionálna bezpečnosť. Pred vybudovaním novej infraštruktúry je potrebné preskúmať možnosť zlepšenia účinnosti existujúcej infraštruktúry (energetika, spotreba domácností, doprava). Krajinné (priestorové) plánovanie je rozhodujúce pre rozvoj vhodných miestnych stratégií na rozvoj miest/vidieka.

Zásadný je súlad s právnymi predpismi EÚ v oblasti životného prostredia a rozhodne prispeje k zlepšeniu životného prostredia v podunajských krajinách EÚ⁵⁸. Environmentálny rámec v kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách, ako aj v iných tretích krajinách, ktoré sa zúčastňujú na stratégii, by malo v maximálnej možnej miere alebo aspoň na základe podobných zásad poskytovať *acquis* EÚ.

Špecifiká podunajskej oblasti

---

⁵⁷ Podunajská oblasť je domovom viac ako 2 000 druhov rastlín a viac než 5 000 druhov živočíchov. Nachádza sa v nej viac ako polovica európskej populácie medveďov, vlkov, rysov, ako aj významné vtáčie rezervácie, napríklad pre také druhy ako pelikán kučeravý. Dunajská delta je jednou z najväčších svetových mokraďí so vzácnymi živočíchmi a rastlinami, ako aj tridsiatimi rôznymi typmi ekosystémov. Na základe tohto bohatého prírodného dedičstva sa vytvorilo 2 860 lokalít sústavy Natura 2000 v povodí Dunaja (vrátane 230 lokalít pozdĺž samotného Dunaja). Okrem toho spomedzi ôsmich členských štátov, ktoré sa zúčastňujú na stratégii, dva (Slovinsko, Bulharsko) majú najvyššiu mieru územného pokrytia lokalitami Natura 2000 v celej EÚ.

⁵⁸ Kľúčové faktory pri ochrane ekosystémov predstavuje predovšetkým rámcová smernica o vode, smernica o odpadových vodách, smernice o biotopoch a vtáctve, rámcová smernica o odpadoch a smernica o posudzovaní vplyvov na životné prostredie. Okrem toho pre Dunajskú deltu a pobrežné oblasti Čierneho mora je dôležitá rámcová smernica o moriach.

Prírodné dedičstvo podunajskej oblasti má európsky význam. Táto oblasť obsahuje veľký podiel posledných rozsiahlych oblastí divočiny v Európe, ako aj množstvo typov kultúrnej krajiny. Dunaj a jeho prítoky sú životne dôležité pre prírodné ekosystémy a zabezpečujú ekologické väzby, ktoré sú potrebné pre celkový dobrý stav európskeho životného prostredia.

Toto jedinečné prírodné bohatstvo je pod rastúcim tlakom. Dochádza k postupnej strate biodiverzity a rôznorodosti ekosystémov v tejto oblasti – miznú živočíšne a rastlinné druhy a životný priestor, mokrade a lužné oblasti. Okrem toho dochádza k nárastu odlesňovania a znečistenia pôdy a ovzdušia. Vidiecke oblasti sú postihnuté vyľudňovaním a opúšťaním pôdy.

Na príčine je mnohokrát rýchly rozvoj priemyslu, miest, dopravy a poľnohospodárstva a prudký rast miest v posledných rokoch: dochádza k nadmernému využívaniu prírodných zdrojov. Potrebná environmentálna infraštruktúra ešte nie je rozvinutá. Znečistenie pôdy sa zhoršuje v dôsledku nevyhovujúcich komunálnych skládok a mnohých znečistených lokalít. Informovanosť verejnosti o ekologických potrebách vo východnej časti oblasti, ako aj poznatky o najlepších dostupných postupoch a ich využívaní, nie sú dostačujúce.

Opatrenia

Mnohé opatrenia na ochranu biodiverzity a krajiny povodia Dunaja sú už zahrnuté do spoločného programu opatrení plánu manažmentu povodia Dunaja, ktorý pripravila ICPDR (pozri bližšie v kapitole o kvalite vody). V tejto stratégii sa plne podporuje vykonávanie týchto opatrení, ako aj vykonávanie ďalších európskych a medzinárodných právne záväzných environmentálnych iniciatív súvisiacich s podunajskou oblasťou.⁵⁹ Ďalej uvedené opatrenia je potrebné chápať ako doplnenia už existujúcich opatrení.

Okrem toho v súvislosti s ochranou biodiverzity a so zachovaním a zlepšením kvality pôd a krajinných prostredí by sa mala byť zabezpečiť koordinácia medzi opatreniami plánovanými na vnútroštátnej úrovni. V plnej miere by sa mali využívať existujúce siete, nástroje na koordináciu a spoluprácu, najmä tie, ktoré sú dostupné v rámci Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka, ako napríklad národné vidiecke siete a Európska sieť pre rozvoj vidieka.

Ochrana biodiverzity a krajinných prostredí

- ***Opatrenie – „Prispieť k vízií EÚ do roku 2050 a cieľu EÚ do roku 2020 pre biodiverzitu“.***
V roku 2010 hlavy štátov EÚ a predsedovia vlád na jarnom zasadnutí Európskej rady prijali dlhodobú víziu a hlavný cieľ pre biodiverzitu v Európe po roku 2010. Európska komisia v súčasnosti pripravuje stratégiu popisujúcu cestu k dosiahnutiu cieľa biodiverzity do roku 2020. Opatrenia v rámci Dunajskej stratégie budú plne prispievať k realizácii stratégie EÚ pre biodiverzitu po roku 2010 na zastavenie straty biodiverzity a degradácie ekosystémových služieb a ich obnovenie, pokiaľ to bude možné.
- ***Opatrenie – „Efektívne riadiť lokality sústavy Natura 2000 a ďalšie chránené oblasti“*** – lokality sústavy Natura 2000 vymedzené podľa smerníc o vtáctve a biotopoch by tak, ako aj ďalšie chránené lokality v zásade mali mať svoje vlastné plány alebo nejaký iný typ zmluvného rámca. V praxi však často fungujú izolovane a nie dostatočne efektívne. Je potrebné efektívne riadenie za pomoci nadnárodnej spolupráce (vytváranie sietí). Opatrenie by malo zahŕňať výmenu skúseností a budovanie kapacít pre správne orgány chránených území/lokalít sústavy Natura 2000, účasť komunit, manažment návštevníkov a rozvoj cestovného ruchu, koordinovaný plán riadenia, realizáciu a hodnotenie. Nevyhnutné je tiež zvýšiť povedomie

---

⁵⁹ Napríklad: Ramsarský dohovor, Alpský dohovor, Karpatský dohovor alebo Dohovor o diaľkovom znečisťovaní ovzdušia prechádzajúcim hranicami štátov.

verejnosti o lokalitách a chránených územiach sústavy Natura 2000 s pomocou napríklad Národnej ekologickej a vidieckej siete alebo Európskej siete pre rozvoj vidieka. Opatrenie by mohlo byť realizované napríklad prostredníctvom existujúcej siete chránených území na Dunaji a karpatskej sústavy chránených území. Ako úspešný príklad môže slúžiť alpská sústava chránených území ALPARC⁶⁰.

- ⇒ *Príklad projektu – „Realizovať sieť chránených území na Dunaji (DANUBEPARKS)“: Tento projekt podporovaný prostredníctvom programu nadnárodnej spolupráce v juhovýchodnej Európe je zameraný na spoluprácu, koordináciu, konzultácie a posilnenie vzájomných väzieb a kompetencií štátnych správ chránených území podunajských krajín. Mali by sa stanoviť a využívať väzby a synergie medzi projektom DANUBEPARKS a bavorskými projektmi, ako napr. Zelený Dunaj. (Vedenie: Auen Park, Rakúsko; termín: 2012)*
- ⇒ *Príklad projektu – „Zriadiť kompletne biosférickú rezerváciu Mura-Dráva-Dunaj“ – Po jej zriadení by sa mohla stať najväčšou európskou cezhraničnou chránenou riečnou oblasťou mokradí a silným kandidátom na lokalitu UNESCO. Organizátori projektu by sa mali zamerať na hľadanie podpory pre rezerváciu medzi piatimi pobrežnými krajinami⁶¹ (AT, HR, HU, SRB a SI), pre manažment chráneného územia, budovanie kapacít, zvyšovanie informovanosti verejnosti a propagáciu, ako aj na podporu príslušných aktivít miestneho rozvoja vrátane podpory cestovného ruchu a miestnych výrobkov.*
- ⇒ *Príklad projektu – „Poskytovať odborné znalosti týkajúce sa Dunajskej delty a podobných chránených oblastí“. Táto iniciatíva by mala byť zameraná na pracovníkov a odborníkov z Dunajskej delty a z podobných chránených oblastí s cieľom rozvíjať znalosti, modely a simulácie procesov súvisiacich s javmi delty Dunaja, ako aj s javmi súvisiacimi s rozhraním Čierneho mora. Zahŕňalo by to vzdelávanie a podporu doktorandských a postdoktorandských štúdií.*
- **Opatrenie – „Chrániť a obnoviť najvzácnejšie ekosystémy a ohrozené živočíšne druhy“.** S podporou environmentálneho výskumu je potrebné posilniť ochranu zostávajúcich prírodných ekosystémov, ako napr. Dunajskej delty alebo Karpát, obnovu mokradí, zalesňovanie inej ako ornej pôdy, ochranu marginálnych lesov, bioremediáciu rozsiahlo postihnutých oblastí. Dôležité to je aj pre ochranu ohrozených živočíšnych druhov, ako napríklad jeseter ruský⁶², medveď hnedý, vlk, rys a divý kôň, žijúcich v Dunajskej delte. Výskum, zoznam a monitoring rastlinných a živočíšnych druhov a biotopov európskeho a národného významu sú dôležitou súčasťou tohto opatrenia. Mali by sa riešiť konflikty s ľuďmi a nelegálny obchod s voľne žijúcimi živočíchmi.
- ⇒ *Príklad projektu – „Ozdraviť prírodné prostredie, voľne žijúcich živočíchov a vegetáciu pozdĺž Dunaja“ – Projekt by mal vychádzať zo skúseností na základe projektov týkajúcich sa horného Dunaja, napr. „Švábske údolie Dunaja“ alebo „Slnečné brehy Dunaja“. (Vedenie: Bavorsko)*
- ⇒ *Príklad projektu – „Identifikovať a chrániť pralesy v povodí Dunaja“ – V podunajskej oblasti sa nachádzajú najväčšie oblasti posledných panenských lesov a pralesov v Európe okrem Ruska. Aj keď sú domovom ekosystémových tovarov a služieb, postavenie mnohých z nich je neisté a dochádza k ich výrubu. Činnosti v rámci projektu by spočívali*

⁶⁰ Platforma pre chránené územia v alpskej oblasti.

⁶¹ Zatiaľ len Chorvátsko a Maďarsko podpísali spoločné vyhlásenie o zriadení rezervácie.

⁶² Problémy biodiverzity priamo súvisiace s vodnými ekosystémami sa podrobnejšie riešia v prioritnej oblasti 3.

v identifikácii a hodnotení aktuálneho stavu pralesov v regióne, v príprave opatrení na ich zachovanie a vo vzdelávaní a zvyšovaní informovanosti, ako aj v budovaní kapacít.

- ⇒ *Príklad projektu – „Podporiť ochranu genofondu a spoluprácu pri príprave génovej banky v podunajskej oblasti“ – Projekt spočíva v identifikácii a štúdiu plodín, druhov ovocia a zeleniny a odrôd typických pre lužné oblasti Dunaja nachádzajúcich sa ex situ v génových bankách a zbierkach, ako aj v ich pôvodných (in situ) biotopoch. Okrem toho je nutné zhromaždiť, chrániť/zachovať a obnoviť tradičné poľnohospodárske metódy súvisiace s týmito druhmi a odrodami. Na dosiahnutie týchto cieľov je potrebná cezhraničná spolupráca medzi génovými bankami v oblasti ochrany a udržiavania rastlinných genetických zdrojov na potravinárske a poľnohospodárske účely.*
- *Opatrenie – „Spoločne preskúmať primeranosť revízie Dohovoru o rybolove vo vodách Dunaja“. Dohovor o rybolove vo vodách Dunaja bol podpísaný v roku 1958 a od tej doby je v platnosti. Ani nedávne geopolitické zmeny v tejto oblasti politiky, ani vývoj politiky týkajúcej sa ochrany životného prostredia alebo udržateľného rybolovu sa však v Dohovore neodrazili. Strany dohovoru by sa tým mali zaoberať.*
- *Opatrenie – „Rozvíjať zelenú infraštruktúru na účely prepojenia jednotlivých biogeografických oblastí a biotopov“. Biotopy (vrátane lokalít sústavy Natura 2000) sa dajú lepšie udržiavať a ich hodnotu možno lepšie zvýšiť, ak sú vzájomne prepojené. Takýmto spôsobom sa dá zabezpečiť zachovanie poskytovania ekosystémových služieb. Toto opatrenie by mohlo zahŕňať vedecký výskum na hľadanie nových spôsobov prepojenia biotopov, konzultácie s príslušnými komunitami a zainteresovanými stranami, starostlivé a integrované priestorové plánovanie s cieľom rozvíjať a uplatňovať postupy a technológie pre ekonomické investície a rozvoj infraštruktúry podporujúcej biodiverzitu. Súčasťou plánovania budovania infraštruktúry by mala byť výstavba napríklad ekomostov, ekoduktov a ekologických „nášľapných kameňov“.*
- ⇒ *Príklad projektu – „Dokončiť zelený koridor na dolnom Dunaji“ – Toto je najambicióznejší projekt ochrany a obnovy mokradí v Európe s podporou Rumunska, Bulharska, Moldavska a Ukrajiny. Aktivity v rámci toho projektu sú zamerané na posilnenie manažmentu chránených oblastí, prípravu a realizáciu obnovy mokradí, konzultácie s miestnymi zainteresovanými stranami a opatrenia na opätovné prepojenie záplavových oblastí s riečnym systémom, na podporu príslušných aktivít miestneho rozvoja vrátane rozvoja cestovného ruchu a miestnych výrobkov.*
- ⇒ *Príklad projektu – „Vybudovať alpsko-karpatský koridor“ – Cieľom projektu je rekonštrukcia a zlepšenie funkcie a priepustnosti tradičného koridoru pre voľne žijúce organizmy v mestskej aglomerácii Viedeň-Bratislava pre vysokú zver, rysov, vlkov a medvede pomocou „podporovania traverzov“ a zelených mostov. Projekt cezhraničnej spolupráce medzi Rakúskom a Slovenskom je už vo fáze realizácie. (Vedenie: Horné Rakúsko)*
- *Opatrenie – „Obmedziť šírenie invázných cudzích druhov“. V rámci opatrenia by sa mal posúdiť vplyv invázných cudzích druhov na ekosystémy v podunajskej oblasti, identifikovať by sa mali spôsoby ohľaduplné k životnému prostrediu na kontrolu ich vývoja, podporovať by sa mal výskum zameraný na identifikáciu ekologicky vhodných spôsobov ako udržať ich populáciu pod kontrolou alebo zlikvidovať ich a zvýšiť informovanosť verejnosti o nebezpečenstve týchto druhov.*
- *Opatrenie – „Znížiť vstup pesticídov do životného prostredia podunajskej oblasti“ –*

Na obmedzenie znečistenia podunajskej oblasti pesticídmi by krajiny podunajskej oblasti mali efektívne využívať možnosti rámcovej smernice o pesticídoch (RSP)⁶³, ktorou sa stanovuje rámec pre činnosť Spoločenstva na dosiahnutie trvalo udržateľného používania pesticídov. V RSP sú uvedené ciele a účinné spôsoby na zníženie celkového množstva používaných pesticídov a toxicity pesticídov. Opatrenie by malo byť zamerané predovšetkým na rozvoj ambiciózných programov a koncepcií na všeobecné obmedzenie pesticídov alebo v konkrétnych oblastiach aj na iniciovanie manažmentu miest vysokého výskytu pesticídov alebo obmedzenie ich používania, napr. vytvorením nárazníkových pásov alebo kompenzačných plôch.

- **Opatrenie – „Bezpečne odstrániť zastarané pesticídy a iné chemické látky na území podunajskej oblasti“** a vykonávať rezolúciu Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) o zlepšení zdravia vhodným manažmentom zastaraných pesticídov a iných zastaraných chemikálií, ktorá bola prijatá na 63. Svetovom zdravotníckom zhromaždení (WHA), ktoré sa konalo v máji 2010 v Ženeve.
- **Opatrenie – „Pripraviť a realizovať nadnárodné priestorové plánovanie a politiky rozvoja pre funkčné geografické oblasti (povodia riek, pohoria a pod.)“**. Ochrana ekosystémov a prírodného bohatstva spolu s presadzovaním perspektívy udržateľného rastu prispievajú k zvýšeniu kvality života miestnych obyvateľov a pracovných príležitostí pre nich. Cieľom je rozvoj koordinovaných politík priestorového plánovania zameraných na ochranu a zároveň trvalo udržateľný rozvoj funkčných zemepisných oblastí založený na ich silných stránkach a potenciáli.
  - ⇒ *Príklad projektu – „Implementovať dokument VASICA – Vízia a stratégie v karpatskej oblasti“ vrátane projektu „BIOREGIO Carpatians“*. VASICA je prvý medzinárodný dokument priestorového rozvoja pre celý karpatský priestor. Jeho hlavným cieľom v karpatskom priestore je podporovať pokrok a udržateľnosť v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti. Projekt „BIOREGIO Carpatians“ bude podporovať regionálny rozvoj a prispeje k zlepšeniu ekologickej prepojenosti v karpatskej oblasti. (Vedenie: Kancelária Programu OSN pre životné prostredie pre Karpatský dohovor)

Zachovanie a zlepšenie kvality pôd

- **Opatrenie – „Zabezpečiť vhodné spracovanie tuhého odpadu“**. Na národnej, regionálnej a miestnej úrovni by sa mali zriadiť a zaviesť integrované systémy nakladania s odpadom. Potrebné je budovanie stredísk nakladania s odpadom pre komunálny a iný ako nebezpečný odpad, ako aj sanácia a uzavretie nevyhovujúcich skládok a silne znečistených a kontaminovaných lokalít a divokých skládok. Opatrenie by malo zahŕňať aj zvyšovanie informovanosti o potrebách obmedzovania a recyklácie odpadov.
- **Opatrenie – „Na nadnárodnej úrovni zostavovať šandardizované a kompatibilné informácie o krajinej pokrývke“**. V rámci globálneho monitorovania životného prostredia a bezpečnosti (GMES)⁶⁴ k hlavným službám, ktoré budú k dispozícii, patrí monitorovanie krajiny. Avšak pre dunajskú oblasť sú k dispozícii pomerne obmedzené informácie o pôdnom fonde. Opatrenie by teda malo byť zamerané na možnosti zberu harmonizovaných informácií o krajinej pokrývke z národných zdrojov a zostavovania šandardizovaných a kompatibilných informácií o krajinej pokrývke na nadnárodnej úrovni.

---

⁶³ Smernica 2009/128/ES.

⁶⁴ Globálne monitorovanie životného prostredia a bezpečnosti (GMES) je spoločná iniciatíva [Európskej komisie](#) a [Európskej vesmírnej agentúry](#), ktorej cieľom je dosiahnuť nezávislú prevádzkovú kapacitu pozorovania Zeme.

- **Opatrenie – „Zvýšiť informovanosť o ochrane pôdy“.** Toto opatrenie možno uskutočniť v spolupráci s Európskym spolkom pre krajinu a pôdu (European Land and Soil Alliance, ELSA), ktorý zahŕňa viac ako 100 členov zo 7 členských štátov⁶⁵. Iniciovať by sa mali ďalšie partnerstvá v podunajskej oblasti na komunálnej úrovni a v oblastiach vzdelávania⁶⁶.

⇒ *Príklad projektu – „Realizovať stratégiu na ochranu pôdy“ – Rozvíjať by sa malo zodpovedné, multifunkčné využitie krajiny a pôdy a prepojenia s regionálnym rozvojom, ako aj nové nástroje riadenia a koncepcia učiaceho sa regiónu. Projekt by mal nadväzovať na už vykonanú prácu inštitúcie Academia Danubiana⁶⁷ v tejto oblasti.*

Zlepšenie kvality ovzdušia

- **Opatrenie – „Znížiť množstvo látok znečisťujúcich ovzdušie“** – Všetky krajiny podunajskej oblasti podpísali Dohovor o diaľkovom znečisťovaní ovzdušia prechádzajúcom hranicami štátov. V súlade s týmto dohovorom je potrebné predkladať správy o úrovni látok znečisťujúcich ovzdušie v regióne. Opatrenie by malo byť zamerané na zhromažďovanie údajov a opatrenia na obmedzenie.

⇒ *Príklad projektu – „Používanie databáz GIS na stanovenie kritických záťaží znečisťujúcimi látkami na ekosystémy podunajskej oblasti“ – Tento projekt pripravuje rumunské ministerstvo životného prostredia a lesov. V rámci projektu sa určia kritické záťaže spôsobené vnášaním emisií látok znečisťujúcich ovzdušie spôsobujúcimi acidifikáciu, eutrofizáciu a tvorbu prízemného ozónu.*

Vzdelávanie ľudí o hodnote prírodného bohatstva, ekosystémov a službách, ktoré poskytujú

- **Opatrenie – „Zvyšovať informovanosť širokej verejnosti na základe uznania a propagácie potenciálov prírodného bohatstva ako hnacích síl trvalo udržateľného regionálneho rozvoja.“** Posilnilo by sa tým vnímanie chránenej prírody ako cenného majetku. V rámci tohto opatrenia sa predpokladá podpora zeleného, ľahkého cestovného ruchu a ekoturistiky.

⇒ *Príklad projektu – „Spojiť ľudí s Dunajom“ – Cieľom projektu je zvýšiť informovanosť ľudí o výhodách Dunaja, ich záujem o hodnoty rieky a podporovanie týchto hodnôt. Projekt by mal zahŕňať komunikačné kampane s takými prvkami ako výletná plavba loďou po Dunaji, putovná výstava o Dunaji, film o Dunaji, podujatie Deň Dunaja, návštevy chránených území na Dunaji a pod. (Vedenie: ICPDR; termín: 2014)*

- **Opatrenie – „Vzdelávať deti a mládež“.** Vzhľadom na to, že tlak na biodiverzitu neustále rastie a prírodných zdrojov ubúda, je obzvlášť potrebné vzdelávať mladé generácie. Vzdelávanie by malo zahŕňať služby poskytované ekosystémami, hodnotu prírodného bohatstva a prínosy ochrany biodiverzity. Časť opatrenia by mohla byť venovaná zavedeniu environmentálneho vzdelávania do učebných osnov v podunajských krajinách.

⇒ *Príklad opatrenia – „Vybudovať sieť dunajských lesných škôl“ – Lesné školy zaznamenávajú úspechy vo vzdelávaní, napríklad pre maďarské deti, a mohli by sa ďalej rozšíriť. V rámci projektu by sa vymedzili úseky Dunaja s osobitnou environmentálnou a kultúrnou hodnotou, a rozvíjali by sa rôzne úrovne vzdelávania/programu pre základné*

⁶⁵ UK, NL, DE, CH, IT, AT, SK, niektoré obce v CZ.

⁶⁶ Spolupráca by sa mohla posilniť prostredníctvom už existujúcej pracovnej skupiny „Ekológia so zameraním na ochranu pôdy“ pôsobiacej v rámci ARGE Donauländer.

⁶⁷ Academia Danubiana je inštitúcia, ktorá sa zameriava na vedeckú a vzdelávaciu sieť univerzít a ďalších inštitúcií v podunajskej oblasti.

*a stredné školy, ekoturistika, ľudové tradície a pod. Vypracoval by sa rad programov za pomoci sieťových prvkov a pripravil by sa aj pilotný projekt, po ktorom by nasledovala prezentácia osvedčených postupov.*⁶⁸ (Vedenie: Maďarsko; termín: 2014)

- **Opatrenie – „Budovanie kapacít miestnych orgánov pre záležitosti týkajúce sa životného prostredia“.** Miestne orgány sú v prvom rade zodpovedné za realizovanie záležitostí týkajúcich sa životného prostredia, napr. nakladanie s odpadom alebo manažment chránených území. Často im chýbajú znalosti a kapacity na rozvoj projektov v oblasti životného prostredia. V rámci tohto opatrenia by sa miestnym orgánom poskytovalo vzdelávanie, zriadila by sa skupina odborníkov, ktorá by regiónom a mestám pomáhala pri riešení problémov, a vytvorili by sa siete na výmenu osvedčených postupov.

---

⁶⁸ Mali by sa nájsť synergie s projektom „Dunajská pokladnica: deti a mládež si užívajú najmedzinárodnejšiu rieku na svete, ktorý vypracoval spolok Naturschutz Bayern e.V.

C) ROZVÍJANIE PROSPERITY V PODUNAJSKÉJ OBLASTI

ROZVÍJANIE PROSPERITY V PODUNAJSKEJ OBLASTI

Tento pilier je zameraný na inovácie, informačnú spoločnosť, konkurencieschopnosť podnikov, vzdelávanie, trh práce a marginalizované komunity. Celkovým cieľom je zlepšiť prosperitu podunajskej oblasti. Možno to dosiahnuť prostredníctvom lepšej spolupráce, aby sa odstránili výrazné rozdiely, ktoré v tomto regióne prevládajú v mnohých oblastiach, na ktoré sa vzťahujú tieto opatrenia. Táto spolupráca môže zahŕňať zlepšenia právnych predpisov, výmenu skúseností a realizáciu spoločných projektov.

Zameraná bude na tri prioritné oblasti: 1) rozvíjať znalostnú spoločnosť prostredníctvom výskumu, vzdelávania a informačných technológií, 2) podporovať konkurencieschopnosť podnikov a 3) investovať do ľudí a zručností (vzdelávanie a odborná príprava, trh práce a marginalizované komunity).

Tento pilier významne podporuje stratégiu Európa 2020:

1. Prispieva k inteligentnému rastu, keďže posilňuje všetky tri oblasti tohto cieľa: inováciu zlepšením rámcových podmienok na transformáciu nápadov do obchodovateľných výrobkov alebo služieb, vzdelávanie zlepšovaním ľudského kapitálu v tejto oblasti a digitálnu spoločnosť zlepšovaním prístupu k internetu a dostupnosti elektronického obsahu.
2. Prispieva k udržateľnému rastu, inováciám a nové technológie prispievajú k boju proti zmene klímy, k zvyšovaniu energetickej účinnosti a obmedzovaniu znečistenia z dopravy. Okrem toho prioritná oblasť týkajúca sa konkurencieschopnosti podnikov zlepší podnikateľské prostredie, najmä pre malé a stredné podniky (MSP).
3. Prispieva k inkluzívnemu rastu, lebo posilňuje ľudský kapitál prostredníctvom vzdelávania a odbornej prípravy. Doplnené to bude zlepšením fungovania makroregionálneho trhu práce. Kládne tiež dôraz na boj proti chudobe, najmä proti marginalizovaným komunitám.

Tieto prioritné oblasti je potrebné posudzovať spolu s inými oblasťami politiky. Stratégia podporuje integrovaný prístup. Napríklad zvyšovanie konkurencieschopnosti podnikov má pozitívny vplyv na ekonomiku a trh práce, musí však byť v rovnováhe vo vzťahu k atraktivnosti miest a regiónov, kvalite života občanov a životného prostredia. Všetky tieto vplyvy nemožno posudzovať samostatne, ale musia sa riešiť celkovo s cieľom dosiahnuť čo najudržateľnejšie riešenie.

Príklady financovania vzťahujúceho sa na oblasť

Výdavky vyčlenené zo štrukturálnych fondov⁶⁹ v rokoch 2007 – 2013⁷⁰

Výskum, inovácie, podnikanie 13,9 mld. EUR

Inovácie v podnikoch	5,1 mld. EUR
Infraštruktúra VTR	2,6 mld. EUR
Transfer technológií	1,4 mld. EUR
Aktivity VTR vo výskumných strediskách	0,9 mld. EUR
Iné	3,9 mld. EUR

Informačná spoločnosť 3,6 mld. EUR

Služby a aplikácie	1,8 mld. EUR
Technológie a infraštruktúra	1,4 mld. EUR
Iné	0,4 mld. EUR

Ľudský kapitál 13,0 mld. EUR

Prispôsobivosť pracovníkov	3,0 mld. EUR
Prístup k zamestnaniu	3,4 mld. EUR
Vzdelávanie a systémy vzdelávania	3,5 mld. EUR
Celoživotné vzdelávanie	1,6 mld. EUR
Iné	1,5 mld. EUR

Inklúzia 7,6 mld. EUR

Sociálne začlenenie	1,6 mld. EUR
Zdravotnícka infraštruktúra	2,2 mld. EUR
Vzdelávacia infraštruktúra	1,8 mld. EUR
Iné	2,0 mld. EUR

Iné zdroje financovania

K tomuto pilieru prispievajú ďalšie programy EÚ, najmä: 7. rámcový program pre výskum, nástroj predvstupovej pomoci (IPA) – vnútroštátna, cezhraničná spolupráca a programy pre viaceré prijímajúce krajiny, niektoré programy nástroja európskeho susedstva a partnerstva (ENPI) (napr. regionálne programy alebo programy cezhraničnej spolupráce), Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV), Európsky fond pre rybné hospodárstvo (EFRH) a program pre konkurencieschopnosť a inovácie. Dôležité projekty sa financujú aj prostredníctvom národných, regionálnych a miestnych politík. Okrem toho značné finančné prostriedky sa už poskytujú na veľký počet projektov prostredníctvom pôžičiek a/alebo spolufinancovania z rôznych medzinárodných a bilaterálnych finančných inštitúcií, ako napr. Európskej investičnej banky (EIB), Európskej banky pre obnovu a rozvoj (EBOR), Svetovej banky, Rozvojovej banky Rady Európy (RBRE) alebo iných úverových inštitúcií.

Najnovšie sa v prospech krajín západného Balkánu vyvíja ďalšie úsilie na lepšiu koordináciu a kombináciu nástrojov pre granty a pôžičky prostredníctvom investičného rámca pre západný

⁶⁹ Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR) vrátane cezhraničnej spolupráce, Kohézny fond a Európsky sociálny fond pre členské štáty. Nástroj predvstupovej pomoci a nástroj európskeho susedstva a partnerstva (ENPI) nie sú zahrnuté.

⁷⁰ Využívanie štrukturálnych fondov však závisí od konkrétnych operačných programov vypracovaných a dohodnutých na začiatku programového obdobia 2007 – 2013 v úzkej spolupráci medzi Európskou komisiou a jednotlivými členskými štátmi/regiónmi. Tieto fondy by mali poskytnúť možnosti financovania konkrétnych opatrení/projektov v závislosti od priorit a opatrení/aktivít uvedených v príslušných operačných programoch.

Balkán⁷¹ (WBIF). Podobný nástroj ako WBIF, investičný nástroj susedskej politiky, funguje pre Moldavskú republiku a Ukrajinu.

---

⁷¹ Investičný rámec pre západný Balkán (WBIF) je nástroj na kombináciu grantov a pôžičiek pre kandidátske krajiny a potenciálne kandidátske krajiny.

7) ROZVÍJAŤ ZNALOSTNÚ SPOLOČNOSŤ PROSTREDNÍTVOM VÝSKUMU, VZDELÁVANIA A INFORMAČNÝCH TECHNOLOGIÍ

Predstavenie problematiky

Schopnosť spoločnosti vytvárať a využívať znalosti je rozhodujúcim faktorom pre pokrok a rast. Spoločnosť založená na znalostiach potrebuje konkurencieschopný výskum a vzdelávanie, infraštruktúru, inštitúcie podporujúce a umožňujúce inovácie a vysoko výkonné informačné a komunikačné technológie. Tieto rámcové podmienky sa v rámci podunajského regiónu výrazne líšia, ale celkovo zostávajú pod úrovňou EÚ-27. V tomto prípade by sa Európsky sociálny fond (ESF) mohol vo väčšej miere využívať na podporu opatrení a projektov.

V správe o pokroku v oblasti európskych inovácií sú niektoré krajiny v oblasti klasifikované ako „inovační lídri“, zatiaľ čo iné len ako „dobiehajúci inovátori“. V oblasti terciárneho vzdelávania a kvalitného a konkurencieschopného postavenia v globalizovanom prostredí vzdelávania možno pozorovať podobné rozdiely. Zo štúdií o mobilite výskumných pracovníkov (študentov, absolventov a vysokoškolských učiteľov) vyplýva, že krajiny juhovýchodnej Európy sú v nevýhode v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ, a to najmä v oblasti medzinárodnej mobility v oblasti výskumu, ako aj pokiaľ ide o schopnosť pritiahnúť bilaterálnu spoluprácu v oblasti výskumu a vývoja. Napriek tomu, že táto oblasť je taká rozmanitá, je previazaná je aj dlhodobými a intenzívnymi obchodnými vzťahmi a spoločným historickým a politickým vývojom, čo poskytuje dobrý základ pre spoluprácu.

K podpore rastu v podunajskej oblasti môže prispieť najmä využívanie informačných a komunikačných technológií. Existuje možnosť rýchlej modernizácie pomocou najmodernejšej technológie a obídenním medzistupňov. Verejný a súkromný sektor by sa mohol rýchlo rozvíjať, aby mohol poskytovať efektívnejšie a účinnejšie služby, napríklad prostredníctvom takých služieb, ako napríklad elektronická verejná správa, elektronické podnikanie, elektronické vzdelávanie a elektronické zdravotníctvo alebo prostredníctvom inteligentného komodálneho používania dopravnej infraštruktúry podporovaného technológiami, ako napr. systémy riečnej informačnej služby alebo elektronická nákladná doprava. Medzi podnikmi, vysokými školami, správou a občanmi by mohlo dochádzať k oveľa lepšej výmene informácií a poznatkov. V stratégii Európa 2020 sa táto skutočnosť uznáva, a preto sa v nej zdôrazňuje význam úplného využívania informačných a komunikačných technológií⁷² na zabezpečenie, aby sa inovatívne nápady mohli premietnuť do nových produktov a služieb, ktoré prispievajú k rastu, kvalitným pracovným miestam a pomáhajú riešiť európske a globálne spoločenské problémy. Zdravé a aktívne starnutie Európska komisia vybrala ako prvú úlohu, ktorá sa bude riešiť v rámci Európskeho partnerstva v oblasti inovácie zavedeného oznámením o Únii inovácií 6. októbra 2010⁷³. Skutočnosťou však je, že ukazovatele týkajúce sa informačných a komunikačných technológií, napr. prístupu k internetu v domácnostiach alebo rozšírenia širokopásmového pripojenia, vykazujú nízke hodnoty

⁷² Účasť občanov a podnikov na informačnej spoločnosti závisí od ľahkej dostupnosti informačných a komunikačných technológií. Ľudia potrebujú mať prístup k počítačom, dobrému pripojeniu k internetu a elektronickému obsahu/elektronickým službám. V rámci stratégie EÚ 2020 EÚ stanovila tieto ciele: 1) do roku 2013 by každý mal mať prístup k širokopásmovému pripojeniu, 2) do roku 2020 by každý mal mať prístup k vysokorýchlostnému internetu (> 30Mbps) a 3) > 50 % európskych domácností by si malo predplatiť pripojenie k internetu > 100 Mbps.

⁷³ http://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/innovation-union-communication_en.pdf#view=fit&pagemode=none

v prípade určitých častí podunajskej oblasti, čo poukazuje na potrebu investícií a spolupráce v tejto oblasti.⁷⁴

Špecifiká podunajskej oblasti

Vzhľadom na polarizáciu v rámci podunajskej oblasti v súvislosti s inováciami a informačnými a komunikačnými technológiami by sa mali podporovať mechanizmy rozširovania, ako aj cieľená podpora výskumnej infraštruktúry. Mala by sa podporiť excelentnosť vo výskume a vývoji, spolupráca medzi poskytovateľmi znalostí, podnikmi a verejným sektorom a rozvíjať by sa mali stimuly pre rozsiahlejšiu spoluprácu. Na podnietenie výskumu a rozvoja v regióne a zúročenie prínosov Európskeho výskumného priestoru v plnej miere je potrebná lepšia koordinácia národných a regionálnych finančných prostriedkov. Využívať by sa mali existujúce dvojstranné dohody a zlepšiť by sa mali prostredníctvom mnohostrannej koordinácie. Takáto spolupráca by mohla byť riadená buď na základe geografickej blízkosti, alebo prostredníctvom oblastí excelentnosti. Spolupráca by mala byť založená na už existujúcich štruktúrach, napr. Podunajská rektorská konferencia⁷⁵, a malo by sa pri nej čerpať zo skúseností získaných subregiónmi, ako napr. výskumný program SEE-ERA net plus⁷⁶.

Opatrenia

Navrhované opatrenia v tomto dokumente sú v súlade s viacerými piliermi Digitálnej agendy pre Európu, najmä s piliermi č. 4: „Rýchly a ultrarýchly prístup k internetu“ č. 5 „Výskum a inovácie“, č. 6 „Digitálna gramotnosť, digitálne zručnosti a začleňovanie osôb“ a č. 7 „Výhody pre spoločnosť EÚ vyplývajúce z IKT“.

➤ **Opatrenie – „Spolupracovať v krajinách podunajskej oblasti na realizácii hlavnej iniciatívy stratégie Európa 2020 „Inovácia v Únii“⁷⁷“** a napokon monitorovať proces plnenia cieľov stratégie Európa 2020 so zreteľom na výskum a vývoj, inovácie, podnikanie a vzdelávanie.

⇒ *Príklad projektu – „Vytvoriť mechanizmus partnerského hodnotenia regionálnych stratégií v oblasti inteligentnej špecializácie“⁷⁸ na posilnenie regionálnej spolupráce a zabránenie duplicity a roztrieštenosti politického úsilia a finančných zdrojov. Na tomto hodnotení by sa mohli zúčastniť odborníci z inštitúcií v oblasti výskumu a vývoja/vzdelávacích inštitúcií a tvorcovia politik zo správnych orgánov podunajskej oblasti. Otázkou „kritického množstva“, jeden z hlavných bodov inteligentnej špecializácie, možno*

⁷⁴ V roku 2009 malo prístup k internetu 65 % domácností v Európskej únii (merané ako percentuálny podiel celkového počtu obyvateľov), avšak v podunajskej oblasti bol tento podiel oveľa nižší (napr. 30 % v Bulharsku a Rumunsku). Pokiaľ ide o širokopásmové pripojenie, zatiaľ čo v EÚ percentuálny podiel rozšírenia pevného širokopásmového pripojenia bol 23 % (počet pevných liniek širokopásmového pripojenia na 100 obyvateľov vrátane domácností a podnikov), v krajinách podunajskej oblasti bol oveľa nižší (napr. v Bulharsku a na Slovensku 11 % a v Rumunsku 12 %).

⁷⁵ Podunajská rektorská konferencia (pozostáva z 51 členských inštitúcií z 13 krajín, ktorým však chýbajú spoločné zdroje, finančné aj inštitucionálne).

⁷⁶ SEE-ERA-net plus je projekt vytvárania sietí zameraný na integráciu členských štátov EÚ a krajín juhovýchodnej Európy v rámci európskeho výskumného priestoru spájaním výskumných aktivít v rámci existujúcich národných, dvojstranných a regionálnych programov výskumu a technologického rozvoja. (<http://plus.see-era.net/start.html>)

⁷⁷ „Únia inovácií“ – premena nápadov na zamestnanosť, ekologický rast a sociálny rozvoj (<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/1288&format=HTML&aged=0&language=SK&guiLanguage=sk>).

⁷⁸ Oznámenie Európskej komisie o príspevku regionálnej politiky k inteligentnému rastu v rámci stratégie Európa 2020 (http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/smart_growth/comm2010_553_sk.pdf).

v prípade potreby hodnotiť na úrovni podunajskej oblasti. (Vedenie: navrhne Spoločné výskumné stredisko)

➤ **Opatrenie – „Lepšie koordinovať národné, regionálne a európske finančné prostriedky na podporu excelentnosti vo výskume a vývoji, vo výskumných oblastiach špecifických pre podunajskú oblasť“.** Inovačné politiky, nástroje a finančné programy by mali podporovať excelentnosť a inteligentnú špecializáciu, t.j. mali by byť zamerané na hlavné výzvy podunajskej oblasti a rozvíjať kľúčové výskumné silné stránky v oblastiach dôležitých pre dlhodobý rozvoj konkurencieschopnosti tejto oblasti. Existujúce národné, regionálne a európske programy by sa mali čo najlepšie využívať, napr. programy štrukturálnych fondov, fondy rozvoja vidieka, 7. rámcový program výskumu a vývoja, program pre konkurencieschopnosť a inovácie a strategický plán pre energetické technológie. Potrebné je koordinovať iniciatívy v kandidátskych krajinách a potenciálnych kandidátskych krajinách.

⇒ **Príklad projektu – „Zriadiť Dunajský výskumný priestor prostredníctvom koordinácie finančných prostriedkov“.** V rámci projektu sa budú čerpať prostriedky z existujúcich národných a regionálnych výskumných fondov na zriadenie Dunajského výskumného priestoru. Ako dobrý príklad budú slúžiť už existujúce iniciatívy, napr. SEE-ERA- net plus. V rámci projektu sa spoločne identifikujú oblasti výskumu⁷⁹ osobitného významu pre podunajskú oblasť a pripraví výzvy na predkladanie projektov. Okrem toho sa v rámci projektu určia regionálne centrá excelentnosti. Osobitný dôraz sa bude klásť na zvýšenie inštitucionálnej kapacity a výskumnej kapacity potenciálnych výskumných partnerov v členských štátoch a nečlenských štátoch. Práce budú nadväzovať na už existujúce iniciatívy a inštitúcie a budú ich čo najlepšie využívať.⁸⁰ (Vedenie: navrhne GR pre výskum, Maďarsko)

➤ **Opatrenie – „Posilniť kapacity výskumnej infraštruktúry“.** Cieľom je modernizovať regionálne inovačné systémy v celej oblasti, posilniť kapacity výskumnej infraštruktúry a lepšie prepojiť existujúce vedecké základy, aby sa zlepšili podmienky pre inovácie. Ak konkurencieschopná výskumná infraštruktúra chýba, mala by sa vybudovať nová infraštruktúra. Ako základ by sa mali použiť existujúce programy EÚ a národné programy a iniciatívy v podunajskej oblasti.

⇒ **Príklad projektu – „Vybudovať spoločné medzinárodné výskumné centrá pre moderné štúdie“.** Centrá budú priťahovať vedcov svetovej úrovne a poskytnú výskumné infraštruktúry v oblastiach, kde chýbajú. Pilotný projekt, ktorý navrhlo Rumunsko, sa týka výskumného centra zameraného na výskumné témy súvisiace s Dunajom. (Vedenie: Rumunsko)

➤ **Opatrenie – „Posilniť spoluprácu medzi vysokými školami a výskumnými zariadeniami a zvýšiť úroveň výsledkov výskumu a vzdelávania zameraním sa na jedinečné vlastnosti“.** Univerzity a výskumné ústavy v podunajskej oblasti by sa mali zapojiť do rozsiahlejšej spolupráce v jednotlivých oblastiach, ako napr. analýza existujúcich vzdelávacích

---

⁷⁹ K oblastiam zásadného výskumného záujmu v podunajskej oblasti by mohli okrem iného patriť riešenia udržateľnej dopravy, prevencia rizík a riadenie rizík, voda, zmena klímy, lesné hospodárstvo alebo environmentálne efektívna energia a energie z obnoviteľných zdrojov, zelené technológie alebo IKT.

⁸⁰ Existujúce aktivity 7. rámcového programu, napr. ERA-WIDE, riadiaca platforma západobalkánskych krajín (WBC), štipendiá Marie Curie, IRSES alebo servisné centrá Euraxess. Aktivity by mali vychádzať z programov na budovanie kapacít, ako napr. „Regióny znalostí a Výskumný potenciál“, a s nimi súvisiacich sietí klastrov (zoskupení), napr. „Iniciatíva potravinový klaster“. Iniciatívy v rámci nástroja predvstupovej pomoci na posilnenie výskumných kapacít v kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách by sa v prípade potreby mali využívať.

a výskumných programov v oblasti a rozvoj spoločných programov spoločného záujmu, programy mobility pre študentov a výskumných pracovníkov, spoločné výskumné projekty, výmeny osvedčených postupov (napr. pri realizácii bolonského procesu) alebo vývoj inovačných vzdelávacích programov pre nové cieľové skupiny pre vysoké školy (napr. programy celoživotného vzdelávania pre starších občanov). Budúca spolupráca by mala stavať na existujúcich programoch, napr. programoch EÚ Erasmus a Erasmus Mundus, Leonardo da Vinci a programe Jean Monnet a čo najlepšie využívať existujúce štruktúry, ako je Podunajská rektorská konferencia.⁸¹

⇒ *Príklad projektu – „Podporovať výmenu študentov a vedcov v podunajskej oblasti“.* V rámci projektu BAYHOST⁸² sa podporuje, identifikuje a koordinuje výmena študentov a vedcov v krajinách strednej, východnej a juhovýchodnej Európy prostredníctvom štipendijných programov a projektov. Okrem toho Dunajské fórum centra BAYHOST je zamerané na výmenu informácií medzi službami kariérneho poradenstva v krajinách podunajskej oblasti, výmenu osvedčených postupov a úspešných príkladov. (Vedenie: Bavorsko)

⇒ *Príklad projektu – „Zdôrazniť špecifiká podunajskej oblasti v učebných osnovách vysokoškolských programov“.* Pilotný projekt navrhuje Andrassyho univerzita v Budapešti.⁸³ Osobitná pridaná hodnota môže spočívať v príprave spoločných študijných programov s ďalšími vysokými školami v podunajskej oblasti týkajúcich sa tém s osobitným významom pre podunajskú oblasť. Mali by sa využívať programy EÚ, ako napr. TEMPUS alebo Jean Monnet. (Vedenie: Andrassyho univerzita, Budapešť)

➤ **Opatrenie – „Rozvíjať a realizovať stratégie na zlepšenie poskytovania a využívania informačných a komunikačných technológií v podunajskej oblasti“.** Osobitný dôraz by sa mal klásť na zlepšenie pokrytia a rozšírenia širokopásmového pripojenia vo vidieckych oblastiach. Niektoré skupiny spoločnosti obzvlášť naliehavo potrebujú ciele politiky IKT, napr. skupiny s nízkou úrovňou porozumenia, skupiny vylúčené z prístupu alebo iné skupiny s konkrétnymi vzdelávacími potrebami. Vzhľadom na to, že viac ako 30 % Európanov nepoužíva internet vôbec, alebo nie pravidelne, digitálna gramotnosť je hlavnou prioritou v stratégii Európa 2020 a v Európskej digitálnej agende.⁸⁴

⇒ *Príklad projektu – „Nadviazať na existujúce projekty na podporu informačnej spoločnosti v zaostávajúcich alebo vo vidieckych oblastiach“⁸⁵.* Tento projekt by bolo možné uskutočniť podnietením zainteresovaných strán v podunajskej oblasti, aby sa pripojili k projektom EÚ⁸⁶.

---

⁸¹ Príklad existujúcich inštitúcií a iniciatív: Dunajská rektorská konferencia spája vysoké školy v podunajskej oblasti (www.drc.org), Rektorská konferencia alpsko-jadranských univerzít, Regionálna sieť pre strednú a juhovýchodnú Európu Asociácie európskych vysokých škôl pre vedy o živej prírode (ICA – CASE) alebo Salzburská skupina.

⁸² BAYHOST je skratka Bavorského univerzitného centra pre strednú, východnú a juhovýchodnej Európu.

⁸³ Na Andrassyho univerzite v Budapešti s nemeckým vyučovacím jazykom sa nachádza Dunajský inštitút (www.andrassyuni.hu).

⁸⁴ Najmä vylúčené skupiny, na ktoré je potrebné sa zamerať, zahŕňajú osoby s nízkymi príjmami, nízkym vzdelaním, staršie osoby, osoby so zdravotným postihnutím, marginalizovaných mladých ľudí, migrantov a ďalšie skupiny, ako napr. Rómov.

⁸⁵ V rámci programu CADSES (INTERREG IIB) boli financované dva významné projekty v tejto oblasti: TELEACCESS (zriadenie telecentier na podporu prístupu k informačnej spoločnosti vo vidieckych oblastiach) a EMBRACE (sieť MSP, ktoré poskytujú nástroje pre svojich členov, napr. zariadenia elektronického obchodu).

⁸⁶ Najmä v programe Konkurencieschopnosť a inovácie sa predpokladá možnosť, že sa k existujúcemu projektu pripoja partneri.

⇒ *Príklad projektu – „Nadviazať na existujúce projekty na podporu informačnej spoločnosti pre MSP⁸⁷“.* Tento projekt by bolo možné uskutočniť podnietením zainteresovaných strán v podunajskej oblasti, aby sa pripojili k existujúcim projektom EÚ⁸⁸.

⇒ *Príklad projektu – „Poskytovať vzdelávanie založené na IKT pre širokú verejnosť, najmä pre prioritné cieľové skupiny, ako osoby s nízkymi príjmami, staršie osoby alebo osoby so zdravotným postihnutím“.* Ako príklad by mohli slúžiť miesta verejného prístupu k internetu v rámci e-Hungary, ktoré vymedzujú rámec pre niekoľko projektov. Spomedzi iných programov v rámci programu e-Consultants sa poskytujú vzdelávacie školenia v oblasti IKT a podporujú sa tak digitálne kompetencie širokej verejnosti. (Vedenie: Maďarsko)

➤ **Opatrenie – „Vypracovať internetové stratégie“.** Tieto stratégie by sa zaoberali takými otázkami, ako napr. dostupnosť pripojenia k internetu, sloboda prejavu na internete a ochrana kritických infraštruktúr.

➤ **Opatrenie – „Využívať elektronický obsah a elektronické služby s cieľom zlepšiť účinnosť a efektívnosť verejných a súkromných služieb“.** Informačné a komunikačné technológie vo všeobecnosti a konkrétnejšie elektronická verejná správa, elektronické vzdelávanie, elektronická kultúra, elektronické zdravotníctvo, elektronické podnikanie a digitálna integrácia zamerané na aktívne a zdravé starnutie a samostatný život môžu prispieť k tomu, že verejné služby budú rýchlejšie, efektívnejšie a účinnejšie a dostupnejšie, čím sa ušetrí zdroje na strane poskytovateľa aj užívateľa. Dôraz sa musí klásť na dostupnosť technickej infraštruktúry, napr. širokopásmových a technických zariadení, na budovanie kapacít a výmenu osvedčených postupov v oblasti navrhovania a zavádzania elektronického obsahu, napríklad prostredníctvom kompetenčných centier informačných a komunikačných technológií na národnej a regionálnej úrovni. Čo najlepšie by sa mali využívať fondy EÚ (štrukturálne fondy alebo balík EÚ na oživenie⁸⁹, Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka). V rozptýlených odľahlých regiónoch by sa mohla využívať najmä satelitná komunikácia, a to vďaka projektu „Galileo Advanced Innovation Services (GAINS)“⁹⁰. Lepšie synergie by mali byť medzi budovaním energetických, dopravných a telekomunikačných sietí, aby sa mohli znížiť náklady na širokopásmové zariadenia.

⇒ *Príklad projektu – „Zvýšiť úroveň používania elektronických podpisov/elektronickej identifikácie na účely elektronického obchodu a elektronickej správy“ v spolupráci s orgánmi v podunajskej oblasti v súlade s akčným plánom z novembra 2008*

---

⁸⁷ V rámci programu CADSES (INTERREG IIIB) boli financované dva významné projekty v tejto oblasti: EMBRACE (sieť MSP poskytuje svojim členom nástroje, napr. zariadenia elektronického obchodu) a ELISA (platforma elektronického vzdelávania pre MSP). Program pre konkurencieschopnosť a inovácie na podporu IKT (CIP-ICT) podporuje projekt RFID-ROI-SME, ktorého cieľom je zvýšiť informovanosť európskych MSP o potenciáli rádiových frekvencií identifikácie na podporu ich integrácie do globálnej hospodárskej súťaže pri súčasnom zvýšení ich produktivity.

⁸⁸ Najmä v programe Konkurencieschopnosť a inovácie, PROGRESS a LLL sa predpokladá možnosť, že sa k existujúcemu projektu pripoja partneri.

⁸⁹ EÚ v rámci balíka na oživenie vyhradila čiastku približne 360 mil. EUR na rozvoj širokopásmových komunikácií vo vidieckych oblastiach (pre EÚ-27). Tento balík je zameraný na zvýšenie širokopásmového pokrytia na 100 % v celej únii do roku 2010 alebo najneskôr do roku 2013.

⁹⁰ „Galileo Advanced Innovation Services (GAINS)“ (Moderné inovačné služby programu Galileo) je projekt (spolufinancovaný v rámci 7. rámcového programu EÚ pre výskum), ktorý je zameraný na zavedenie „inovačnej diaľnice“ ako bezproblémového procesu koordinovaného používania inovačných služieb programu Galileo následnými užívateľmi v troch hlavných fázach: uznanie nápadu, vývoj produktov a služieb a zakladanie nových podnikov.

pre elektronické podpisy a elektronické overovanie⁹¹. Projekt je zameraný aj na zabezpečenie, aby aplikácie pre elektronický podpis a overovanie boli interoperabilné cez hranice na základe rozsiahleho pilotného projektu STORK, kde sú mnohé regióny členských štátov partnermi⁹². Mal by umožniť nákladovo efektívne a účelnejšie konanie pri poskytovaní verejných služieb v celom regióne. Skúsenosti z projektu S.A.F.E. by mohli byť užitočné, najmä so zreteľom na fázu zavádzania.⁹³ (Vedenie: navrhne Slovinsko)

⇒ Príklad projektu – „**Podporovať dostupnosť služieb elektronickej verejnej správy v celej oblasti**“. Tieto služby môžu fungovať ako katalyzátor pre rozvoj celého regiónu prostredníctvom napríklad projektov zameraných na podporu a uľahčenie cezhraničného elektronického verejného obstarávania, ako napr. projektu PEPPOL (celoeurópske elektronické verejné obstarávanie).⁹⁴ Celkovú víziu v prípade tohto projektu možno získať prostredníctvom ministerskej deklarácie o elektronickej verejnej správe⁹⁵ a budúceho akčného plánu EÚ pre elektronickú verejnú správu. (Vedenie: navrhne Slovinsko, Bádensko-Württembergsko)

⇒ Príklad projektu – „**Podporovať dostupnosť služieb elektronickeho zdravotníctva v celej oblasti**“. Podunajská oblasť by sa mala zamerať na opakovanie a rozširovanie predbežných výsledkov projektu Large Scale Pilot project epSOS⁹⁶ zameraného na vývoj, testovanie a validovanie interoperability výkazov stavu pacientov a elektronického lekárskeho predpisu cez hranice štátov, ako aj na výsledky projektu Netc@rds⁹⁷ zameraného na uľahčenie prístupu k úhrade neplánovaných služieb zdravotnej starostlivosti využitých v zahraničí. Prispelo by to k zaisteniu bezpečnosti pacientov, zvýšeniu efektivity zdravotnej starostlivosti a podpore ekonomiky. Toto opatrenie bude obzvlášť dôležité z dôvodu, že podunajská oblasť je charakteristická vysokou úrovňou cestovného ruchu a vysokou úrovňou mobility občanov v tejto oblasti. (Vedenie: navrhne GR pre informačnú spoločnosť)

➤ **Opatrenie – „Podporovať vznik inovatívnych myšlienok pre produkty a služby a ich rozsiahlu validáciu v oblasti informačnej spoločnosti pomocou konceptu Living Labs**“. Podniky, univerzity a orgány verejnej správy prostredníctvom Living Labs spoločne vyvíjajú nové produkty a zapájajú zákazníkov/užívateľov vo veľmi skorých štádiách vrátane návrhu. Otvorenosť novému výskumu a vývoju na trhu v rámci prístupu orientovaného na verejnosť a ľudí by sa spočiatku mala zamerať na časti podunajskej oblasti s podobnými potrebami a charakteristikami a neskôr použiť v prípade potreby vo väčšej miere.

⇒ Príklad projektu – „**Podporiť inovácie a podnikateľský úspech na nových trhoch**“. Cieľom projektu je podnietiť a podporovať rozvoj rozsiahlejšej kultúry inovácií na nových trhoch a pre nové trhy vrátane iniciatív na podnietenie vytvorenia nových trhov, šírenie nových technológií, zlepšenie ochrany duševného vlastníctva a noriem a posudzovania vplyvu nových legislatívnych alebo regulačných návrhov na inovácie.

---

⁹¹ KOM(2008) 798, 28.11.2008.

⁹² www.eid-stork.eu

⁹³ S.A.F.E. - Secure Access to Federated E-Justice/E-Government (Bezpečný prístup k spolkevnej elektronickej justícii/elektronickej verejnej správe)

⁹⁴ www.peppol.eu

⁹⁵ november 2009, <http://www.egov2009.se/wp-content/uploads/Ministerial-Declaration-on-eGovernment.pdf>

⁹⁶ www.epsos.eu

⁹⁷ www.netcards-project.com

8) PODPOROVAŤ KONKURENCIESCHOPNOSŤ PODNIKOV VRÁTANE ROZVOJA ZOSKUPENÍ

Predstavenie problematiky

V tomto makroregióne možno nájsť niektoré špičkové regióny v Európe, iné však značne zaostávajú. Najvyspelejšie regióny vykazujú silné a dobre zavedené systémy na podporu inovácií, zatiaľ čo inštitúcie a rámcové podmienky v iných regiónoch chýbajú, boli zriadené alebo zreformované len nedávno. Poľnohospodárske, vidiecke a tradičné podniky majú silnú základňu a silné zastúpenie pripravené využívať modernizáciu v technologickej a organizačnej oblasti. Na plné využitie rastového potenciálu podunajskej oblasti a na podporu konkurencieschopnosti odvetví je potrebné zlepšiť a väčšmi zosúladiť rámcové podmienky. Existuje veľa možností, ako to možno dosiahnuť.

Pre rôzne sektory je potrebné vytvoriť dlhodobé nadnárodné siete spolupráce medzi inštitúciami podporujúcimi inovácie a podnikanie a využívať aj možnosti v rámci Európskeho výskumného priestoru (ERA). Podporovať by sa mal rozvoj zoskupení (klastrov) a centier excelentnosti a mala by sa umožniť cezhraničná spolupráca a spolupráca medzi sektormi. Mali by sa vytvoriť väzby na politiku v oblasti vzdelávania a výskumu. V oblasti prebiehajú štúdie mapovania zoskupení (klastrov) v regióne a mali by sa využívať prostredníctvom európskych iniciatív, na ktoré by mali nadväzovať.⁹⁸ V celej oblasti by sa mali zlepšiť podmienky pre podniky, najmä MSP, inštitucionálne kapacity agentúr na podporu podnikania a priemyselných združení.

Podunajský región má veľký potenciál, aj pokiaľ ide o posun smerom k dokončeniu jednotného trhu. V dôsledku nedávnych procesov rozšírenia EÚ stále pretrvávajú nedostatky v implementácii, najmä v súvislosti so sektorom služieb, daňovou súťažou a migračným tokom. Existujúce obchodné väzby medzi podnikmi v podunajskej oblasti však naznačujú veľký potenciál pre budúci rast a hospodársku integráciu, ak sa podarí odstrániť prekážky pre podnikanie vo viacerých štátoch a zjednodušiť existujúce pravidlá.⁹⁹ Okrem toho v podunajskej oblasti je potrebné odstrániť prekážky v doprave (ktoré bránia regionálnej a ešte viac medzinárodnej mobilite a obchodu).

Špecifiká podunajskej oblasti

V prípade podunajskej oblasti pozostávajúcej z rozličných krajín a s inovačnými prostrediami, ktoré sú na odlišnej úrovni vyspelosti, je dôležité posilňovať nadnárodnú spoluprácu. Uskutočňovať sa musí na politickej i obchodnej úrovni, čím sa dosiahne lepšia regionálna súdržnosť a udržateľný hospodársky rast. Najvyššia pridaná hodnota sa dosiahne, ak sa uprednostnia tie sektory, v ktorých podunajská oblasť v súčasnosti vykazuje silné stránky.

Opatrenia

- **Opatrenie – „Podporovať spoluprácu a výmenu poznatkov medzi MSP, akademickou obcou a verejným sektorom v oblastiach pôsobnosti v podunajskej oblasti“.** Toto možno dosiahnuť prostredníctvom rozvoja zoskupení (klastrov), výstavbou nových a využívaním existujúcich technologických parkov a prepojením existujúcich sietí. Spolupráca by sa mala podporiť v oblastiach, v ktorých má podunajská oblasť špecifické poznatky. V rámci spolupráce

⁹⁸ Stredisko pre monitorovanie klastrov (European Cluster Observatory), sieť CEE-ClusterNetwork pre strednú a východnú Európu, Európska skupina pre klastrovú politiku.

⁹⁹ Prehľad výsledkov inovácie 2009/sociálno-ekonomická analýza stratégie EÚ pre podunajskú oblasť.

a výmeny poznatkov týkajúcich sa stratégií v oblasti inteligentnej špecializácie by sa výber špecializácií mohol riadiť tak, aby boli v súlade s perspektívami rozvoja celej podunajskej oblasti¹⁰⁰. Dôraz by sa mal klásť najmä na opatrenia na podporu internacionalizácie MSP a na uľahčenie interdisciplinárnej spolupráce. Ako základ, z ktorého možno vychádzať, sa môžu využiť existujúce iniciatívy ako Európske observatórium klastrov (European Cluster Observatory), Európska iniciatíva excelentnosti klastrov (European Cluster Excellence Initiative), Sieť pre vedu a priemysel (Science and Industry Network), sieť CEE-ClusterNetwork alebo projekt ACCESS.

⇒ **Príklad projektu – „Vypracovať program podunajskej oblasti pre klastre a siete MSP“.** Cieľom je podporiť rozvoj klastrov a nadnárodnej spolupráce klastrov vrátane inováčných systémov a sietí MSP s cieľom posilniť hospodársky rast. Prvý krok v rámci projektu by mal spočívať v zavedení podporných nástrojov Európskej iniciatívy excelentnosti klastrov¹⁰¹ do podunajskej oblasti, ako napr. systém vzdelávania pre klastrové organizácie, ukazovatele kvality a systém referenčného porovnávania týkajúci sa riadenia klastrov a elektronická Európska platforma pre spoluprácu klastrov¹⁰². Po druhé, projekt by mal podporovať spoluprácu klastrov a spoločné budovanie značky klastra v rámci podunajskej oblasti. Na tento účel možno v rámci projektu využiť Klub manažérov európskych klastrov (European Cluster Managers' Club) zriadením decentralizovanej platformy v podunajskej oblasti. (Vedenie: GR pre podnikanie a priemysel)

⇒ **Príklad projektu – „Umožniť transfer kreatívnych poznatkov v podunajskej oblasti“.** Toto možno dosiahnuť výstavbou nových dizajnerských stredísk, vrátane remeselného dizajnerstva, ktorých cieľom je podporiť miestne alebo regionálne odvetvia vo všetkých sektoroch v oblasti vývoja nových výrobkov a služieb. Okrem toho by sa mohli zvážiť nové formy podpory inovácií, ako napr. inováčné poukazy, ktoré umožnia transfer poznatkov z kreatívnych služieb do tradičných podnikov. (Vedenie: GR pre podnikanie a priemysel)

⇒ **Príklad projektu – „Podporovať inováciu služieb v podunajskej oblasti“.** Projekt má štyri hlavné ciele: a) zhromažďovať kvalitné štatistické údaje z krajín podunajskej oblasti na analýzu súčasného stavu a potenciálu inovácií v službách náročných na vedomosti, b) určiť rozsah a ciele pre nadnárodnú spoluprácu medzi klastrami pôsobiacimi v pododvetviach služieb, ako napr. IKT, tvorivých odvetviach a sektore kultúry všeobecne, v oblasti ekologických/zelených inovácií, odvetviach mobility, cestovnom ruchu, doprave a energetike, c) zosúladiť národné a regionálne financovanie v malom rozsahu na inováčné projekty v rámci spolupráce, d) zlepšiť rámcové podmienky potrebné na podporu spolupráce klastrov v oblasti služieb trvalo udržateľným spôsobom, ako aj uľahčiť internacionalizáciu podnikov poskytujúcich služby s vysokým rastom. Táto práca bude spojená s príslušnými existujúcimi iniciatívami, napr. projekt EÚ INNO-Net financovaný v rámci iniciatívy PRO INNO Europe na obdobie rokov 2009 – 2012. (Vedenie: GR pre priemysel a podnikanie)

⇒ **Príklad projektu – „Lepšie využívať umenie, dedičstvo a kultúrne bohatstvo oblasti prostredníctvom rozvoja silných stránok v oblasti výtvarného umenia, kultúry, zábavy a cestovného ruchu“.** Pokiaľ je to možné, tento projekt by mal byť zameraný na existujúce

---

¹⁰⁰ Stratégie inteligentnej špecializácie zamerané na maximalizáciu účinkov programov regionálnej politiky pri plnení cieľov stanovených v stratégii Európa 2020, ako je uvedené v oznámení Komisie „Príspevkov regionálnej politiky k inteligentnému rastu v rámci stratégie Európa 2020“.
(http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/smart_growth/comm2010_553_sk.pdf)

¹⁰¹ Viac informácií sa uvádza na www.cluster-excellence.eu.

¹⁰² Viac informácií sa uvádza na www.cluster-excellence.eu/collaboration.

iniciatívy na miestnej úrovni a na úrovni EÚ a mal by podporovať ich vzájomnú spoluprácu. Veľký potenciál zvýšenej spolupráce možno nájsť napríklad v mediálnych odvetviach (TV, rádio, filmy), na festivaloch, v populárnej hudbe a športe.

- ⇒ *Príklad projektu – „Zriadiť sieť podunajskej oblasti pre inovatívne environmentálne technológie“ s cieľom podporiť rozvoj atraktívnej konkurencieschopnej a trvalo udržateľnej infraštruktúry v podunajskej oblasti. V rámci siete sa vytvoria väzby medzi podnikmi, výskumnými pracoviskami, regionálnymi a miestnymi orgánmi a jej cieľom bude zavádzanie inovatívnych environmentálnych technológií do podunajskej oblasti, ako napr. najmodernejšie zariadenia na spracovanie odpadov a čistenie odpadových vôd, inovatívne energetické systémy (v prvom rade energia z obnoviteľných zdrojov a s vysokou účinnosťou) a technológie čistenia vzduchu a vody. Existujúca spolupráca v podunajskej oblasti by mohla byť začlenená a tvorila by súčasť siete podunajskej oblasti. (Vedenie: Nemecko/Bádensko- Württembergsko)*
- ⇒ *Príklad projektu – „Podporovať zavádzanie ekologicky účinných výrobných procesov v MSP“. V rámci projektu „actclean“ sa MSP podporujú pri zlepšovaní ich výsledkov v oblasti životného prostredia, znižovaní nákladov a zvyšovaní predaja prostredníctvom poradenstva, nadviazovania kontaktov a výmeny poznatkov. Podporovaním environmentálnych technológií a systémov riadenia pomocou prepojenia ponuky a dopytu sa MSP poskytne technologické a manažérske know-how na jednej strane a umožní sa uvádzanie na trh už existujúcich riešení na strane druhej. (Vedenie: Federálna agentúra pre životné prostredie a Spolkové ministerstvo pre životné prostredie, Nemecko)*
- *Opatrenie – „Zlepšiť podporu podnikania na posilnenie kapacít MSP na spoluprácu a obchod“. V rámci spolupráce by sa mali vytvoriť väzby medzi príslušnými agentúrami na podporu podnikania, klastrovými organizáciami, obchodnými komorami a priemyselnými združeniami v podunajskej oblasti s cieľom rozvíjať služby na podporu podnikania vzťahujúce sa na cezhraničnú spoluprácu v oblasti výskumu a vývoja, obchodu a internacionalizácie.¹⁰³ Kľúčovým prvkom spolupráce by malo byť posilnenie inštitucionálnej kapacity zainteresovaných agentúr na podporu podnikania prostredníctvom cielenej podpory a výmeny skúseností a osvedčených postupov. Čo najlepšie by sa mali využívať existujúce fóra a inštitúcie, ako napr. Európska sieť podnikov alebo už zavedené siete obchodných komôr, napr. Dunajská asociácia obchodných komôr. Ak je to možné a vhodné, mala by sa posúdiť špecifická situácia MSP v kandidátskych krajinách z hľadiska financovania.*
- ⇒ *Príklad projektu – „Organizovať každoročné obchodné fóra združujúce podniky, vlády, regionálne organizácie a akademickú obec podunajskej oblasti“. Cieľom je posilniť spoluprácu a obchodné príležitosti pre MSP v podunajskej oblasti v rámci súkromného sektora, ale aj s akademickou obcou a verejným sektorom na stimuláciu rastu, inovácií a konkurencieschopnosti v tejto oblasti. Existujúce iniciatívy, z ktorých možno vychádzať, zahŕňajú iniciatívy týkajúce sa obchodných komôr, Stredoeurópsku iniciatívu, Európsku sieť podnikov alebo Viedenské ekonomické fórum. V prípade potreby by sa mohli vymieňať osvedčené postupy napr. s Baltským rozvojovým fórom. (Vedenie: Rakúska obchodná komora, IEDC-Bled School of Management)*
- ⇒ *Príklad projektu – „Posilniť podnikateľov a MSP v podunajskej oblasti“. V rámci tohto projektu sa komplexne rozvíjajú možnosti a výzvy pre MSP v oblasti podnikania a výskumu v podunajskej oblasti. Koordinuje sa činnosť obchodných komôr, priemyselné združenia,*

---

¹⁰³ Tieto služby by sa mohli vzťahovať na informácie a poradenstvo týkajúce sa právnych predpisov EÚ, jazykové vzdelávanie, poradenské služby pre spoluprácu v oblasti výskumu a vývoja, spoločné pracovné cesty v podunajskej oblasti, stretnutia v rámci spolupráce/siete.

klastrové organizácie a vládne agentúry s cieľom identifikovať špecifické potreby sektorov zaznamenávajúcich (potenciálny) rast alebo sektorov s kľúčovými spôsobilosťami.¹⁰⁴ Identifikujú a realizujú sa najmä inovatívne prístupy k prenášaniam poznatkov z univerzít a výskumných ústavov do podnikov, najmä MSP.¹⁰⁵ V rámci projektu sa čo najlepším spôsobom využívajú existujúce iniciatívy, napr. Juhovýchodné európske centrum podnikateľského vzdelávania – SEECCEL¹⁰⁶.

- **Opatrenie – „Podporovať podniky prostredníctvom vysoko výkonných vzdelávacích a kvalifikačných programov“.** Nedostatok kvalifikovaných pracovníkov a vysoká nezamestnanosť nekvalifikovaných pracovníkov v podunajskej oblasti má negatívny vplyv na konkurencieschopnosť podnikov, čo možno riešiť zlepšením kvalifikačných programov podunajských krajín a tým zvýšiť celkové kvalifikačné úrovne a možnosti pracovných síl. Vďaka užšej spolupráci príslušných inštitúcií na trhu práce a obchodných komôr by sa existujúce osvedčené postupy mohli vymieňať, a tým by sa mohol podporiť „Európsky kvalifikačný rámec“. Pre podniky, ktoré sa zameriavajú na zvýšenie úrovne schopností a produktivity svojich zamestnancov, by sa mali pripraviť podporné nástroje. Existujúce orgány a inštitúcie v oblasti by sa mali v plnej miere využívať.¹⁰⁷

⇒ *Príklad projektu – „Pripraviť spolu s podnikmi spoločné programy pre odborné vzdelávanie a prípravu“ s cieľom zvýšiť efektivitu vzdelávania a kvalifikačných programov v regióne. V rámci toho by sa mohli spojiť súkromný sektor, verejná správa v oblasti vzdelávania a trhu práce a občianska spoločnosť, napr. obchodné komory, aby pripravili a koordinovali odborné a jazykové vzdelávacie programy, koordinovali učebné osnovy a výmenu hosťujúcich prednášajúcich a študentov. Okrem toho by sa mala analyzovať potreba nových pilotných vzdelávacích centier. Ako príklad sa navrhuje vytvorenie centra pre odborné vzdelávanie v elektrotechnickom priemysle v Bratislave. (Vedenie: Slovensko, Dunajská asociácia obchodných komôr)*

- **Opatrenie – „Na prvé miesto klásť dôraz na účinné vykonávanie opatrení stanovených v rámci iniciatívy „Small Business Act“ pre Európu¹⁰⁸“.** Malo by sa vylepšiť zjednodušenie administratívnych postupov pre začatie podnikania, na získanie živnostenských oprávnení, alebo vyhlásenie konkurzu. Dôraz by mal klásť aj na zabezpečenie prístupu MSP ku kapitálu podporovaním existujúcich a v prípade potreby zavádzaním nových a inovatívnych finančných nástrojov pre podunajskú oblasť, najmä pre začínajúce podniky.¹⁰⁹ Existujúce finančné nástroje EÚ by sa mali využívať čo najefektívnejšie, aby sa zabezpečilo financovanie MSP v prípade zložitých trhových podmienok.¹¹⁰ Mali by sa vymieňať a realizovať príklady osvedčených

¹⁰⁴ K takýmto oblastiam so silnými stránkami patrí strojárstvo, mechatronika, ekologická energetika, environmentálne technológie, mobilita ohľaduplná k životnému prostrediu, technológie v oblasti výroby plastov, materiálová technológia, zdravotníctvo, vedy o živej prírode, IKT, odvetvie tvorivej činnosti, potravinárstvo a biotechnológie.

¹⁰⁵ Čo najlepšie by sa mali využívať existujúce inštitúcie a siete, napr. Southeast Europe Management Forum Bled – Kopaonik.

¹⁰⁶ Čo sa týka tretích krajín, krajinám západného Balkánu by sa mala umožniť koordinácia s Európskou nadáciou pre odborné vzdelávanie, iniciatívami OECD a iniciatívou Regionálna konkurencieschopnosť.

¹⁰⁷ Malo by sa vyvíjať úsilie v oblasti koordinácie s Európskou nadáciou pre odborné vzdelávanie, ktorá prispieva k rozvoju systémov vzdelávania a odbornej prípravy v partnerských krajinách EÚ.

¹⁰⁸ Iniciatíva „Small Business Act“ pre Európu: <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/small-business-act/>.

¹⁰⁹ Príkladom by mohli byť cezhraničné fondy rizikového kapitálu, cezhraničné systémy záruk alebo cezhraničné fondy na poskytovanie malých grantov, ktoré pri investovaní do MSP alebo pri poskytovaní záruk za ich úvery umožňujú úspory z rozsahu a sortimentu.

¹¹⁰ K existujúcim programom EÚ s možnosťou riešiť financovanie MSP patria okrem iných: program pre konkurencieschopnosť a inováciu (CIP), rámcové programy, štrukturálne fondy, iniciatíva JASMINE,

postupov týkajúcich sa jednotných kontaktných miest. V rámci pomoci MSP, ktoré chcú začať obchodovať na západnom Balkáne, by sa mali využívať existujúce centrá na podporu podnikania v regióne, ich vzájomná spolupráca by sa mala posilniť a služby rozšíriť.

- **Opatrenie – „Zlepšiť konkurencieschopnosť vidieckych oblastí, a to najmä v sektore poľnohospodárstva“** uľahčením vidieckeho podnikania, podporovaním inovácií a spolupráce v odvetví poľnohospodárstva a podporovaním diverzifikácie vidieckych hospodárstiev vrátane využívania odvetví mobility. Možno to dosiahnuť prostredníctvom odbornej prípravy a vzdelávacích programov, posilnením spolupráce v oblasti výroby, distribúcie a marketingu, napríklad prostredníctvom klastrov a na základe spoločného rozvoja a zavádzania osvedčených postupov v oblasti kvality poľnohospodárskych produktov. Podporovať by sa mala vzájomná výmena osvedčených postupov medzi príslušnými orgánmi, prevádzkovateľmi potravinárskych podnikov a poľnohospodármi v rámci celého potravinového reťazca a malo by sa vyvinúť úsilie na nadviazanie úzkej spolupráce s Európskym úradom pre bezpečnosť potravín. V tejto súvislosti by členské štáty a tretie krajiny mali čo najlepším spôsobom využívať iniciatívu v oblasti vzdelávania „Lepšia odborná príprava pre bezpečnejšie potraviny“.¹¹¹ V plnej miere by sa mali využívať vzťahy medzi mestom a vidiekom a potenciál IT na umožnenie premiestnenia predtým prevažne mestských podnikov, pracovných miest a aktivít. V plnej miere by sa malo využívať dostupné financovanie z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka prostredníctvom národných podporných programov a nadnárodnej spolupráce (prístup Leader).

⇒ *Príklad projektu – „Podporovať rozvoj oblastí rybolovu zapojením rybárskych miestnych akčných skupín (FLAGS)“ na podporu diverzifikácie ekonomických aktivít a vytvárania nových pracovných príležitostí v oblastiach rybného hospodárstva. Skupiny FLAGS sú tripartitné partnerské štruktúry (hospodársky subjekt, miestne orgány a občianska spoločnosť), ktoré zahŕňajú vidiecke i malé mestské komunity s vysokým percentuálnym podielom hospodárskych aktivít súvisiacich s rybným hospodárstvom. Postihnuté sú obmedzenou dostupnosťou rybolovných zdrojov, znečistením vody alebo obmedzenou ekonomickou efektívnosťou takýchto hospodárskych činností. Finančné prostriedky z Európskeho fondu pre rybné hospodárstvo sú dostupné na realizáciu integrovaného udržateľného miestneho rozvoja v rybolovných oblastiach zameraných na zhodnotenie umeleckého a kultúrneho dedičstva, podporu inovácií, diverzifikáciu hospodárskych činností, najmä (ekologického) cestovného ruchu, tradičných remesiel a zvyšovanie pridanej hodnoty produktov rybolovu zároveň s ochranou prirodzených biotopov.*

- **Opatrenie – „Odstrániť bariéry a prekážky pre ľudí a podniky spôsobené hranicami – Súvislá Európa pre prít'azlivú podunajskú oblasť“**¹¹². Osobitná pozornosť je potrebná v prípade pretrvávania nedostatkov v realizácii jednotného trhu, napr. týkajúcich sa služieb, daňovej súťaže a migračných tokov. Pri aktivitách by sa malo vychádzať zo zavedených nástrojov, napr. centrá SOLVIT, ktoré občanom a podnikom môžu pomôcť pri uplatňovaní ich práv v EÚ na pohyb a podnikanie v zahraničí. V prípade potreby by sa pozornosť mala venovať aj fyzickej infraštruktúre s cieľom uľahčiť voľný pohyb tovaru a osôb.

Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka a programy IPA pre viacerých príjemcov. Okrem toho by sa mala propagovať „praktická príručka“ pre potenciálnych príjemcov z programu CIP a rámcových programov: http://cordis.europa.eu/eu-funding-guide/home_en.html.

¹¹¹ Program „Lepšia odborná príprava pre bezpečnejšie potraviny“: http://ec.europa.eu/food/training_strategy/index_en.htm.

¹¹² K tomuto opatreniu by okrem toho mohli prispieť iniciatívy na začlenenie kandidátskych krajín a potenciálnych kandidátskych krajín do jednotného európskeho trhu. Krajiny Stredoeurópskej dohody o voľnom obchode (CEFTA) zameranej na tieto otázky medzi kandidátskymi a potenciálnymi kandidátskymi krajinami môžu zväziť svoj príspevok k tomuto opatreniu.

- **Opatrenie – „Zlepšiť rámcové podmienky pre MSP v oblastiach, kde chýba konkurencieschopná infraštruktúra“.** Toto opatrenie možno realizovať výstavbou priemyselných a technologických parkov spojených alebo združených v sieti, ako aj pomocou dopravy, logistiky a výstavných centier. Osobitná pozornosť by sa mala zamerať na vidiecke a pohraničné oblasti, kde konkurencieschopná infraštruktúra pre MSP býva často málo rozvinutá alebo chýba.

9) INVESTOVAŤ DO ĽUDÍ A ZRUČNOSTÍ

Predstavenie problematiky

Investovaním do ľudí a čo najlepším využívaním svojho ľudského kapitálu podunajská oblasť môže dosahovať pokrok a rast inteligentným a inkluzívnym spôsobom. Aby sa dalo dospieť k inkluzívnemu rastu založenému na vedomostiach, treba občanov podporiť prostredníctvom vysokých úrovní zamestnanosti, investícií do zručností, boja proti chudobe a modernizácie trhov práce, vzdelávania a sociálnej ochrany.

Podunajská oblasť na základe čo najlepšieho využívania svojho ľudského kapitálu môže rozvíjať viaceré príležitosti, musí sa však zamerať aj na určité výzvy¹¹³. Obyvatelia podunajskej oblasti sú mladší než je priemer EÚ-27, aj keď celkový počet obyvateľov začal klesať v dôsledku negatívnej bilancie pôrodov. Ukazovatele predčasného ukončenia školskej dochádzky sú v podunajskej oblasti podstatne lepšie ako v EÚ-27, a to napriek skutočnosti, že podiel obyvateľstva s vysokoškolským vzdelaním je nižší. Nezamestnanosť v podunajskej oblasti je menej výrazná, ale zamestnaných je menej ľudí a podiely zamestnanosti v tradičných odvetviach, ako napr. poľnohospodárstvo, sú stále vysoké. Na trhu práce si pozornosť vyžaduje mobilita pracovníkov. To znamená reálne umožniť ľuďom pracovať v blízkosti miesta, kde žijú a prijímať dobre informované rozhodnutia o mobilite, z ktorej majú všetci prospech. Lepšie možnosti pre život a prácu v blízkosti rodiny a miesta narodenia si vyžadujú lepšie miestne pracovné príležitosti, dôležité je tiež, aby oblasť netrpela odlivom mozgov a s tým spojenými stratami návratnosti investícií do zručností. Otázky mobility sa vynárajú najmä vo vzťahu k právnym a administratívnym faktorom súvisiacim so sociálnym zabezpečením a uznávaním kvalifikácií. Okrem nepriamych prekážok súvisiacich s ubytovaním, jazykom, zamestnaním partnerov a manželských partnerov a „psychologických“ prekážok je potrebné riešiť najmä otázky týkajúce sa návratu do krajiny pôvodu a nedostatočného uznávania mobility. Migračné toky za prácou sledujú model východ-západ v dôsledku značných rozdielov v príjmoch v podunajskej oblasti, čo vedie v niektorých častiach k odlivu mozgov a v iných k nadmernej ponuke. Otvorenie nemeckého a rakúskeho trhu práce tiež môže prispieť k posilneniu tohto vývoja v Českej republike, na Slovensku, v Maďarsku a Slovinsku. Mobilita výskumných pracovníkov a študentov, a teda vedomostí, je vo väčšine podunajskej oblasti nižšia než v iných častiach Európy a vyžaduje si osobitnú pozornosť.¹¹⁴

Na plné využitie potenciálu pracovných síl a boj proti chudobe je tiež potrebné, aby trh práce podunajskej oblasti bol inkluzívnejší. Pokiaľ ide o rovnaké príležitosti pre mužov a ženy, nerovnosti sú v horných častiach oblasti výraznejšie ako v dolných. Všeobecná miera zamestnanosti žien a mužov je nižšia než v EÚ-27. Okrem toho zdravé obyvateľstvo je kritickým faktorom trvalo udržateľného hospodárskeho rozvoja a pokiaľ ide o zdravotný stav, v oblasti stále panujú značné rozdiely. Asi jedna tretina obyvateľov EÚ ohrozená chudobou žije v tejto oblasti, mnoho z nich pochádza z marginalizovaných skupín vrátane 80 % Rómov v Európe. Okrem chudoby sú rómske komunity postihnuté najmä sociálnym a ekonomickým vylúčením,

¹¹³ Zdroje: Eurostat, Prehľad výsledkov inovácie v Európe (2009), GR pre vzdelávanie a kultúru, sociálno-ekonomická analýza.

¹¹⁴ Nízka úroveň mobility prichádzajúcich študentov vo veľkých častiach regiónu okrem Rakúska a Nemecka, vysoká úroveň mobility odchádzajúcich v Bulharsku, na Slovensku, v Chorvátsku, Nemecku a Rakúsku. (EUROSTAT a GR pre vzdelávanie a kultúru).

priestorovou segregáciou a podradnými životnými podmienkami. Zatiaľ čo ich inklúzia sa mnohokrát rieši len z hľadiska diskriminácie, rovnako dôležité sú sociálno-ekonomické aspekty a environmentálne dôsledky nevhodných životných podmienok a infraštruktúry. Nedostatočné riešenie záležitostí týkajúcich sa desiatich miliónov Rómov v tejto oblasti má dôsledky pre celú EÚ.

Špecifiká podunajskej oblasti

Táto analýza si vyžaduje opatrenia v celom rade oblastí s dôrazom na väčšiu súdržnosť. Politiky v oblasti vzdelávania, trhu práce, integrácie, výskumu a inovácií by sa mali navzájom posilňovať. Pozornosť by sa mala venovať budovaniu kapacít na všetkých úrovniach, či už individuálnej, organizačnej, regionálnej, národnej alebo makroregionálnej. K tomu by mal patriť rozvoj kľúčových kompetencií a organizačných schopností, podpora inovačných partnerstiev a riadenia v regionálnom/národnom kontexte. Na zlepšovanie výsledkov na základe spoločných európskych kritérií v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy je potrebné zvýšiť spoločné úsilie.

Potrebná je užšia spolupráca inštitúcií trhu práce týkajúca sa politík, opatrení a výmeny informácií. Na podporu vzájomnej výmeny zamestnancov, výskumných pracovníkov, študentov a odborníkov a obmedzenie jednosmerných migračných tokov je potrebné posilniť spoluprácu medzi subjektmi v oblasti primárneho, sekundárneho a terciárneho vzdelávania a urýchliť vzájomné uznávanie profesií a diplomov. Osobitná pridaná hodnota spočíva vo väčšej účasti krajín západného Balkánu a ďalších tretích krajín v oblasti na existujúcich programoch a štruktúrach spolupráce. Ako základ by mohla slúžiť existujúca spolupráca medzi členskými štátmi a tretími krajinami.

V podunajskej oblasti je tiež veľa priestoru na spoluprácu v boji proti sociálnemu a ekonomickému vylúčeniu marginalizovaných komunit, najmä Rómov. Potrebné je ciele financovanie. Takisto je potrebná spoločná príprava politík založená na osvedčených medzinárodných postupoch. Opatrenia musia byť jasné a efektívne. Na úrovni správy je v oblasti bežných intervencií v regiónoch a mestách často potrebné viac zdôrazňovať ľudské práva. Miestne, regionálne a národné orgány zohrávajú kľúčovú úlohu pri ich každodennom uplatňovaní. Ako už bolo uvedené, osobitnú pozornosť je potrebné venovať situácii rómskych komunit¹¹⁵. Veľmi dôležité sú projekty, v rámci ktorých sa otvárajú hranice komunity a ktoré združujú Rómov a ľudí z iných komunit.

Opatrenia

- **Opatrenie – „Zlepšiť výsledky vzdelávacích systémov prostredníctvom užšej spolupráce vzdelávacích inštitúcií, systémov a politík“.** Zvyšovanie účinnosti, inovácií a dobrého riadenia v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy je zásadnou otázkou vzhľadom na výzvy globalizácie, demografické zmeny, rýchly technologický vývoj a rastúci tlak na verejné rozpočty. Toto by sa dalo dosiahnuť predovšetkým výmenou osvedčených postupov jednotlivých systémov vzdelávania a odbornej prípravy prostredníctvom medzinárodnej spolupráce, spoločnou prípravou programov a materiálov, podporou výskumu týkajúceho sa ekonomiky vzdelávania, partnerského učenia a budovania kapacít, t. j. pre politiku a postupy založené na dôkazoch a uľahčenie procesu nadobúdania poznatkov z politík, formulovanie

---

¹¹⁵ Desať základných zásad pre začleňovanie Rómov bolo stanovených v záveroch Rady EÚ pre zamestnanosť, sociálnu politiku, zdravie a ochranu spotrebiteľa z 8. júna 2009. Niektoré z nich sa použili ako základ na zmenu a doplnenie nariadenia o EFRR v súvislosti s bývaním. Zmena a doplnenie umožnia jednoznačne, aj keď nie výlučne, investovať do nového bývania alebo rekonštrukcie existujúcich budov v mestských aj vidieckych oblastiach, ak sú súčasťou integrovaného prístupu – koordinujúceho politiky v oblasti vzdelávania, bývania, zamestnanosti a zdravotníctva. Potrebné je tiež rozvíjať väzby a posilniť opatrenia prijaté v rámci Dekády začleňovania rómskej populácie (2005 – 2015).

stratégie a politické opatrenia. Osobitná pridaná hodnota spočíva v zapojení tretích krajín a čo najlepšom využívaní už existujúcich programov a štruktúr spolupráce.¹¹⁶

⇒ *Príklad projektu – „Podporovať udržateľné reformy v oblasti vzdelávania v podunajskej oblasti“. Platformy spolupráce pre udržateľné reformy v oblasti vzdelávania môžu prispieť k zlepšeniu výsledkov v oblasti vzdelávania a zlepšeniu kvality vzdelávacích systémov v podunajskej oblasti. K dobre fungujúcim platformám patrí CECE¹¹⁷, ktorá je zameraná na vzájomné učenie sa, rozvoj kapacít a spoločných projektov medzi členskými štátmi EÚ v regióne a ERI SEE¹¹⁸, ktorá je zameraná najmä na budovanie kapacít a transfer know-how medzi členskými štátmi EÚ a nečlenskými štátmi a pôsobí ako rozhranie pre vývoj v príslušných iniciatív EÚ v oblasti vzdelávania na európskej a medzinárodnej úrovni. Oba projekty zohľadňujú strategický rámec európskej spolupráce v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy („ET 2020“)¹¹⁹. (Vedenie: navrhne rakúske spolkové ministerstvo školstva, umenia a kultúry)*

⇒ *Príklad projektu – „Posilniť siete škôl v podunajskej oblasti“. Akadémia stredoeurópskych škôl (ACES)¹²⁰ si kladie za cieľ podporiť vytvorenie stredoeurópskej siete škôl v súčasných pätnástich partnerských krajinách. Cieľom je podporovať dialóg medzi mladými ľuďmi a spoluprácu medzi nimi a vytvoriť udržateľnú sieť spoločných znalostí, vzájomného učenia sa a inovácií. Osvedčené postupy by sa mali vymieňať s ďalšími existujúcimi medzinárodnými partnerstvami medzi školami, ako napr. projekt PASCH¹²¹. (Vedenie: navrhne rakúske spolkové ministerstvo školstva, umenia a kultúry)*

➤ **Opatrenia – „Podporovať spoluprácu medzi hlavnými zainteresovanými stranami v oblasti politik trhu práce, vzdelávania a výskumu v záujme rozvoja učiacich sa regiónov a prostredí“.** Na zvýšenie inovačných kapacít pracovnej sily v podunajskej oblasti je potrebné ďalej rozvíjať nové formy partnerstiev a spoluprácu medzi hlavnými zainteresovanými stranami (trh práce, vzdelávanie a odborná príprava, výskum a zamestnávateľia). Zamestnávateľia (súkromní, verejní a dobrovoľní) zohrávajú významnú úlohu pri zisťovaní, aké vedomosti, zručnosti a kompetencie sú potrebné v pracovnom živote. Na zvýšenie zamestnateľnosti a podnikateľského potenciálu všetkých učiacich sa by sa ďalej mala rozvíjať komunikácia a aktívna spolupráca medzi vzdelávacími inštitúciami na jednej strane a zamestnávateľmi na strane druhej.

⇒ *Príklad projektu – „Posilniť trh práce podunajskej oblasti v kontexte pracovného trhu EÚ“. Aj keď vnútroštátne pracovné trhy v podunajskej oblasti podliehajú rozličným rámcovým podmienkam, ekonomické väzby a migrácia pracovníkov začali „zmazávať“ hranice medzi štátmi a trhmi. Cieľom tohto projektu je nadviazať na existujúce dvojstranné projekty spolupráce a rozšíriť ich na podunajskú oblasť. V rámci toho by sa mal klásť dôraz na vzájomné uznávanie povolaní a kvalifikácií, ako aj na ciele politiky na trhu*

---

¹¹⁶ Hlavným cieľom je posilniť európsky priestor vzdelávania (EAE), a tak prispieť k úspechu a udržateľnosti procesu integrácie EÚ. Potrebné je zohľadniť a sledovať konkrétne potreby krajín a požiadavky európskeho priestoru vzdelávania podľa pracovného programu EÚ „Vzdelávanie a odborná príprava 2020“. Práce by mali nadväzovať na už existujúce projekty dvojstrannej spolupráce a mnohostrannú iniciatívu.

¹¹⁷ Central European Cooperation in Education (Stredoeurópska spolupráca vo vzdelávaní): www.bmukk.gv.at/europa/bibildung/cece.xml.

¹¹⁸ The Education Reform Initiative of South Eastern Europe (Iniciatíva pre reformu v oblasti vzdelávania v juhovýchodnej Európe): www.erisee.org.

¹¹⁹ ET 2020 http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc36_en.htm

¹²⁰ <http://www.aces.or.at/start.asp?ID=120245&b=829>

¹²¹ <http://www.pasch-net.de/deindex.htm>

práce (ženy, mládež, dlhodobo nezamestnaní, menšiny a pod.), a tak posilniť trh práce v podunajskej oblasti.

⇒ *Príklad projektu – „Pripraviť spoločnú štatistiku trhu práce podunajskej oblasti“.* Aby sa mohol vytvoriť základ pre spoločné stratégie trhu práce, projekt sa zameriava na prípravu kvalitných štatistických údajov o trhu práce v podunajskej oblasti vrátane údajov o konkrétnych požiadavkách trhu práce, tokoch pracovných síl, hnacích silách a prekážkach pre nadnárodnú pracovnú mobilitu, rozdieloch v pracovných podmienkach, disponibilnom príjme a systémoch sociálneho zabezpečenia. Osobitná pridaná hodnota spočíva v zahrnutí štátov, ktoré nie sú členmi EÚ, do tejto spolupráce. Na rozvoj spolupráce na makroregionálnej úrovni by sa mali použiť existujúce dvojstranné projekty spolupráce.

➤ **Opatrenie – „Podporovať tvorivosť a podnikavosť“.** Nevyhnutným predpokladom pre podnikanie, najmä pre MSP, a teda aj pre konkurencieschopnosť Európy je vedieť sa preorientovať na podnikanie a tvorivú činnosť. Dalo by sa to dosiahnuť prostredníctvom zavádzania inovatívnych vyučovacích metód na podporu tvorivosti a podnikavosti na všetkých úrovniach vzdelávania, a to podporovaním medzikultúrneho dialógu alebo prostredníctvom jazykového vzdelávania, využívania jazykovej a kultúrnej rozmanitosti v podunajskej oblasti. Osobitná pozornosť by sa mala venovať vidieckym oblastiam a rozvoju alternatívnych možností zamestnania a diverzifikácie hospodárstva pre ľudí zamestnaných v tradičných odvetviach, kde ešte prebieha reštrukturalizácia, ako napr. poľnohospodárstvo.

➤ **Opatrenie – „Podporiť mobilitu pracovníkov, výskumných pracovníkov a študentov na základe implementácie európskeho kvalifikačného rámca“.** Krajiny v podunajskej oblasti budú koordinovať rozvoj národných kvalifikačných rámcov. Osobitná pridaná hodnota spočíva v podpore štátov, ktoré nie sú členmi EÚ, pri príprave ich národných kvalifikačných rámcov.¹²²

⇒ *Príklad projektu – „Posilniť kapacity hlavných zainteresovaných strán v oblasti vzdelávania, vedy a výskumu“.* Projekt Program mobility na budovanie kapacít v rámci regionálnej spolupráce v oblasti vzdelávania, vedy a výskumu¹²³ je zameraný na posilnenie príslušných kapacít prostredníctvom partnerského vzdelávania a výmeny odborných znalostí a know-how v rámci ministerstiev zodpovedných za vzdelávanie, vedu a výskum pri riadení regionálnych a medzinárodných aktivít a programov v príslušných odvetviach. Projekt ako opatrenie na posilnenie postavenia zainteresovaných strán prispieva k posilneniu udržateľných regionálnych partnerstiev a pozostáva z krátkodobých stáží v kľúčových inštitúciách a sieťach v oblasti spolupráce rozvoja ľudského kapitálu. (Vedenie: navrhne rakúske spolkové ministerstvo školstva, umenia a kultúry)

➤ **Opatrenie – „Spoločne analyzovať nedostatky v implementácii politík celoživotného vzdelávania a vo výmene osvedčených postupov pri ich implementácii“.** Preukázalo sa, že pre rozvoj znalostných spoločností sú prvoradé komplexné stratégie celoživotného vzdelávania a ich vykonávanie. Zásadnou výzvou zostáva pripravovať ich tak, aby boli účinné a aby sa zvýšil ich vplyv na jednotlivých študentov. Na vykonávanie týchto politík je nevyhnuté vybudovať inštitucionálne kapacity orgánov celoživotného vzdelávania.

➤ **Opatrenie – „Zlepšiť medzisektorovú koordináciu politík na riešenie demografických a migračných výziev“.** Malo by sa vyvinúť zvýšené úsilie na zistenie súčasného stavu, hnacích síl migrácie a demografických zmien a ich dôsledkoch a vytvoriť tak základ pre posilnenú

---

¹²² Do koordinácie by bolo potrebné zapojiť Európsku nadáciu pre odborné vzdelávanie.

¹²³ http://www.taskforcehumancapital.info/fileadmin/documents/TF_Mobility_Programme_2010.pdf.

spoluprácu jednotlivých politík na všetkých úrovniach riadenia. Na zabezpečenie primeranej úrovne podpory je nevyhnutná medzisektorová koordinácia politík medzi príslušnými ministerstvami, orgánmi zodpovednými za vzdelávanie, sociálnymi službami, zdravotnými službami, orgánmi kultúrnej politiky, orgánmi pre bývanie a priestorové plánovanie, ako azylovými a imigračnými úradmi na miestnej, regionálnej a národnej úrovni, ako aj dialóg s občianskou spoločnosťou. Z priestorového hľadiska by sa mal zohľadniť vplyv migrácie vyvolaný sociálnymi, hospodárskymi a kultúrnymi zmenami a prípadné reakcie v rámci rozvoja miest a vidieka. Obzvlášť užitočná by bola spolupráca s existujúcimi organizáciami, napr. s Medzinárodnou organizáciou pre migráciu (IOM), a s ich dostupnými analýzami a odporúčaniami.

- **Opatrenie – „Bojovať proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu marginalizovaných komunít v podunajskej oblasti, najmä rómskych komunít“.** Aby sa v plnej miere mohlo využiť obyvateľstvo podunajskej oblasti, osobitnú pozornosť je potrebné venovať podpore najmä skupín ohrozených chudobou a zabezpečiť im prístup a poskytnúť im možnosti. Najzraniteľnejšie sú deti, starí ľudia, mentálne a telesne postihnutí, prisťahovalci, bezdomovci, zástupcovia marginalizovaných etnických skupín. Osobitnú pozornosť si vyžadujú rómske komunity, ktoré často žijú v obzvlášť katastrofálnych podmienkach, ktoré nemajú miesto v Európe 21. storočia. Opatrenia na zníženie počtu ľudí ohrozených chudobou sa musia pri uplatňovaní integrovaného prístupu navzájom dopĺňať¹²⁴.

⇒ *Príklad projektu – „Zlepšiť životné podmienky rómskych komunít“.* V podunajskej oblasti Rómovia často žijú v prostredí bez pitnej vody, kanalizácie, prístupu k energiám a telekomunikačným službám. Okrem týchto podmienok porovnateľných s tretím svetom čelia prírodným rizikám, aké predstavujú napríklad povodne, nestabilné podlažie alebo blízkosť nebezpečných odpadov. Projekty je potrebné zamerať na potreby týkajúce sa základnej infraštruktúry, ale aj na vytvorenie udržateľného vidieckeho živobytia, najmä pre rómske populácie, kombináciou zmierňovania chudoby a udržateľného riadenia zdrojov. Treba lepšie využívať možnosti financovania, najmä štrukturálne fondy.

⇒ *Príklad projektu – „Uskutočňovať diskusie Rómov s nerómami“* je dlhodobým záväzkom na zlepšenie situácie Rómov v európskej spoločnosti poskytnutím príležitostí Rómom mimo ich vlastných komunít v sociálnych, environmentálnych a kultúrnych projektoch. Cieľom by malo byť rozšírenie znalostí a zručností a podporovanie ich podnikateľských zručností. K tomu patrí aj zapájanie nerómov do projektov miestnych komunít týkajúcich sa Rómov, na čo nadväzuje zapájanie sa napríklad do verejného vzdelávania. Iniciatívy by mohli vychádzať z existujúcich mechanizmov – rómskej platformy EÚ a Dekády začleňovania rómskej populácie – a mohli by sa vykonávať prostredníctvom existujúcich grantových programov a v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami.

- **Opatrenie – „Realizovať opatrenia prijaté v rámci Dekády začleňovania rómskej populácie a stanoviť ďalšie opatrenia, ktoré sa majú realizovať“.** Koordinácia úsilia medzi existujúcimi iniciatívami a subjektmi, napr. Dekáda začleňovania rómskej populácie (2005 – 2015), Rómska platforma EÚ pre začleňovanie Rómov¹²⁵, sieť medzi EÚ a Rómami a mimovládne organizácie

¹²⁴ Takéto opatrenia by mohli byť zamerané najmä na odstránenie detskej chudoby zlepšením rovnosti vo vzdelávacích programoch (od raného detstva až po postgraduálne vzdelávanie), zníženie počtu osôb s predčasne ukončenou školskou dochádzkou, zabezpečenie prístupu k zdravotnej starostlivosti, podporu aktívneho začlenenia na trh práce, snahy o zabezpečenie slušného bývania pre všetkých, riešenie zadlženosti alebo zabezpečenie vzdelávacích programov pre miestnych úradníkov, pod odborným vedením, o správe v oblasti multietnických komunít.

¹²⁵ Platforma na začlenenie Rómov bola potvrdená a zaviedla sa počas predsedníctva Českej republiky v októbri 2008. Jej hlavným cieľom je vyzvať vlády a hlavné zainteresované strany, aby na zasadnutiach, ktoré sa budú

pôsobiace v tejto oblasti v podunajskej oblasti, je na zlepšenie situácie Rómov nevyhnutná. Účasť štátov, ktoré nie sú členmi EÚ, by sa mala v platforme EÚ pre začleňovanie Rómov podporovať. Aktivity platformy by mali zlepšiť koordináciu implementácie a využívania zdrojov na úrovni EÚ, ale aj medzi kandidátskymi a potenciálnymi kandidátskymi krajinami v podunajskej oblasti, čo prinesie zvýšenie vplyvu a efektívne využívanie dostupných zdrojov. Predovšetkým je potrebné využívať osvedčené postupy aj inde, uplatňovať racionálne prístupy z iných častí Európy a sveta, pokiaľ ide o chronické a napäté sociálne a kultúrne otázky. Potrebné je rozvíjať hrdosť a dôstojnosť Rómov.

---

konáť dvakrát ročne, diskutovali o začleňovaní Rómov do spoločnosti v takých oblastiach, ako sú vzdelávanie, zdravotníctvo a bývanie.

D) POSILNENIE PODUNAJSKÉJ OBLASTI

POSILNENIE PODUNAJSKEJ OBLASTI

Pilier „Posilnenie podunajskej oblasti“ je zameraný na dve prioritné oblasti: „budovanie inštitúcií a spolupráca“ a „bezpečnostné otázky“.

Opatrenia a projekty sú zamerané na posilnenie fungovania demokratických inštitúcií, verejnej správy a organizácií na ústrednej, regionálnej a miestnej úrovni s osobitným zameraním na spoluprácu v regióne. Osobitný dôraz je potrebné klásť na to, aby sa podunajská oblasť stala bezpečnejším miestom pre život. Lepšie politické, občianske a administratívne štruktúry a lepšia bezpečnosť sú zásadnými podmienkami pre inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast.

Vo väčšej miere sa musí podporovať aj aktívna a dobre organizovaná občianska spoločnosť. Väčšia účasť občianskej spoločnosti môže prispieť k zlepšeniu verejných služieb a posilneniu dôvery verejnosti k týmto službám. Prostredníctvom pravidelného dialógu umožňuje nachádzať aj spoločné riešenia problémov. Zapojenie občianskej spoločnosti do realizácie stratégie a spolupráca s občianskymi zainteresovanými stranami sú pre úspech tejto stratégie rozhodujúce.

V tejto súvislosti sa v rámci územnej súdržnosti zdôrazňuje pridaná hodnota partnerstva so silným miestnym rozmerom. Tým sa zaistí, aby sa pri príprave a realizácii politik vyžívali miestne znalosti, ktoré by napomohli ich úspešné plnenie.

K tomuto patria napríklad úvahy o zvýšení zodpovednosti a účasti na vykonávaní stratégie v parlamentoch a na regionálnej a miestnej úrovni s dôrazom na spoluprácu.

Mobilita a zvýšenie integrovanosti oblasti prinášajú tiež nebezpečenstvo tienistých stránok v súvislosti s nedostatočnou bezpečnosťou. Aby sa mohli riešiť riziká spojené s väčšou mobilitou sprevádzané rastom cezhraničného obchodu a zvyšovaním hospodárskej integrácie, potrebné je upriamiť pozornosť na bezpečnosť a spoluprácu v oblasti bezpečnostných opatrení.

Tento pilier sa preto zameriava aj na boj proti korupcii a organizovanej a závažnej trestnej činnosti, na praktickú spoluprácu v oblasti politického azylu a prevenciu nelegálneho prechodu hraníc v podunajskej oblasti. Ku konkrétnym opatreniam patrí presun od čisto informačných a strategických dohôd s krajinami k operačným zmluvám zameraným na jasné výsledky.

Tento pilier prispieva k stratégii EÚ 2020. Iba bezpečná a dobre spravovaná oblasť môže skutočne prosperovať a stať sa atraktívnym miestom na život. Na dosiahnutie cieľov stratégie je nevyhnutná koordinácia úsilia na všetkých úrovniach vládnych a mimovládnych organizácií.

Príklady financovania vzťahujúceho sa na oblasť

Výdavky vyčlenené zo štrukturálnych fondov¹²⁶ v rokoch 2007 – 2013¹²⁷

Technická pomoc 3,4 mld. EUR

Príprava, realizácia	2,5 mld. EUR
Štúdie a komunikácia	0,9 mld. EUR

Iné zdroje financovania

K tomuto pilieru prispievajú ďalšie programy EÚ, najmä: nástroj predvstupovej pomoci (IPA) – národná cezhraničná spolupráca a programy pre viaceré prijímajúce krajiny, niektoré programy nástroja európskeho susedstva a partnerstva (ENPI) (napr. regionálne programy alebo programy cezhraničnej spolupráce). Dôležité projekty sa financujú aj prostredníctvom národných, regionálnych a miestnych politik. Okrem toho značné finančné prostriedky sa už poskytujú na veľký počet projektov prostredníctvom pôžičiek a/alebo spolufinancovania z rôznych medzinárodných a bilaterálnych finančných inštitúcií, ako napr. Európskej investičnej banky (EIB), Európskej banky pre obnovu a rozvoj (EBOR), Svetovej banky, Rozvojovej banky Rady Európy (RBRE) alebo iných úverových inštitúcií.

Najnovšie sa v prospech krajín západného Balkánu vyvíja ďalšie úsilie na lepšiu koordináciu a kombináciu nástrojov pre granty a pôžičky prostredníctvom investičného rámca pre západný Balkán¹²⁸ (WBIF). Podobný nástroj ako WBIF, investičný nástroj susedskej politiky, funguje pre Moldavskú republiku a Ukrajinu.

---

¹²⁶ Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR) vrátane cezhraničnej spolupráce, Kohézny fond a Európsky sociálny fond pre členské štáty. Nástroj predvstupovej pomoci a nástroj európskeho susedstva a partnerstva (ENPI) nie sú zahrnuté.

¹²⁷ Využívanie štrukturálnych fondov však závisí od konkrétnych operačných programov vypracovaných a dohodnutých na začiatku programového obdobia 2007 – 2013 v úzkej spolupráci medzi Európskou komisiou a jednotlivými členskými štátmi/regiónmi. Tieto fondy by mali poskytnúť možnosti financovania konkrétnych opatrení/projektov v závislosti od priorít a opatrení/aktivít uvedených v príslušných operačných programoch.

¹²⁸ Investičný rámec pre západný Balkán (WBIF) je nástroj na kombináciu grantov a pôžičiek pre kandidátske krajiny a potenciálne kandidátske krajiny.

10) ZVÝŠIŤ INŠTITUCIONÁLNU KAPACITU A SPOLUPRÁCU

Predstavenie problematiky

Krajiny v podunajskej oblasti sú charakterizované rôznymi prostrediami z hľadiska právneho štátu, transparentnosti, demokracie, trhového hospodárstva a všeobecnej politickej stability. Vlády vykazujú rôzne stupne decentralizácie. Existujú rôzne finančné štruktúry, politické mandáty, politické kompetencie, územné pôsobnosti a rôzne štádiá v rámci ich vzťahu s EÚ.

Medzi krajinami sú tiež rozdiely v politickej vyjednávacej sile a inštitucionálnej kapacite medzi rôznymi úrovňami verejnej správy a inštitúciami a občianskou spoločnosťou, ako aj medzi mestskými a vidieckymi oblasťami. Inštitucionálne kapacity sú ovplyvnené rozdielmi v hospodárskej výkonnosti.

Potrebné je vyzdvihnúť význam miest v podunajskej oblasti. Na samotnom Dunaji leží viac hlavných miest ako na akejkoľvek inej rieke. Pre toto územie však nie sú dôležité len veľké mestá, ale aj veľké množstvo iných veľkých a stredne veľkých miest, menších miest a regiónov, ktoré predstavujú relatívne polycentrickú štruktúru. Vyvážená mestská a regionálna štruktúra ponúka veľký potenciál pre trvalo udržateľný rozvoj pri vhodnom využívaní posilnených regionálnych a miestnych orgánov.

Aby sa tento potenciál mohol v plnej miere využívať, treba vynaložiť úsilie na zlepšenie nadnárodných, národných, regionálnych a miestnych systémov riadenia. Toto úsilie by malo byť zamerané na administratívne kapacity a optimalizáciu postupov riadenia. V kontexte stratégie EÚ pre podunajskú oblasť by malo pomáhať pri posilňovaní spolupráce.

Spoločné výzvy v podunajskej oblasti možno najlepšie riešiť pomocou viacúrovňových štruktúr spolupráce. Viacúrovňové riadenie, ktoré bude skutočne efektívne, umožní výmenu skúseností a know-how, ktoré povedú k reálnym výsledkom. Toto je zásadný praktický aspekt cieľa územnej súdržnosti, ktorý je teraz zakotvený v Lisabonskej zmluve. Spolupráca na základe lepšieho využívania potenciálu miest a regiónov prispieva k optimalizácii riadenia a takisto k vyváženějšíemu rozvoju oblasti.

Existujúce iniciatívy a formy spolupráce sú cenným prínosom a pred vytvorením nových mechanizmov¹²⁹ by mali slúžiť ako východisko pre opatrenia. Okrem toho by sa na podporu opatrení a projektov mohol vo väčšej miere využívať Európsky sociálny fond (ESF).

Špecifiká podunajskej oblasti

Dedičstvom oblasti je hlboká politická transformácia, vrátane postkomunistickej transformácie, národný separatizmus a vznik nových štátov.

Prekonávanie politických rozdielov, ako aj zvyšovanie inštitucionálnej kapacity a mechanizmov riadenia na nadnárodnej úrovni, je preto obzvlášť dôležité. Zásadné sú dobré vzťahy so susednými krajinami. Aj keď sa prístupím alebo budúcim prístupím k EÚ situácia zlepšila, potrvá určitú dobu, pokiaľ sa zavedú nové systémy. Potrebné sú zmeny v myslení, budovanie dôvery medzi

---

¹²⁹ Napr. existujúce štruktúry riadenia v rámci spolupráce Vyšehradskej skupiny od roku 1991.

zainteresovanými stranami a zlepšovanie zručností¹³⁰. Mnohé s tým súvisiace aspekty možno najlepšie dosiahnuť spoločne pomocou transferu poznatkov a výmenou skúseností.

Platí to najmä vtedy, keď si výzvy vyžadujú cezhraničnú spoluprácu. Ako vyplýva z poslednej krízy, vzťahuje sa to aj na finančné riadenie, ktoré treba posilniť vo všetkých krajinách tohto regiónu ako súčasť úsilia v rámci celej EÚ.

Okrem toho v niektorých krajinách je občianska spoločnosť ešte pomerne krehká. Spolupráca s orgánmi a dokonca aj komunikácia je ešte stále na nízkej úrovni. Potrebne je ďalej rozvíjať schopnosti občianskej spoločnosti ovplyvňovať procesy rozhodovania, tvorbu politik a ich implementáciu, ktoré sa týkajú celej oblasti.

Jedným z prejavov týchto nedostatkov je, že v rámci regiónu kolíše schopnosť efektívne a účinne absorbovať finančné prostriedky určené na rozvoj. V praxi to znamená potrebu posilnenia a lepšej koordinácie prostredníctvom transferu know-how a iných opatrení, napr. poskytnutím pomoci na posilnenie zručností pri navrhovaní a realizácii projektov s cezhraničným dosahom.

Opatrenia

➤ ***Opatrenie – „Bojovať s problémami spojenými s inštitucionálnou kapacitou a službami v podunajskej oblasti“*** – Cieľom tohto opatrenia je zlepšiť kvalitu verejných služieb a optimalizovať mechanizmy riadenia medzinárodnej spolupráce na všetkých úrovniach vlády. Pri plnení tohto cieľa rozhodujúcu úlohu zohrávajú národné alebo medzinárodné partnerstvá jednotlivých národných, regionálnych alebo miestnych orgánov. Úloha organizácií občianskej spoločnosti v rámci budovania inštitucionálnej kapacity by sa mala posilniť. Potrebne je sústrediť sa na obmedzenie nadmernej byrokracie, zlepšenie kvality právnych predpisov a administratívnych postupov a zlepšiť treba aj postupy elektronickej verejnej správy a výmenu skúseností v oblasti veľkých infraštruktúrnych projektov spoločného záujmu. Potrebne je posilniť opatrenia proti korupcii. Príslušné aktivity by mohli byť vo forme školení a budovania kapacít na základe osvedčených postupov a know-how v oblasti efektívneho rozhodovania, požiadaviek na transparentnosť, toku informácií, konzultačných metód a aktívnej politiky plánovania. Potrebne je tiež venovať všeobecnú pozornosť finančnému inžinierstvu, finančným schémam, návrhu a realizácii reforiem verejných financií, príprave projektov, hodnoteniam vplyvu a vykonávacím opatreniam. Aktivity v rámci sietí by mali prispieť k zlepšeniu zručností, kompetencií a k motivácii zamestnancov vo verejnom sektore. Inovatívny a trvalo udržateľný rozvoj regiónov a miest a udržateľné poľnohospodárstvo by sa mali podporovať prostredníctvom spoločného učenia sa a osvedčených postupov, vrátane napr. ekologických mestských technológií. Sociálne začlenenie možno riešiť novými a lepšími prístupmi, ktoré sa budú v širšej miere spoločne využívať. V tejto súvislosti je mimoriadne dôležitá interakcia s medziregionálnymi organizáciami, ako napr. s Pracovnou skupinou podunajských krajín, so Zhromaždením európskych regiónov, s Medzinárodnou asociáciou pre výskum Dunaja, s Inštitútom regiónov Európy.

⇒ *Príklad projektu – „Rozšíriť poznatky o riadení verejných financií“* – Pre výmenu poznatkov v oblasti navrhovania a realizácie reforiem verejných financií je potrebné odborné vzdelávanie a výmena skúseností. Pre súčasné a budúce úlohy pri reformovaní riadenia verejných financií, zefektívnenie centrálného bankovníctva a prijatie medzinárodných noriem sa poskytnú usmernenia, pričom sa zapojí príslušná vzdelávacia a výskumná inštitúcia (napr. Centrum excelentnosti v oblasti financií, Lubľana, Slovinsko).

---

¹³⁰ K tomuto cieľu prispieva európsky projekt novozaloženej Regionálnej školy pre verejnú správu pre krajiny západného Balkánu v Danilovgrade (Čierna Hora). (<http://www.respaweb.eu>)

- ⇒ *Príklad projektu – „Vychádzať zo skúseností Rady ministrov kultúry juhovýchodnej Európy“ – Uznávajúc, že spoločné kultúrne hodnoty, výmena skúseností a dedičstva predstavujú jedinečný nástroj na zachovanie mieru, prosperity a harmónie v podunajskej oblasti, Albánsko, Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Čierna Hora, Chorvátsko, Rumunsko, Srbsko a Turecko spolupracujú aj v rámci Rady ministrov kultúry juhovýchodnej Európy (Rakúsko má štatút pozorovateľa)¹³¹. Toto by sa mohlo posilniť, najmä so zreteľom na jej spoločný akčný plán prijatý v apríli 2009.*
- ⇒ *Príklad projektu – „Realizovať Acta Danubiana – návrh na medzinárodnú harmonizáciu vedeckých štúdií o Dunaji“ – Potrebné je harmonizovať základné štúdie. Spoločné úsilie je tiež potrebné na zlúčenie rôznych štúdií, prešetrovaní, navrhnutých a realizovaných investícií v podunajských krajinách, na harmonizáciu údajov a sledovanie.*
- ⇒ *Príklad projektu – „Využívať v podunajskej oblasti európske zoskupenia územnej spolupráce (EZÚS)“ – EZÚS môžu podporiť realizáciu Dunajskej stratégie. Môžu sa dopĺňať a spájať s existujúcimi medzivládnyimi iniciatívami v oblasti spolupráce a uľahčiť spoluprácu miestnych subjektov.*
- *Opatrenie – „Zvýšiť dôveru občanov a zainteresovaných strán v politické orgány“ – Toto opatrenie by malo slúžiť na otvorenie diskusie o úlohe občianskej spoločnosti v tejto oblasti. Potrebné je uskutočňovať otvorený dialóg s rôznymi orgánmi a inštitúciami a zvýšiť uznanie pre odborné skúsenosti občianskej spoločnosti a jej názory na verejnú službu. Mali by sa posilniť komunikačné zručnosti občianskej spoločnosti na presadzovanie opatrení na budovanie dôvery (vrátane riadenia situácie po skončení konfliktu) v oblasti. Potrebné je posilniť kultúru vytvárania sietí v (napr. regionálne, miestne a mestské siete, prepojenie so súkromným sektorom, ako aj s náboženskými a kultúrnymi skupinami)¹³².*
- *Opatrenie – „Zriadiť fórum podunajskej občianskej spoločnosti“ – propagácia myšlienky podunajského občianskeho fóra ako piliera účasti občianskej spoločnosti na stratégii. Takéto projekty by mohli ponúkať skúsenosti v oblasti dialógu medzi občianskou spoločnosťou a štátom, ako aj vytvárania cezhraničných a nadnárodných sietí. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) a rovnocenné organizácie v partnerských krajinách by mali zohrávať kľúčovú úlohu, najmä v oblasti podnikania, zamestnanosti, práce a sociálnych vecí.*
- *Opatrenie – „Zabezpečiť dostatočný tok informácií a ich výmenu na všetkých úrovniach“ – Potrebné je riešiť zlepšenie schopnosti správy v oblasti výmeny informácií a know-how (vrátane nových mechanizmov na výmenu vedeckých know-how a poznatkov). Posilnenie interdisciplinárnych a medziinštitucionálnych pracovných a konzultačných mechanizmov aj na medzinárodnej úrovni pomôže vyriešiť prierezové otázky a zohľadniť väzby medzi sektormi. Ako príklady môžu slúžiť siete miest, regiónov, mestských a vidieckych oblastí. Strategickým partnerom aktívne sa podieľajúcim na príprave spoločných projektov môže byť Rada miest a regiónov v podunajskej oblasti¹³³. Tieto siete môžu podporovať spoluprácu v oblasti revitalizácie miest, podpory moderných mestských technológií, projektov bývania a organizovať transfer poznatkov a pod. V tejto súvislosti môžu byť osobitne užitočné európske*

¹³¹ www.culturesee.org

¹³² Projekt „Education Twinning for European Citizenship, Heading for Excellence in the CENTROPE Region (EdTWIN)“ – sa realizuje pod partnerským vedením Viedne (Viedenská rada vzdelávania). Cieľom tohto projektu je 1) zvýšiť informovanosť o kultúrach a jazykoch susedov, 2) budovať pozitívne postoje a 3) vytýčiť príslušné opatrenia na zlepšenie potrebných úrovni kompetencií s cieľom otvoriť dvere a vydlážditiť cestu pre CENTROPE, región excelentnosti v strednej Európe.

¹³³ Záverečná deklarácia IV. Európskej konferencie podunajských miest a regiónov v Budapešti z 11. júna 2009.

zospokupenia územnej spolupráce (EZÚS). Spolupráca je potrebná aj medzi plánovacími inštitútmi a inštitúciami zaoberajúcimi sa úlohami súvisiacimi s právomocou, a to prostredníctvom prípravy a realizácie cezhraničnej spolupráce v oblasti riešenia sporov a regionálneho plánovania a postupov udeľovania povolení¹³⁴.

- ⇒ *Príklad projektu – „Nadviazať na Dunajské environmentálne fórum“, ktoré je jednou z najväčších environmentálnych sietí v Európe. Toto fórum a podobné organizácie by sa mohli podporovať, aby mohli dosiahnuť svoj potenciál efektívnej účasti na environmentálnom riadení, verejnom vzdelávaní a iných dôležitých funkciách občianskej spoločnosti v podunajskej oblasti.*
- ⇒ *Príklad projektu – „Vytvoriť mapu spolupráce“ – podunajskej oblasti. Takáto mapa by mohla pomôcť merať a mapovať existujúce, plánované alebo len navrhované projekty spolupráce sídiel a regiónov pozdĺž Dunaja.*
- ⇒ *Príklad projektu – „Vytvoriť spoločné usmernenia na zlepšenie priestorového plánovania“ – Užitočné by bolo informovať miestne orgány o osvedčených postupoch na ľudské sídla v podunajskej oblasti a spôsobe stanovovania priorít týkajúcich sa infraštruktúry a iných investícií. Integrované priestorové plánovanie by malo zabezpečiť, aby výstavba bola v rovnováhe s infraštruktúrnymi a ekonomickými aspektmi na jednej strane s environmentálnymi a sociálnymi aspektmi na strane druhej.*
- ⇒ *Príklad projektu – „Transfer poznatkov a zlepšenie mestských technológií a stratégií“ – Potrebne je, aby si aglomerácie v podunajskej oblasti vymieňali a odovzdávali svoje know-how a pripravovali a zavádzali moderné technológie a stratégie. Potrebne sú inovatívne a trvalo udržateľné riešenia, napríklad v oblasti bývania, mobility, pri riešení štrukturálnych hospodárskych zmien a modernizácie verejných služieb. Existujú technológie a stratégie pre mestá a obce ohľaduplné k životnému prostrediu, ktoré by sa celkovo mali vo vyššej miere využívať.*
- **Opatrenie – „Umožniť administratívnu spoluprácu komunit žijúcich v pohraničných regiónoch“** – Odstraňovanie a prekonávanie administratívnych a právnych prekážok pre spoluprácu a prispôsobenie regionálnych kompetencií miestnym potrebám by posilnilo spoluprácu medzi inštitúciami a miestnymi samosprávami na miestnej, regionálnej i na medzinárodnej úrovni. Podporovať by sa mala priama regionálna a miestna cezhraničná spolupráca. Jedným z charakteristických prvkov podunajskej oblasti je, že v pohraničných oblastiach žijú rôzne národnostné menšiny, čo poukazuje aj na potrebu budovania jednoduchších prechodov a potrebu lepšej spolupráce. Menšiny sa skutočne opakovanne vyslovili za zlepšenie cezhraničných vzťahov. Občania, podnikatelia a samosprávy v pohraničných oblastiach potrebujú lepšie informácie a služby. Krajiny zapojené do stratégie pre podunajskú oblasť by sa mohli dohodnúť na revízii vnútorných právnych noriem a iných administratívnych predpisov, ktoré bránia rozvoju hospodárskych a sociálnych cezhraničných väzieb. Diskusia o možných viacstranných mechanizmoch zmierenia a ich prehľad by tiež mohli prispieť k zlepšeniu politickej spolupráce a k dobrým susedským vzťahom. Určité zložité otázky si na dosiahnutie spoločnej prosperity vyžadujú vzájomne prijateľné riešenia.
- **Opatrenie – „Budovanie metropolitných regiónov v podunajskej oblasti“** – Iniciaovať by sa mala platforma existujúcich a novovznikajúcich metropolitných oblastí, aby sa vytvoril rámec

---

¹³⁴ Spolupráca v tejto oblasti prebieha v krajinách Vyšehradskej skupiny (Česká republika, Maďarsko, Poľsko, Slovensko) spolu s Rumunskom a Bulharskom, výsledkom čoho je koordinácia opatrení v oblasti územného rozvoja. Ministerské závery zo stretnutia ministrov zodpovedných za regionálny rozvoj v krajinách Vyšehradskej štvorky, Bulharsku a Rumunsku, ktoré sa konalo 29. marca 2010 v Budapešti.

na učenie sa a rozvoj spoločných nápadov vo všetkých oblastiach súvisiacich s metropolitným rozvojom. V rámci mestských sietí by sa mala podporovať spolupráca a výmena informácií a skúseností, napr. medzi odborníkmi z verejnej správy, obecnými a regionálnymi zastupiteľstvami, je tu priestor aj na výmenu poznatkov o stratégiách rozvoja aglomerácie. Povedie to k rýchlejšiemu šíreniu osvedčených postupov a identifikácii sľubných oblastí konkrétnej spolupráce na úrovni verejnej správy a v oblasti podnikania.

- **Opatrenie – „Preskúmať prekážky týkajúce sa nízkej absorpcie finančných prostriedkov EÚ a zabezpečiť lepšiu koordináciu financovania“** – Zlepšiť by sa malo využívanie rôznych možností financovania v oblasti. Potrebná je podpora potenciálnych príjemcov pri ich príprave a lepšie zameranie na cieľové skupiny. Iniciatíva JASPERS¹³⁵ je forma pomoci členskými štátom EÚ v strednej a východnej Európe pri príprave veľkých projektov, ktorých efektívne využívanie povedie k urýchleniu čerpania dostupných finančných prostriedkov. Zlepšiť by sa mali aj väzby medzi „vnútornými“ finančnými nástrojmi EÚ (štrukturálnymi fondmi, vrátane európskych programov územnej spolupráce atď.) a „vonkajšími“ nástrojmi financovania EÚ (nástroj európskeho susedstva a partnerstva (ENPI), nástroj predvstupovej pomoci (IPA).
- **Opatrenie – „Podporovať rozvoj miestnych finančných produktov na rozvoj podnikania a komunit“** – Podporovať podnikanie a rozvoj MSP, posilniť miestne zainteresované strany a podporovať komunity, a súčasne podporovať podniky orientované na budúcnosť. Vidiecke alebo zaostávajúce oblasti si vyžadujú osobitnú pozornosť. Aktivity zahŕňajú technickú pomoc, napr. školenia na identifikáciu príležitostí pre „ekologický podnik“, rozvoj podnikania a plánovanie, systémy mikroúverov a zvýhodnených úverov, napr. v spolupráci s komerčnými úverovými inštitúciami alebo prostredníctvom nebyrokratických malých grantov. Takýto vývoj produktov by nemal znamenať vytváranie nových zdrojov financovania. Odporúča sa účinné a harmonizované využívanie existujúcich finančných mechanizmov.
- **Opatrenie – „Preveriť uskutočniteľnosť Dunajského investičného rámca“** – Na základe využívania alebo rozširovania skúseností „Investičného rámca západného Balkánu (WBIF)“ bez vytvárania paralelných štruktúr, by sa mohli združiť inštitúcie, ktoré financujú projekty predložené koordinátormi prioritných oblastí, zástupcovia nástroja európskeho susedstva a partnerstva (ENPI), vnútroštátne zdroje financovania a medzinárodné finančné inštitúcie. Projekty by predkladal každý koordinátor prioritnej oblasti a vyhodnocovali by sa niekoľkokrát do roka, napríklad na stretnutiach so všetkými príslušnými stranami. Cieľom je navrhnúť možnosť financovania žiadateľom v rámci projektu (grant, pôžičku alebo ich kombináciu).

---

¹³⁵ Kancelárie iniciatívy JASPERS sa nachádzajú vo Viedni a v Bukurešti.

11) SPOLUPRACOVAŤ S CIEĽOM PODPORIŤ BEZPEČNOSŤ A RIEŠIŤ ORGANIZOVANÚ A ZÁVAŽNÚ TRESTNÚ ČINNOSŤ

Predstavenie problematiky

Predpokladom ďalšieho rozvoja podunajských štátov v prostredí mieru, slobody, bezpečnosti, spravodlivosti a hospodárskej prosperity je ďalšie posilňovanie právneho štátu, boj proti korupcii a organizovanej a závažnej trestnej činnosti, spolupráca v oblasti azylu a predchádzanie nezákonným prechodom cez hranice v podunajskej oblasti.

Rastúca ekonomická integrácia a nárast cezhraničného obchodu prináša nebezpečenstvo organizovanej a závažnej trestnej činnosti v regióne (pašovanie, obchodovanie s ľuďmi, čierny trh). Okrem sociálnych škôd, ktoré organizovaná trestná činnosť spôsobuje, môže tiež brániť rozvoju podnikania a obmedziť ďalší hospodársky rast. Nedávna história a rôzne fázy integrácie podunajskej oblasti do EÚ dokazujú, že táto záležitosť predstavuje osobitný problém. Rozdiely vo vnútroštátnych právnych rámcoch môžu spôsobovať, že cezhraničné presadzovanie práva bude zdĺhavé a ťažkopádne, čím sa umožní páchanie organizovanej a závažnej trestnej činnosti. Z tohto dôvodu je potrebné posilniť rámce medzinárodnej spolupráce a existujúcich iniciatív.

Vo väčšine krajín podunajskej oblasti museli verejné správy po zmene režimu v roku 1989 a po rozpade Juhoslávie podstúpiť radikálnu zmenu. Aj keď vďaka pristúpeniu k EÚ (alebo vyhladkam na pristúpenie) došlo k zlepšeniu situácie, realizácia nových foriem spolupráce si vyžaduje čas, pretože si vyžaduje zmeny v myslení, vybudovanie dôvery medzi zainteresovanými stranami a zlepšenie zručností. Obzvlášť dôležité to je najmä vo vzťahu k bezpečnosti a trestnej činnosti. Europol, ako jedna z agentúr EÚ, ponúka nové možnosti na posilnenie činnosti v tejto oblasti.

Špecifiká podunajskej oblasti

Mnohé výzvy v tejto súvislosti sú spoločné (alebo majú účinky) v rámci celej oblasti. Napriek zlepšeniu spolupráce v regióne určité rozpory a rozdiely je ešte potrebné riešiť, vyžaduje si to spoločné opatrenia a výmenu skúseností.

Táto oblasť je charakterizovaná nárastom mobility osôb v rámci EÚ aj cez jej vonkajšie hranice. Z tohto dôvodu na zaistenie vysokej úrovne bezpečnosti v celej oblasti bez toho, aby bola ohrozená ochrana ľudských práv, je potrebná lepšia cezhraničná spolupráca. Spoločné úsilie na posilnenie spolupráce na rôznych úrovniach presadzovania práva by malo mať jasný dosah na občanov žijúcich v podunajskej oblasti.

EÚ postupne liberalizuje svoju vízovú politiku na západnom Balkáne a pokročila v rokovaníach so svojimi blízkymi susedmi o otázkach víz. Moldavsko začalo vlastné rokovania s EÚ o vízach. Tento pozitívny vývoj je v tejto oblasti veľmi vítaný a poukazuje na to, že EÚ a jej blízki susedia sa čoraz viac zaujímajú o spôsob riadenia pohybu osôb.

Opatrenia

- **Opatrenie** – „Podporovať podunajské štáty pri administratívnej spolupráci a zvyšovaní kvalifikácií orgánov zodpovedných za presadzovanie práva, súdnych orgánov a ďalších

úradov“. Existujúce programy na podporu spolupráce medzi podunajskými krajinami v tejto oblasti by mali pokračovať a rozširovať sa všade, kde to je možné. Nevyhnutné sú spoločné opatrenia na boj proti obchodovaniu s ľuďmi. Treba lepšie monitorovať vývoj zločineckých organizácií a trendov ich aktivít. Všeobecnú hrozbu pre vodný tok a okolie Dunaja predstavujú tieto formy trestnej činnosti: pašovanie tovaru, zneužitie tovaru v obehú posádkami lodí, obchodná trestná činnosť, pašovanie ľudí a obchodovanie s nimi. Tieto záležitosti treba riešiť spoločne. Úspešné napredovanie v tejto oblasti je pre rozvoj regiónu a jeho ekonomického potenciálu zásadný.

⇒ *Príklad projektu – „Zlepšiť tok informácií medzi členskými a nečlenskými štátmi v podunajskej oblasti“.* Nevyhnutá je výmena know-how, osvedčených postupov a informácií medzi krajinami na hornom i dolnom toku Dunaja. Prvkami tohto projektu sú kvalitné vzdelávanie a vypracovanie koncepcií na zlepšenie transparentnosti v správach aj podnikaní. K tomu by mohla patriť aj sieť excelentnosti existujúcich inštitúcií verejného vzdelávania na vzdelávanie úradníkov verejných správ z podunajskej oblasti.

⇒ *Príklad projektu – „Vytvoriť platformu Europolu pre expertov (EPE) v oblasti korupcie v spolupráci so sieťou EÚ kontaktných miest pre boj proti korupcii (EACN)¹³⁶ na zlepšenie toku informácií medzi členskými a nečlenskými štátmi v podunajskej oblasti“.* Potrebne je zaujať pragmatický prístup k boju proti korupcii. Platforma EPE by mohla zabezpečiť pre odborníkov z policajných orgánov a orgány boja proti korupcii na národnej a miestnej úrovni platformu na výmenu informácií a odborných poznatkov. Podporila by sa tým príprava a presadzovanie spoločných pracovných noriem a najlepších postupov, ako aj informácií o verejnom obstarávaní, výziev na predloženie ponuky a pod. Kvalitné vzdelávanie a vypracovanie koncepcií na zlepšenie transparentnosti v správach aj podnikaní sú dôležitými prvkami tohto projektu. Mala by sa posúdiť aj účasť súkromných partnerov.

⇒ *Príklad projektu – „Zlepšiť spoluprácu medzi odborníkmi a členmi akademickej obce v oblasti trestného práva na podporu podunajských štátov pri zvyšovaní kvalifikácie orgánov v oblasti presadzovania práva, súdnych orgánov a ďalších služieb“.*

⇒ *Príklad projektu – „Realizovať program Fiscalis“.¹³⁷ Program¹³⁸ podporuje tieto typy aktivít v oblasti fiškálnej politiky: vývoj systému komunikácie a výmeny informácií vrátane spoločných komunikačných sietí/spoločného systémového rozhrania (CCN/CSI), systému výmeny informácií o DPH (VIES), systémov spotrebnej dane, systému kontroly pohybu tovaru podliehajúceho spotrebnej dani (EMCS). K tomu patrí zavedenie multikultúrnej kontroly vo vzťahu k zdaňovaniu fyzických osôb v jednotlivých zúčastnených krajinách a organizovanie seminárov, pracovných seminárov, projektových skupín, študijných pobytov a vzdelávacích aktivít.*

➤ **Opatrenie – „Zlepšiť ciele zhromažďovanie a výmenu kľúčových informácií o trestnej činnosti, načrtnúť obraz o najvýznamnejších hrozbách v zúčastnených krajinách, vypracovať hodnotenie hrozieb závažnej a organizovanej trestnej činnosti (OCTA)**

¹³⁶ Rozhodnutie Rady 2008/852/SVV z 24. októbra 2008.

¹³⁷ Program je otvorený pre všetky členské štáty, kandidátske krajiny a potenciálne kandidátske krajiny a niektoré krajiny, ktoré sa zúčastňujú na európskej susedskej politike v závislosti od úrovne harmonizácie ich systému s *acquis communautaire*. Program riadi Generálne riaditeľstvo pre dane a colnú úniu (GR TAXUD) spolu s výborom Fiscalis 2013 .

¹³⁸ Memorandum o porozumení na účasť na programe Fiscalis 2007 bolo podpísané 28. augusta 2006 a ratifikované 1. decembra 2006. Uplatňovanie tohto memoranda bolo automaticky rozšírené, aby sa mohli zahrnúť hlavné činnosti programu Fiscalis 2013.

pre podunajskú oblasť“. Jednoznačne je potrebné uskutočniť analýzy prispôbené existujúcim hrozbám a efektívnejšie využívať dohody o spolupráci Europolu s tretími krajinami. Okrem toho by sa malo vypracovať špecifické hodnotenie hrozieb závažnej a organizovanej trestnej činnosti (OCTA) pre podunajskú oblasť. Požiadavky na spravodajské informácie by sa mali vypracovať v súlade s existujúcimi hodnoteniami organizovanej trestnej činnosti, ktoré vyhotovil Europol. V prípade hodnotení OCTA týkajúcich sa Európskej únie i podunajskej oblasti by sa mala zväziť príprava jednotného postupu pre požiadavky na spravodajské informácie. Europol identifikuje hlavné hrozby skupín organizovanej trestnej činnosti a závažnej trestnej činnosti a vyhodnotí mieru korupcie a transparentnosť v oblasti podnikania v podunajskej oblasti. Z tohto hodnotenia hrozieb vyplynú aj ciele, na ktoré bude potrebné sa zamerať a odporúčania na riešenie najdôležitejších otázok trestnej činnosti a závažnej trestnej činnosti. Na základe týchto odporúčaní sa vypracuje regionálna stratégia Rady pre spravodlivosť a vnútorné veci vrátane bezpečnostných programov a akčných plánov na účely poskytnutia vedenia pre konkrétne operačné aktivity. Na základe vonkajšej stratégie Europolu¹³⁹ a rozhodnutia Rady 2009/934/SVV¹⁴⁰ sa musí posilniť výmena spravodajských informácií medzi Europolom a tretími krajinami v tejto oblasti.

⇒ *Príklad projektu – „Zvýšiť tok spravodajských informácií z krajín podunajskej oblasti určených pre analytický pracovný súbor Europolu (AWF)“*. Krajiny podunajskej oblasti by sa mali vyzvať, aby čo najviac využívali kapacity Europolu a vymieňali si príslušné spravodajské informácie o trestnej činnosti v rámci analytických pracovných súborov v súlade s ustanoveniami rozhodnutia Rady, ktorým sa prijímajú vykonávacie predpisy pre AWF Europolu¹⁴¹. Výsledok analýzy bude slúžiť ako základ na hodnotenie hrozieb organizovanej trestnej činnosti v podunajskej oblasti. Zvýšené využívanie súborov AWF Europolu zaručí, že všetky strategické iniciatívy prijaté v tejto oblasti budú prenesené do konkrétneho operačného výstupu pre vyšetrovateľov. Okrem toho Europol by mohol organizovať školenia na zvýšenie informovanosti a vzdelávacie školenia s cieľom zvýšiť príspevok podunajských krajín k AWF Europolu a hodnoteniu hrozieb.

⇒ *Príklad projektu – „Podporiť zavádzanie európskej sieťovej aplikácie na zabezpečenie výmenu informácií (Siena) z nečlenských štátov v podunajskej oblasti“*. V novembri 2010 všetky nečlenské štáty EÚ v podunajskej oblasti, s ktorými Europol uzavrel dohodu o strategickú spoluprácu¹⁴², budú mať možnosť komunikovať a vymieňať si informácie so všetkými členskými štátmi EÚ prostredníctvom siete Europol/SIENA. Podporou všeobecného používania tohto spoločného európskeho informačného systému (ktorý členské štáty EÚ už používajú) všetkými nečlenskými štátmi EÚ v tejto oblasti by sa výrazne zvýšila interoperabilita, spolupráca a tok informácií medzi orgánmi presadzovania práva v tejto oblasti.

➤ *Opatrenie – „Posilniť spoluprácu medzi Europolom a Iniciatívou spolupráce v juhovýchodnej Európe – regionálnym centrom pre boj proti cezhraničnej trestnej činnosti (ďalej len SECI/SELEC)“* ako dôležitým subjektom v oblasti bezpečnosti v podunajskej oblasti.

¹³⁹ Vonkajšia stratégia Europolu na obdobie rokov 2010 – 2014.

¹⁴⁰ Rozhodnutie Rady 2009/934/SVV z 30. novembra 2009, ktorým sa prijímajú vykonávacie predpisy upravujúce vzťahy Europolu s jeho partnermi vrátane výmeny osobných údajov a utajovaných skutočností, Ú. v. EÚ L 325/6.

¹⁴¹ Rozhodnutie Rady 2009/936/SVV z 30. novembra 2009, ktorým sa prijímajú vykonávacie predpisy pre analytické pracovné súbory Europolu, Ú. v. EÚ L 325/14.

¹⁴² Chorvátsko, Srbsko, Bosna a Hercegovina, Čierna Hora, Moldavsko, Ukrajina.

➤ **Opatrenie – „Ďalej rozvíjať dobre fungujúce systémy riadenia hraníc¹⁴³“.** Potrebné je: v prípade vnútrozemskej vodnej dopravy posilniť hraničné kontroly a hraničný dozor vzťahujúce sa na prechod cez Dunaj na vonkajších hraniciach, umožniť výmenu informácií medzi útvarmi pohraničnej stráže podunajskej oblasti, vybaviť hraničné priechody snímacími zariadeniami na čítanie biometrických pasov, kamerovými systémami uzatvoreného televízneho okruhu, on-line prepojením s databázami Interpolu, posilniť hraničný dozor vybavením na nočné videnie a infračervenými senzormi, pokračovať vo vzdelávaní príslušníkov pohraničnej stráže, zlepšiť podmienky (tarify, licenčné pravidlá, cestovné poriadky a dopravné cesty) pre cezhraničnú prepravu cestujúcich a tovaru a zaviesť jednotné systémy certifikácie kvality a analyzovať predpisy vo veterinárnej oblasti a oblasti zdravia ľudí, ktoré bránia voľnému pohybu tovaru a služieb.

⇒ *Príklad projektu – „Zaviesť jednotné záznamy v rámci riečnych informačných služieb, ktoré by obsahovali údaje o právnických osobách, plavidlách a osobách zaujímavých z hľadiska bezpečnosti“, ako aj záznamy o plavidlách, náklade a cestujúcich s cieľom umožniť účinnejšiu prevenciu a potlačenie trestnej činnosti, najmä pašovania a obchodovania s ľuďmi.*

➤ **Opatrenie – „Zintenzívniť stíhanie internetovej kriminality (počítačovej kriminality)“**, ktorá je globálnou, technickou, cezhraničnou a anonymnou hrozbou pre informačné systémy a predstavuje pre vnútroštátne orgány presadzovania práva stále nové výzvy. Hlavné problémy sa týkajú oblasti majetkovej kriminality, ako aj detskej pornografie.

➤ **Opatrenie – „Preskúmať možnosti rozšírenia prebiehajúceho pilotného projektu týkajúceho sa výmeny progresívnych informácií v colnej oblasti“.** Colné správy nečlenských štátov EÚ na západnom Balkáne sa už s podporou EÚ zaoberajú vývojom dvoch IT aplikácií používaných pre elektronickú výmenu informácií pred príchodom. Moldavsko a Ukrajina sa tiež podieľajú na projekte automatizovanej výmeny informácií pred príchodom (v rámci pomoci EUBAM).

⇒ *Príklad projektu – „Pripraviť projekt elektronickej justície S.A.F.E., zabezpečený prístup k elektronickej justícii/elektronickej verejnej správe na federálnej úrovni“. V projekte S.A.F.E. je vymedzený technický rámec pre interoperabilné a bezpečné používanie digitálnej identity pri cezhraničnom styku mimo administratívnych hraníc („Trust-Domains“). Zámerom tejto iniciatívy je modernizácia elektronickej komunikačnej infraštruktúry v oblasti spravodlivosti s cieľom vymedziť otvorené, interoperabilné a medzinárodné štandardizované rozhrania, ktoré umožnia bezpečný prístup ku komunikačným službám, ako aj bezpečnú a spoľahlivú elektronickú komunikáciu. Cieľom koncepcie S.A.F.E. je bezpečná registrácia, overenie a schválenie účastníkov komunikácie a bezpečné ukladanie*

---

¹⁴³ Politika EÚ v oblasti ciel a daní v podunajskej oblasti je určená zásadami, ktoré platia pre jednotný trh a colnú úniu (členské štáty EÚ), a stratégiou rozšírenia (Chorvátsko, Srbsko, Čierna Hora a Bosna a Hercegovina) a európskou susedskou politikou (ESP)/Východné partnerstvo (EaP) pre Ukrajinu a Moldavsko. Rada prijala program EaP v máji 2009.

V prípade Ukrajiny a Moldavska sa konkrétne ciele dohodnuté v akčných plánoch v rámci dohôd o partnerstve a spolupráci (DPS) týkajú zosúladenia colných/daňových právnych predpisov s normami EÚ a medzinárodnými normami, zlepšenia colných kontrol vrátane riadenia rizík, zlepšenia spolupráce colných a daňových správ s hospodárskymi subjektmi a daňovými poplatníkmi, zlepšenia počítačového spracovania postupov a noriem integrity.

V rámci Východného partnerstva k cieľom politiky EÚ patrí umožnenie rozvoja legitímneho obchodu a hospodárskych vzťahov v rámci celej oblasti a s EÚ, zvýšenie zabezpečenia a bezpečnosti dodávateľského reťazca a boj proti colným podvodom. K cieľom v daňovej oblasti patrí aktívne podporovanie daňových reforiem v partnerských krajinách, zblížovanie systémov nepriamych daní, spolupráca v oblasti politik boja proti podvodom a uplatňovanie zásad dobrej správy v daňovej oblasti.

údajov. Tento projekt je v spoločnom záujme väčšiny služieb elektronickej verejnej správy, ktoré idú nad rámec komunikácie a nad rámec elektronickej justície.

- **Opatrenie – „Preskúmať možnosti rozšírenia prebiehajúceho pilotného projektu týkajúceho sa výmeny progresívnych informácií v colnej oblasti v podunajskej oblasti“.** Colné správy na západnom Balkáne sa už zaoberajú vývojom dvoch IT aplikácií používaných na elektronickú výmenu informácií pred príchodom s podporou EÚ. Moldavsko a Ukrajina sa tiež podieľajú na projekte automatizovanej výmeny informácií pred príchodom (v rámci pomoci EUBAM).

⇒ *Príklad projektu – „Realizovať projekt DREWS (Dunajský systém včasného varovania)“, ktorý umožňuje automatickú výmenu informácií o náklade prepravovanom medzi Srbskom a Chorvátskom cez Dunaj a realizovať SEEMS/SEED, ktoré umožňujú výmenu informácií o zásielke pred príchodom medzi viacerými krajinami mimo EÚ na západnom Balkáne.*

- **Opatrenie – „Riešiť otázku lepšieho riadenia záležitostí súvisiacich s migráciou v podunajskej oblasti“.** Mohol by sa vypracovať regionálny profil podunajskej oblasti na základe národných rozšírených migračných profilov zo 14 krajín, na ktoré sa vzťahuje stratégia pre podunajskú oblasť. Regionálny profil by mohol byť doplnený odporúčaniami, ako aj regionálnym akčným plánom. Slúžil by na podporu diskusií a spolupráce v oblasti migračných politík, súdržnosti a koordinácie medzi vládami, ministerstvami a inými zainteresovanými stranami na miestnej a regionálnej alebo oblastnej úrovni (Medzinárodná organizácia pre migráciu).

- **Opatrenie – „Pokračovať v odminovávaní podozrivých oblastí v podunajskej oblasti“** (poľnohospodárstvo, voda, kanály, hrázde, dopravné cesty, oblasti ohrozované záplavami, chránené územia).

- **Opatrenie – „Zlepšiť potravinovú bezpečnosť“** v oblasti: zjednotením technických noriem a štandardov a následne obmedzením technických prekážok obchodu s poľnohospodárskymi produktmi by sa v podunajskej oblasti mohla podstatne zlepšiť bezpečnosť potravín. V tejto súvislosti majú jednotlivé krajiny mimoriadny záujem o užšiu spoluprácu s ďalšími partnermi v podunajskej oblasti z hľadiska zavedenia systému potravinovej bezpečnosti, ako aj rozvoja vidieka v širšom zmysle.

- **Opatrenie – „Ustanoviť štandardizované operačné postupy pre spoločné aktivity v prípade cezhraničných technicko-technologických havárií pri vodnej doprave“.**

⇒ *Príklad projektu – „Zriadiť havarijné strediská pre vodnú dopravu“, ktoré by poskytli priestory kanceláriám, úradom a výcvikovým zariadeniam zapojeným do operačných aktivít súvisiacich s plavbou (vodná polícia, hasiči, národné riaditeľstvo colnej a finančnej stráže, plavebná správa, záchranná loď, núdzová prístavacia plocha pre helikoptéry, plavebné informačné centrum, školiace stredisko).*

Úloha Európskej investičnej banky (EIB) v stratégii EÚ pre podunajskú oblasť

Komisia a Európska investičná banka (EIB) majú dlhoročné skúsenosti so vzájomnou spolupracou. Samotná úloha EIB v rámci stratégie môže mať zásadný význam, najmä pri mobilizácii a kombinovaní zdrojov financovania projektov prijateľných pre banky.

EIB má v oblasti spolupráce veľa skúseností s väčšinou členských a nečlenských krajín v podunajskej oblasti v celom rade rôznych sektorov. To, že EIB má rozhodujúcu úlohu pri zabezpečovaní dostupnosti dlhodobého financovania pre kľúčovú infraštruktúru, potvrdzuje značná finančná podpora, ktorú banka v priebehu posledných 10 rokov už poskytla v podunajskej oblasti. Okrem toho bola v roku 2006 spustená iniciatíva JASPERS (Spoločná pomoc na podporu projektov v európskych regiónoch)¹⁴⁴ na pomoc členským štátom pri príprave lepších projektových žiadostí navrhnutých na grantovú podporu zo štrukturálnych fondov EÚ. V oblasti sa poskytuje aj iná technická pomoc vrátane Iniciatívy pre západný Balkán, v rámci ktorej sa poskytuje technická pomoc na základe skúseností a podrobného posúdenia sektorových politík a výsledkov spolu s rozsiahlou sieťou, ktorá zahŕňa členské štáty, Európsku komisiu a iné medzinárodné finančné inštitúcie (IFI).

Silnú prítomnosť EIB v oblasti potvrdzujú aj zvýšené objemy úverov, schválené pôžičky sa zvýšili z 8,6 mld. EUR v roku 2007 na 11,8 mld. EUR v roku 2009 vrátane úverov v rámci štrukturálnych programov v Bulharsku, Českej republike, Maďarsku, Rumunsku a na Slovensku na spolufinancovanie operačných programov. Pokiaľ ide o sektory, približne 5,1 mld. EUR bolo vyhradených na udržateľnú dopravu a energetickú prepojenosť, 4,1 mld. EUR na životné prostredie a vodné zdroje a 1,9 mld. EUR na sociálno-ekonomický a ľudský rozvoj. Okrem toho na začiatku roka 2010 v oblasti prebiehalo 274 úloh v rámci iniciatívy JASPERS a 122 bolo ukončených a hlavnými príjemcami technickej pomoci boli Rumunsko, Česká republika a Bulharsko.

Hlavným cieľom akčného plánu podunajskej oblasti, ktorý sa v súčasnosti pripravuje v rámci stratégie EÚ pre podunajskú oblasť, je formulovať ciele politiku pre Dunaj, ktorá spĺňa jeho ekologické, dopravné a sociálno-ekonomické potreby. Dunajská stratégia vo veľkej miere čerpá z pozitívnej spätnej väzby stratégie EÚ pre región Baltského mora, ktorú Európska rada prijala 26. októbra 2009 a na ktorú EIB prispieva. V minulosti banka financovala niekoľko čistiarní odpadových vôd a spolufinancovala projekty vysokej priority na zníženie znečistenia. EIB podobne podporila modernizáciu potrebnej infraštruktúry pre integráciu jednotlivých regiónov do väčšieho regiónu Baltského mora. Celkove EIB požičala v období rokov 2007 – 2009 viac než 20 mld. EUR na aktivity v regióne Baltského mora, pričom objemy úverov sa v období rokov 2007 až 2009 zvyšovali zo 4 mld. EUR na 10 mld. EUR ročne.

Skúsenosti EIB zo stratégie pre región Baltského mora sú tiež cenným prínosom k Dunajskej stratégii. Príspevok banky k Dunajskej stratégii bude vo všetkých pobrežných štátoch zameraný na poskytovanie pridanej hodnoty. Vzhľadom na skúsenosti bankového sektora a jeho prioritné úverové ciele EIB je v dobrej pozícii, aby mohla podporiť rozvoj vo všetkých oblastiach špecifikovaných v Dunajskej stratégii s osobitným dôrazom na tieto dve oblasti:

---

¹⁴⁴ Podieľa sa aj Európska komisia, EIB, KfW a EBOR.

- EIB podporuje zlepšovanie splavnosti Dunaja,
- EIB podporuje udržateľné vodné hospodárstvo v povodí Dunaja.

Ako vo všetkých oblastiach činnosti Európskej investičnej banky úvery na dopravu sa riadili politikou EÚ. Konkrétne v súlade s politikou poskytovania úverov na dopravu (2007), vnútrozemská vodná doprava predstavuje jeden z druhov dopravy, ktorý EIB uprednostňuje ako jeden z najslubnejších, pokiaľ ide o znižovanie emisií skleníkových plynov na dopravnú jednotku. Počet projektov vnútrozemskej vodnej dopravy v podunajskej oblasti bol však v posledných rokoch pomerne obmedzený (pozri tabuľku 1). V oblasti environmentálneho manažmentu povodia Dunaja sa banka aktívne podieľa na rade investičných projektov vrátane iniciatív technickej podpory s priamym vplyvom na obnovu environmentálneho stavu v povodí Dunaja s cieľom urýchliť investície prostredníctvom lepšej, rýchlejšej prípravy projektov, ako aj podporiť organizátorov projektov, aby predkladali svoje projekty načas (pozri tabuľku ďalej v texte).

EIB by mohla zohrávať rozhodujúcu úlohu v častiach Dunajskej stratégie týkajúcich sa realizácie splavnosti a obnovy environmentálneho stavu. Okrem úverovej činnosti EIB v podunajskej oblasti by banka mohla rozšíriť svoju technickú pomoc aj na podporu krajín v tejto oblasti a ich medzivládne organizácie i) poskytovaním podpory na splavnosť a stratégie na obnovu environmentálneho stavu, ii) inštitucionálnou kapacitou vrátane podpory slabších organizátorov projektov a iii) pri príprave na identifikáciu a prípravu vhodných projektov na financovanie zo strany EIB. Technická pomoc sa už v tejto oblasti poskytuje, ako napr. iniciatíva JASPERS, Investičný rámec pre západný Balkán (WBIF)¹⁴⁵ alebo iná vyhradená podpora na projekt, sektor alebo podpora prostredníctvom finančného nástroja. Iniciatíva JESSICA (Spoločná európska podpora pre trvalo udržateľné investície do mestských oblastí) bola spustená v roku 2006. V rámci tejto iniciatívy sa využívajú prostriedky zo štrukturálnych fondov na obdobie rokov 2007 – 2013 skôr na prípravu revolvingových investičných nástrojov, než na grantové dotácie v prospech projektov rozvoja miest. Iniciatíva JEREMIE¹⁴⁶ (Spoločné európske zdroje pre MSP) bola tiež spustená v roku 2006. Členským štátom EÚ poskytuje prostredníctvom ich národných a regionálnych riadiacich orgánov možnosť použiť časť rozpočtových prostriedkov pridelených zo štrukturálnych fondov EÚ na financovanie MSP vo forme vlastného kapitálu, pôžičiek alebo záruk formou revolvingového holdingového fondu, ktorý pôsobí ako zastrešujúci fond. EPEC (Európske odborné centrum pre verejno-súkromné partnerstvá)¹⁴⁷ začalo svoju činnosť v septembri 2008 a jeho cieľom je posilniť organizačnú kapacitu verejného sektora na účely účasti na činnostiach verejno-súkromných partnerstiev.

EIB spolupracuje aj s ďalšími medzinárodnými finančnými inštitúciami pôsobiacimi v podunajskej oblasti (Európska banka pre obnovu a rozvoj (EBOR), Svetová banka atď.) a nástrojmi ES na prípravu projektov na účely prípravného plánovania potenciálnych projektov.

Príklady vybraných hlavných projektov EIB a projektov v rámci iniciatívy JASPERS v podunajskej oblasti

Plavba na Dunaji	Obnova environmentálneho stavu v povodí Dunaja
Projekty EIB	

¹⁴⁵ EIB v spolupráci s Európskou komisiou, EBOR a CEB.

¹⁴⁶ Vyvinutá Európskou komisiou a Európskym investičným fondom (EIF), ktorý je súčasťou skupiny Európskej investičnej banky.

¹⁴⁷ Iniciovala EIB a Európska komisia.

Rumunsko: ochrana brehov kanála Sulina: zlepšenie plavebných podmienok v Dunajskej delte (38 mil. EUR)	Česká republika: odstraňovanie povodňových škôd 2009; odstraňovanie škôd spôsobených povodňami na Morave a v južných Čechách v júni 2009 (265 mil. EUR)
Bulharsko: dunajský prístav Lom: rekonštrukcia a modernizácia prístavnej infraštruktúry a zariadení (Paneurópsky koridor VII) (17 mil. EUR)	Česká republika: rámcový úver III pre investície vo vodohospodárskom sektore najmä na modernizáciu, zlepšenie a rozšírenie systému vodovodných a odpadových vôd (112 mil. EUR)
Bulharsko: most cez Dunaj: výstavba nového kombinovaného (cestného a železničného) mosta na Paneurópskom koridore IV medzi mestami Vidin (Bulharsko) a Calafat (Rumunsko) (70 mil. EUR)	Rakúsko: Sicherung Energieversorgung Linz Výstavba zariadenia na kombinovanú výrobu tepla a elektriny z odpadov a rozšírenie plynovej elektrárne s kombinovaným cyklom v Linzi (110 mil. EUR)
Slovensko: most Košická v Bratislave: výstavba nového cestného mosta cez Dunaj, spolu s pripojením na mestské cesty (45 mil. EUR)	Rumunsko: vodohospodársky projekt Cluj/Salaj Cassa: investičný úver na spolufinancovanie rozšírenia a rekonštrukcie systému vodovodných a odpadových vôd v župách Cluj a Salaj v Rumunsku s podporou Kohézneho fondu (26 mil. EUR)
Projekty v rámci iniciatívy JASPERS	
Zlepšenie splavnosti Dunaja – Rumunsko: oddiel 1 Spoločný úsek medzi Rumunskom a Bulharskom, oddiel 3 Plavebné kanály (Zostavovanie plavidiel do vlečnej zostavy/demontáž), oddiel 4 Prístav Calafat	Maďarsko: prevencia pred povodňami: spevnenie brehov Dunaja
Modernizácia a rozvoj prístavu Konstanca – Rumunsko – <i>dokončený a uzavretý</i>	Slovensko: voda a čistenie odpadových vôd: intenzifikácia ČOV, kanalizácia a zásobovanie pitnou vodou v oblasti mesta Púchov
Rozvoj verejnej infraštruktúry pozdĺž Dunaja a v prístavoch na Dunaji – Rumunsko: rozvoj verejnej infraštruktúry v prístavoch na Dunaji, systém zberu odpadov – plavidlá na odstraňovanie znečistenia na Dunaji Sulina – Braila, systém zberu odpadov – plavidlá na odstraňovanie znečistenia na Dunaji Harsova - Bazias, RORIS II - Dunaj VT MIS - kanály – <i>dokončený a uzavretý</i> , RORIS II – Dunaj VT MIS – Dunaj – <i>dokončený a uzavretý</i>	Slovensko: voda a čistenie odpadových vôd: projekt zberu a čistenia odpadových vôd – Ružomberok, Liptovská Teplá, Liptovské Sliache

Práce na ochrane brehov kanála Sulina – Rumunsko	Rumunsko: voda a čistenie odpadových vôd: rozšírenie/modernizácia zásobovania vodou/kanalizačný systém v župe Iasi
Monitorovanie životného prostredia na Dunaji – Rumunsko	Rumunsko: prevencia pred povodňami: ochrana proti pobrežnej erózii